

Nr 291.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående anvisande av anslag å tilläggsstat för år 1918 för vissa ändamål under åttonde huvudtiteln; given Stockholms slott den 5 april 1918.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att å tilläggsstat till riksstaten för år 1918 anvisa anslag för nedan angivna ändamål under åttonde huvudtiteln, nämligen:

Arkiv, bibliotek och museer.

Museer.

Nationalmuseum.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till fullbordande av beslutade arbeten beträffande förändrad uppställning av nationalmuseets samlingar av europeisk keramik och antika skulpturarbeten ävensom installering av museets samling av antika bronser, vaser m. m. i de för vederbörande samlingar avsedda salar inom nationalmuseibyggnaden anvisa på tilläggsstat för år 1918 såsom reservationsanslag ett belopp av 5,288 kronor,

samt att i samband därmed medgiva, att för nämnda ändamål må användas 2,002 kronor 32 öre av det utav riksdagen för år 1917 anvisade anslaget till inredning av en utställningssal i nationalmuseibyggnaden.

[1.]

Naturhistoriska riksmuseet.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

[2.]

att till ytterligare utgifter för expenser samt vård, underhåll och förkovran av naturhistoriska riksmuseets etnografiska avdelning anvisa på tilläggsstat för år 1918 ett förslagsanslag, högst 5,100 kronor.

Kyrkliga ändamål.**Kleresistaten.**

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

[3.]

att för beredande av ersättning för kostnader i samband med verkställd utbetalning av krigstidshjälp under år 1917 åt pensionsberättigade änkor och barn efter delägare i prästerskapets änke- och pupillkassa anvisa på tilläggsstat för år 1918 ett förslagsanslag, högst 1,625 kronor.

Domkapitlens expeditioner.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

[4.]

att på tilläggsstat för år 1918 såsom särskilda förslagsanslag anvisa
dels högst 1,540 kronor till täckande av brist i domkapitlets i Karlstad expeditionskassa,
dels ock högst 2,818 kronor till täckande av brist i domkapitlets i Luleå expeditionskassa m. m.

Universiteten, den medicinska undervisningen m. m.**Serafimerlasarettet.**

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

[5.]

att på tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst 468,097 kronor, till täckande av den brist,

som år 1917 uppkommit i serafimerlasarettets räkenskaper, ävensom till täckande av motsedd brist i samma räkenskaper för år 1918.

Allmänna skolväsendet.

Det högre skolväsendet.

Högre lärarinneseminariet.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att anvisa på tilläggsstat för år 1918 såsom särskilda förslagsanslag [6.]

dels till täckande av den brist, som under åren 1916 och 1917 må hava uppkommit i de på extra stat för sistnämnda två år anvisade anslagen till uppehållande av verksamheten vid högre lärarinneseminariets hus-hållsskola, ett belopp av högst 3,468 kronor,

dels ock till förstärkande av det på extra stat för år 1918 till enahanda ändamål anvisade anslaget ett belopp av högst 5,660 kronor.

Statens läroverk.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att anvisa på tilläggsstat för år 1918 såsom särskilda förslagsanslag [7.]

dels till täckande av under år 1917 uppkommen brist i det för läroverksöverstyrelsen på ordinarie stat uppförda anslaget å 13,550 kronor för tillfällig adjunktion, vikariatsersättning, expenser m. m. ett belopp av högst 4,500 kronor,

dels ock till förstärkande av berörda anslag på 1918 års stat ett belopp av likaledes högst 4,500 kronor;

att för täckande, efter Kungl. Maj:ts beprövande, [8.]
av utgifter, som under år 1918 skola bestridas av ljus- och vedkassan vid vederbörande allmänna läroverk men som ej kunna utgöras av denna kassas medel, därest

ej terminsavgifterna till densamma sättas till högre belopp än 15 kronor, anvisa på tilläggsstat för år 1918 ett förslagsanslag av 300,000 kronor;

- [9.] att anvisa på tilläggsstat för år 1918 såsom särskilda förslagsanslag
dels för täckande av den i statens provskolas, nya elementarskolans, räkenskaper vid 1917 års slut bokförda bristen i skolkassan ett belopp av högst 3,227 kronor,
dels till förstärkande av de skolkassan vid nya elementarskolan under år 1918 till buds stående medel ett belopp av högst 2,429 kronor,
dels ock för täckande av de utgifter, som under år 1918 skola bestridas av nya elementarskolans skolkassa men som ej kunna utgöras medelst terminsavgifter å sammanlagt 44 kronor av varje betalande lärjunge, ett belopp av 11,000 kronor.

Folkundervisningen.

Folkskolöverstyrelsen.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

- [10.] att på tilläggsstat för år 1918 såsom särskilda förslagsanslag anvisa
dels till täckande av under år 1916 uppkommen brist i staten för folkskolöverstyrelsen ett belopp av högst 5,551 kronor,
dels ock till täckande av under år 1917 uppkommen brist i samma stat ett belopp av högst 9,001 kronor.

Abnormundervisningen.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

- [11.] att, under förutsättning av att riksdagen i enlighet med Kungl. Maj:ts i propositionen nr 275 förut denna dag framställda förslag beviljar ett auslag av 450,000

kronor till uppförande i huvudsaklig överensstämmelse med upprättade ritningar av nybyggnad för hantverkskolan i Kristinehamn för blinda, därav anvisa på tilläggsstat för år 1918 såsom reservationsanslag ett belopp av 200,000 kronor.

Den tekniska undervisningen.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att på tilläggsstat för år 1918 såsom särskilda förslagsanslag anvisa [12.]

dels till täckande av den vid 1917 års utgång förefintliga bristen i det i staten för Chalmers tekniska institut uppförda ordinarie anslaget till uppvärmning, belysning och diverse utgifter ett belopp av högst 16,600 kronor,

dels ock till förstärkande under år 1918 av nyssnämnda i institutets stat uppförda ordinarie anslag ett belopp av högst 6,000 kronor;

att på tilläggsstat för år 1918 såsom särskilda förslagsanslag anvisa [13.]

dels till täckande av under åren 1916 och 1917 uppkomna brister i de för tekniska skolan i Stockholm anslagna medel till uppvärmning högst 17,916 kronor,

dels till gottgörande av ränta å ett för uppehållande av läroanstaltens verksamhet av dess styrelse upptaget lån högst 550 kronor,

dels ock till förstärkande av de för år 1918 läroanstalten till buds stående medel till uppvärmning högst 15,000 kronor.

Åtgärder för fysisk utbildning.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att på tilläggsstat för år 1918 såsom särskilda förslagsanslag anvisa [14.]

dels till täckande av under år 1916 uppkommen brist i de för gymnastiska centralinstitutet anslagna medel till ved, ljus, materiell, samlingar m. m. högst 2,131 kronor,

dels till täckande av under år 1917 uppkommen brist i samma medel högst 11,766 kronor,

dels ock till förstärkande av de för samma anstalt till enahanda ändamål för år 1918 redan anvisade medel högst 11,750 kronor;

[15.]

att till täckande av under räkenskapsåret den 1 oktober 1916—den 30 september 1917 uppkommen brist i räkenskaperna för Stadion på tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst 9,235 kronor.

Diverse.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

[16.]

att till täckande av vissa under punkten angivna, av statskontoret och Kungl. Maj:ts befallningshavande i länen utbetalade förskott anvisa på tilläggsstat för år 1918 såsom förslagsanslag ett belopp av högst 76,760 kronor.

De till ärendet hörande handlingarna skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Värner Rydén.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 april, 1918.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN, -
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Rydén anförde härefter:
Sedan Kungl. Maj:t den 14 januari 1918 till riksdagen avlät proposition (nr 2) angående tilläggsstat för år 1918, hava erforderliga utredningar i åtskilliga under ecklesiastikdepartementets handläggning hörande ärenden, i vilka det synes vara behöfligt, att nödiga anslagsmedel beredas å tilläggsstaten för nämnda år, numera blivit avslutade. Jag anhåller därför att nu få påkalla Eders Kungl. Maj:ts uppmärksamhet å dessa ärenden och redogöra för de skäl, som synas mig böra föranleda, att framställning däri avlättes till riksdagen, därvid jag kommer att inordna vederbörande ärenden under samma huvudrubriker, som tillämpats vid uppställningen av åttonde huvudtiteln av årets statsverksproposition.

Arkiv, bibliotek och museer.

Museer.

Nationalmuseum.

[1.]
Inrednings-
arbeten m. m.
i national-
museet.

1. **Inredningsarbeten m. m. i nationalmuseet.** Vid beräkningen av det anslag, 350,000 kronor, som av 1913 års riksdag beviljades till utförande av ändringsarbeten inom nationalmuseibygnaden, hade hänsyn icke tagits till kostnaderna för de inredningsarbeten, som måste verkställas, innan samlingarna kunde på lämpligt och tidsenligt sätt installeras i de omdanade lokalerna och dessa sålunda åter göras tillgängliga för allmänheten. Sedan behov av medel härför gjort sig gällande, anvisade Kungl. Maj:t vid olika tillfällen särskilda anslag till berörda ändamål, varjämte riksdagen beviljade på extra stat dels för år 1917 7,000 kronor till inredning av en utställningssal i nationalmuseibygnaden, dels ock för år 1918 14,000 kronor till förändrad uppställning av nationalmuseets samlingar av europeisk keramik och antika skulpturarbeten ävensom till inställning av museets samling av antika bronser, vaser m. m. i de för vederbörande samlingar avsedda salar inom museibygnaden.

Nu har överintendenten och chefen för nationalmuseum i skrivelse den 21 mars 1918 anmält, att nämnda anslag å 14,000 kronor visat sig otillräckligt för bestridande av kostnaderna för därmed avsedda ändamål.

Överintendenten har därvid till en början yttrat följande rörande tillkomsten av anslaget i fråga:

I min underdåniga framställning den 30 september 1916 angående beviljande av ifrågavarande anslag hade jag meddelat, att enligt inhämtade kostnadsberäkningar de europeiska keramiska samlingarnas förändrade uppställning skulle betinga en kostnad av 5,800 kronor och anordningarna inom samlingarna av antika skulpturarbeten, bronser, vaser m. m. 7,220 kronor, varjämte jag, sedan överintendentsämbetet i underdånigt utlåtande dels yrkat vissa förändringar i de föreslagna åtgärderna, dels framhållit nödvändigheten av att beräkna ett belopp för oförutsedda utgifter, i underdånig skrivelse den 15 november 1916 hemställt om beviljande av tillsammans 14,000 kronor för ovan nämnda inredningsarbeten, vilket belopp även av riksdagen beviljades.

Härefter fortsätter överintendenten:

Som bekant hava under tiden så stora prisstegringar inträffat, att de beviljade beloppen omöjligen kunna räcka till för de avsedda ändamålen, och jag har därför funnit mig nödsakad att inhämta nya kostnadsförslag. Dessa utvisa följande kostnader:

[1.]

A. För salen för europeisk keramik:	
Snickeriarbeten	kronor 5,240: —
Målningsarbeten	» 1,078: —
Tapetserararbeten	» 915: —
Tyg till montrernas klädsel	» 2,160: —
För oförutsedda utgifter	» 500: —
<hr/>	
	Summa kronor 9,893: —
B. För antiksalen:	
7 stycken monter	kronor 9,622: —
5 lufter gardiner	» 1,775: —
<hr/>	
	Summa kronor 11,397: —

Härav framgår, att för fullbordande av de ifrågavarande inredningsarbetena erfordras ett belopp av 7,290 kronor utöver de beviljade 14,000 kronorna.

Å andra sidan återstår å det till inredning av en utställningssal år 1916 beviljade beloppet, 7,000 kronor, 2,002 kronor 32 öre, på grund därav att icke alla till salens inredning hörande arbeten ännu blivit utförda. Denna sal har redan tagits i bruk, och de återstående detaljerna av inredningsarbetet kunna i nödfall anstå ännu någon tid, utan att någon väsentlig olägenhet därav vållas. Däremot bör öppnandet av antiksalen, som nu varit avstängd i över ett år, icke längre fördröjas och återstående inredningsarbeten därstädes därför snarast möjligt avslutas. Detsamma gäller om ordnandet av den sal, vari den europeiska keramiken är inrymd.

Vid detta förhållande och då det är min skyldighet att begränsa mina framställningar om nya anslag till det strängt nödvändiga, får jag, under åberopande av ovanstående kalkyl, i underdånighet hemställa, att för fullföljande av nyinredningen inom samlingarna av antika skulpturarbeten m. m. och europeisk keramik må få användas det å anslaget till utställningssalens inredning kvarvarande beloppet, 2,002 kronor 32 öre, och att Kungl. Maj:t täcktes antingen av tillgängliga medel därutöver anvisa eller hos riksdagen äska ett tilläggsanslag av 5,287 kronor 68 öre till gäldande av de genom prisförhöjningarna uppkomna ytterligare kostnaderna för ifrågavarande ändamål.

På grund av särskilda remisser hava utlåtanden i ärendet avgivits, dels den 26 mars 1918 av byggnadsstyrelsen, som icke haft något att erinra mot den gjorda framställningen, dels ock den 28 mars 1918 av statskontoret, som anfört, bland annat, följande:

Med förmälan, att den uppkomna kostnadsökningen för ifrågavarande arbeten föranletts av de inträffade stora prisstegringarna, har museichefen såsom motiv för sin framställning anfört, att vissa ännu återstående detaljer av arbetet med inredning av en viss utställningssal, vilken redan tagits i bruk, kunna i nödfall anstå ännu någon tid, utan att någon väsentlig olägenhet därav vållas, men att däremot öppnandet av antiksalen, som nu varit avstängd i över ett år, icke längre bör fördröjas och återstående inredningsarbeten därstädes därför snarast möjligt avslutas, samt att detsamma gällde ordnandet av den sal, vari den europeiska keramiken är inrymd.

[1.] Lämpligheten av förslaget att för förstnämnda arbeten nu taga i anspråk den ännu odisponerade delen av anslaget till inredning av en utställningssal torde enligt statskontorets mening bero av längden av den tid, varunder kan anstå med de ännu återstående detaljerna av sistnämnda inredningsarbete. Uppgår denna tid blott till ett eller annat år, synas de för dessa återstående arbeten avsedda medel knappast böra nu tagas i anspråk för annat ändamål. Om åter kompletteringen av utställningssalen kan utan olägenhet fördröjas någon avsevärt längre tid, synes det icke nödigt, att förenämnda reservation å 2.002 kronor 32 öre hela denna tid balanseras i räkenskaper, utan under sådan förutsättning torde intet vara att erinra mot att framställning göres till riksdagen om förändrad användning av sistnämnda belopp.

Vad därefter angår det för förstnämnda arbeten ytterligare erforderliga belopp torde, därest dessa arbetens fullbordande av Kungl. Maj:t anses vara av den brådskande art, att medel därtill nu måste beredas, ej förefinnas annan utväg än att härtill äska ett tilläggsanslag hos riksdagen, vilket anslag, om kompletteringsarbetena böra redan under innevarande år utföras, lärer böra uppföras å tilläggsstat för år 1918, men eljest å 1919 års riksstat.

I anledning av statskontorets utlåtande har överintendenten den 3 april 1918 ånyo yttrat sig i ämnet och därvid andragit:

Med anledning av underdånigt utlåtande av statskontoret över min underdåniga framställning av den 21 mars 1918 angående ökat anslag till förändrad uppställning av europeisk keramik och antika skulpturarbeten samt till installation av antika vaser, bronser m. m. anser jag mig böra i underdånighet framhålla, att den här gjorda framställningen är av synnerligen brådskande natur särskilt vad museets antiksamling angår, enär denna avdelning nu i omkring två år varit fullständigt avstängd för allmänheten. Vid nyordnandet av nämnda samling, som just nu i viktiga delar påbörjats, har nationalmuseet haft den stora förmånen att åtnjuta föreståndarens för antiksamlingen i Glyptoteket i Köpenhamn, doktor Frederik Poulsens värdefulla bistånd. Jag anser av största vikt att kunna omedelbart få begagna mig av de anvisningar han redan givit och är beredd att ytterligare inom den närmaste framtiden giva. Ett uppskov just nu skulle betyda inte blott samlingens försenade uppställande utan även ett fruktbringande samarbets avbrytande.

Vad den europeiska keramiksamlingen beträffar står dess omanordning i det närmaste samband med antiksalens nyinredning. Arbetet med densamma skulle vidtaga omedelbart efter det antiksalen blivit färdig, då båda salarnas samtliga nyordnade salarna inom avdelningen för konsthantverk då måst hallas en längre tid stängda för besökande. Det är dessa omständigheter, som orsakat, att keramikavdelningens nyanordning blivit fördröjd och ökat anslag för ändamålet på grund av under tiden inträffade betydande prisstegring måst begäras.

Då denna avdelnings nyanordning utgör en omedelbar fortsättning av den redan påbörjade och hittills genomförda omanordningen av hela avdelningen för konsthantverk, ett arbete, som redan alltför länge fått stå tillbaka, och då hithörande kostnader alltjämt äro i stigande, synes det mig av högsta vikt, att arbetet med det första möjliga företages enligt nu beräknade kostnader och icke ytterligare till stor skada för museet fördröjes.

I min framställning av den 21 mars 1918 framhöll jag, att av de medel, som 1916 års riksdag beviljat till inredning av en utställningssal i nationalmuseum, fanns

[1.]

en rest av 2,002 kronor 32 öre, avsedd för vissa arbeten inom utställningssalen, som ännu ej utförts och som ännu en tid kunde anstå, varför dessa 2,002 kronor 32 öre i nödfall kunde, därest Kungl. Maj:t fann det lämpligt, användas som bidrag för de än mer brådskande anordningsarbetena inom antik- och keramiksamlingen.

På grund av vad statskontoret yttrat angående återbetalningen i en framtid av detta bidrag av 2,002 kronor 32 öre får jag härmed, under förutsättning av att Kungl. Maj:t överhuvud taget finner användandet av denna nödfallsutväg för betäckande av en del av de förhöjda omkostnaderna lämplig, i underdånighet upplysa, att jag anser, att med återbetalningen bör kunna anstå omkring högst sex år, då tiderna måhända äro mindre tryckta än nu.

Då de ändamål, vilkas uppfyllande avsetts med det på 1918 års stat uppförda anslaget å 14,000 kronor, förut blivit av Kungl. Maj:t och riksdagen gillade samt det nu visat sig, att till följd av inträffade prisstegringar de ifrågavarande ändrings- och inredningsarbetena i nationalmusei-byggnaden icke kunna fullbordas utan att ytterligare medel därför ställas till vederbörandes förfogande, tvekar jag ej att tillstyrka, att framställning i ämnet avlåtes till riksdagen. Någon annan utväg att anskaffa det erforderliga beloppet lär icke stå till buds.

Departementsschefen.

Enligt vad utredningen i ärendet giver vid handen, belöper sig den uppkomna merkostnaden till 7,290 kronor. Mot förslaget att till täckande härav i första rummet anlita en förefintlig reservation av 2,002 kronor 32 öre å det för år 1917 anvisade anslaget till inredning av en utställningssal i nationalmusei-byggnaden har jag intet att erinra. Fastmer finner jag en dylik åtgärd vara välbetänkt, med hänsyn därtill att, enligt vad överintendenten meddelat, berörda reservation icke under åtskilliga år framåt oundgängligen behöver tagas i anspråk för sitt egentliga ändamål. Därest riksdagen lämnar sitt medgivande till den föreslagna ändrade användningen av beloppet i fråga, skulle det tilläggsanslag, som kräves för nu omhandlade ändamål, kunna begränsas till 5,287 kronor 68 öre eller, avrundat, 5,288 kronor.

I betraktande av vad överintendenten anfört rörande angelägenheten av att de pågående inredningsarbetena må kunna fullföljas utan avbrott, finner jag det vara önskvärt, att sistnämnda belopp hos riksdagen äskas på tilläggsstat för år 1918.

På grund av det anförda och med hänvisning till den utredning, som återfinnes i punkten 18 under åttonde huvudtiteln av 1917 års statsverksproposition, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att till fullbordande av beslutade arbeten beträffande förändrad uppställning av nationalmuseets samlingar av europeisk keramik och antika skulpturarbeten

ävensom installering av museets samling av antika bronser, vaser m. m. i de för vederbörande samlingar avsedda salar inom nationalmuseibyggnaden anvisa på *tilläggsstat* för år 1918 såsom reservationsanslag ett belopp av 5,288 kronor,

samt att i samband därmed medgiva, att för nämnda ändamål må användas 2,002 kronor 32 öre av det utav riksdagen för år 1917 anvisade anslaget till inredning av en utställningssal i nationalmuseibyggnaden.

Naturhistoriska riksmuseet.

[2.]

Expenser
m. m. vid na-
turhistoriska
riksmuseets
etnografiska
avdelning.

2. *Expenser m. m. vid naturhistoriska riksmuseets etnografiska avdelning.* I den år 1914 fastställda staten för naturhistoriska riksmuseet uppfördes för etnografiska avdelningen till expenser samt till avdelningens vård, underhåll och förkovran ett belopp av 8,200 kronor.

I underdånig skrivelse den 24 augusti 1917 erinrade vetenskapsakademien, hurusom akademien den 7 juni 1916 vid besvarande av en remiss i fråga om upplåtelse till etnografiska avdelningen av ett större antal rum i statens egendom i kvarteret Grönlandet norra framhållit, att en dylik upplåtelse skulle draga med sig en del nödvändiga underhållskostnader och expenser, vilka då uppskattats till 4,508 kronor. Sedan dess hade emellertid prisen å bränsle och övriga förnödenheter stigit, och akademien finge därför nu anhålla om anvisande för omförmälda ändamål av ett anslag å 5,100 kronor för vartdera av åren 1918 och 1919, vad det senare året beträffade dock endast för den händelse att avdelningen även då finge behålla den ifrågavarande lokalen. Till stöd för framställningen åberopades en av intendenten vid nämnda avdelning, professorn C. V. Hartman i skrivelse den 31 juli 1917 gjord utredning i ämnet. I denna skrivelse framhöll Hartman, att de av honom meddelade utgiftsberäkningarna uppgjorts under antagande, att utställningsrummen i avdelning I inom kvarteret Grönlandet södra, vilka vore små och mörka, icke under år 1918 måtte behöva hållas tillgängliga för allmänheten utan endast för forskare och specialister samt att visningstiden för avdelning II, som inrymdes i två våningar inom kvarteret Grönlandet norra, under samma år måtte bestämmas till två timmar under två veckodagar samt söndagen men blott en kvällsvisning i veckan.

De av Hartman beräknade extra utgifterna för sistnämnda avdelning ställde sig sålunda:

Koks	kronor 1,850: —	[2.]
Eldare	» 500: —	
Sotning.....	» 50: —	
Ved	» 326: —	
Bortkörning av slagg	» 40: —	
Elektrisk strömförbrukning och reparationer	» 700: —	
Städning	» 780: —	
Rengöring	» 350: —	
Telefon.....	» 100: —	
Tillfälliga arbeten (transporter, konserveringar etc.)	» 400: —	
	<hr/>	
	Summa kronor 5,096: —	

För avdelning I, i vetenskapsakademiens skrivelse benämnd huvudavdelningen, hade Hartman uppskattat de extra kostnaderna under år 1918 till 850 kronor. Akademien hade emellertid ansett sig icke böra för det dåvarande göra framställning om anslag till täckande av dessa kostnader.

I Hartmans skrivelse anfördes vidare:

Av Stockholms högskola förhyrde etnografiska avdelningen under åren 1889—1908 utställningslokaler i nr 30 Kungsgatan för de asiatiska samlingarnas exponerande. För ändamålet disponerade museet ett årligt anslag av 3,000 kronor på extra stat. När högskolan år 1909 överflyttade till sin nya byggnad, måste även etnografiska museet avflytta, och då akademien icke erhöi någon annan disponibel utställningslokal, beslöts det, att alla dessa samlingar skulle nedpackas och magasineras. Anslaget till asiatiska avdelningen blev därför indraget.

Genom denna nödtvungna, provisoriska inskränkning av museets utställningsmöjligheter har statsverket sålunda under de gångna 8 åren inbesparat 24,000 kronor.

Sedan genom akademiens försorg de nya lokalerna i kvarteret Grönlandet norra upplåtits åt etnografiska museet, uppställdes här ånyo det mesta av de asiatiska samlingarna, vilka redan i sin forna lokal intresserat allmänheten och skolorna ojämförligt mera än de amerikanska samlingarna i avdelning I. Därjämte hava en massa nyförvärv från Stillahavsöarna här inrymts. Dessa nya lokaler äro omkring fyra gånger så stora som de äldre lokalerna vid Kungsgatan, varav torde framgå, huru proportionsvis ringa — särskilt i betraktande av krigstidens prisförhöjningar — det anslag för år 1918 är, som nu begäres, motsvarande endast omkring femtedelen av det redan inbesparade beloppet.

På grund av remiss avgav statskontoret den 29 oktober 1917 underdånigt utlåtande i ämnet och yttrade därvid:

Statskontoret har inhämtat, att sedan de s. k. asiatiska, huvudsakligen vid Vegaexpeditionen hopbragta etnografiska samlingarna under en följd av år varit magasinerade i lokal inom kvarteret Grönlandet södra, dessa samlingars uppställande på deras nuvarande plats i kvarteret Grönlandet norra samt förevisande därstädes för allmänheten sedan ett par år tillbaka bekostats genom enskilda för ändamålet donerade medel, vilka emellertid numera vore så gott som förbrukade. Då alltså, om samlingarna skola fortfarande förevisas, statsanslag för ändamålet synes behöfligt, får stats-

[2.]

kontoret hemställa, det täcktes Kungl. Maj:t göra framställning till riksdagen, att för vård, underhåll och förevisning under år 1918 av de i kvarteret Grönlandet norra förvarade etnografiska samlingarna å samma års tilläggsstat må uppföras ett extra förslagsanslag, högst 5.100 kronor. Vad angår år 1919 torde ett liknande anslag böra å nämnda års riksstat uppföras, därest ifrågavarande samlingar komma att även då i sin nuvarande lokal förevisas. Är detta för närvarande ovisst, kan måhända frågan om anslag för år 1919 tills vidare anstå.

Sedermera hade på given anledning Hartman till ecklesiastikdepartementet inkommit med en den 22 november 1917 dagtecknad skrift, vari beträffande det av honom i hans förut omnämnda skrivelse den 31 juli 1917 beräknade extra tillägg å 5,096 kronor för avdelningen II under år 1918 anförts följande:

Beräkningen av nämnda extra tillägg uppgjordes under iakttagande av största möjliga sparsamhet. Utgifterna för bränsle beräknades sålunda på basis av den 25 juli 1917 gällande priser. För att emellertid den beräknade minimisumman skulle räcka till, anhöll jag om och fick vetenskapsakademiens medgivande dels att under år 1918 hålla utställningsrummen i Vallingatan 1 (kvarteret Grönlandet södra) stängda för allmänheten, dels att visningstiden för avdelning II (kvarteret Grönlandet norra) måtte bestämmas till två timmar under två veckodagar och söndagar samt till en kvällsvisning i veckan. Visserligen hava kvällsvisningar i Vallingatan 1 under en följd av år ägt rum två gånger i veckan, men jag beder få framhålla, att den elektriska belysningen, genom vilken dessa visningar möjliggjorts, installerats helt och hållet på bekostnad av mecenater utan ringaste utgift för statskassan. Etnografiska museet är också den enda av riksmuseets avdelningar, som anordnat kvällsvisningar. På grund av nu rådande och oupphörligt stigande höga priser å elektrisk belysning såg jag mig nödsakad minska dessa till en gång i veckan, vilket ytterligare motiveras därav, att kostnaderna för belysningen i de nya lokalerna med dess många lampor under en och samma tidsenhet är mångdubbelt större än den i de små rummen i Vallingatan 1.

Från min ovan nämnda skrivelse till vetenskapsakademien har sedan med akademiens medgivande under sistlidne oktober månad gjorts den avvikelser, att en av de fria visningsdagarna från avdelning II överflyttats till Vallingatan 1 (avdelning I). Denna ändring skedde för att inom avdelning II minska faran för stöld, enär därstädes på grund av bristande tillgång på montrar och skåp en massa föremål måste placeras direkt på väggar, vilka föremål vaktpersonalen, som av ekonomiska skäl måste hållas så fåtalig som möjligt, därför har svårt att effektivt övervaka. Erfarenheten har nämligen visat, att under den kalla årstiden en del lösa individer ävensom skaror av barn i uppväxtåldern infinna sig på de fria visningstiderna. I Vallingatan 1 åter befinna sig nästan alla föremål under glas.

Genom sistnämnda förändring hava alltså ej visningstiderna minskats. Den inverkan ej heller på kostnaderna för visningen, ty lika många, samma personer, sköta vakthallningen vid visning inom båda lokalerna. I mitt kostnadsförslag är ej heller någon summa för visning upptagen, utan bestrides denua på samma sätt som förut ur etnografiska avdelningens ordinarie anslag. De förutsättningar, under vilka jag begärt det extra anslaget, hava alltså ej så ändrats, att det kommer att influera på detsamma.

Genom beslut den 8 februari 1918 förklarade Kungl. Maj:t sig finna den av vetenskapsakademien då gjorda framställningen icke föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

[2.]

Sedermera har emellertid akademien i skrivelse den 13 februari 1918 förnyat sin framställning om anvisande av medel för vård, underhåll och förevisning av de etnografiska samlingar, för vilka upplåtits rum i statens egendom i kvarteret Grönlandet norra. Denna framställning grundar sig på en av Hartman till akademien ingiven, den 4 februari 1918 dagtecknad skrift, däri Hartman framhållit, att riksmuseets övriga avdelningar erhållit begärda tilläggsanslag för uppvärmning m. m., men att etnografiska avdelningen, enär denna icke vore delaktig i riksmuseets gemensamma expensmedelsfond, blivit försatt i en ytterst prekär undantagsställning. Efter anhållan att akademien därför måtte hos Kungl. Maj:t påpeka den absoluta nödvändigheten av att medel ansloges för ifrågavarande ändamål, fortsätter Hartman:

Att upphöra elda och att stänga avdelningen kan ju icke sättas i fråga, ty då skulle de här utställda dyrbara, oersättliga samlingarna, vilkas värde uppgår till flera hundra tusen kronor, ohjälpligt förstöras av mögel och fukt och allt museiarbetet, som nu är koncentrerat på ordnandet och katalogiserandet av de i avdelning II i bottenvåningen utbredda nyförvärvade samlingarna — ävensom doktor Backmans viktiga gipsavgjutningsarbeten — avbrytas och upphöra. Samtliga dessa samlingar blevo då ock naturligtvis avstängda för allmänheten såväl som för forskare och konstnärer.

Otänkbart är ju, att dessa stora lokaler, som helt nyligen ställts till etnografiska museets förfogande, nu skulle behöva stängas på grund av den jämförelsevis ringa utgiften för bräusle och elektriskt ljus för en kvällsvisning i veckan. Vid intet annat museum i Sveriges rike ha sådana åtgärder vidtagits, och detta skulle för övrigt strida mot innehållet i det förlidit år avdelningen tillställda kungl. cirkulär, i vilket inteudenten ålägges tillse, att sådan värmegrad bibehålles i museet, att samlingarna icke taga skada.

Just i detta fall rörande avdelning II föreligger dessutom särdeles starka skäl för att statsmakterna med största möjliga liberalitet skola tillmötesgå museets anslagskrav, ity att alla omkostnaderna såväl för lokalernas iordningställande, elektriska ljusets inledande, anskaffandet av nya skåp och andra inventarier ävensom de omfattande installringsarbetena i all huvudsak bestritts av enskilda medel. Härtill kommer ock att allra största delen av de här för allmänheten utställda nyförvärvade samlingarna erhållits utan någon utgift för staten, äro gåvor av museets vänner.

Akademien har i sin sist omförmälda skrivelse till en början redogjort för det sätt, varpå etnografiska avdelningen kommit i besittning av sina nuvarande lokaler. Akademien yttrar därom följande:

Sedan Hartman år 1916 utan uppdrag av vetenskapsakademien hos dåvarande överintendentsämbetet gjort framställning om upplåtelse till etnografiska avdelningen av 41 rum inom statens egendom i kvarteret Grönlandet norra samt denna framställning blivit hos Kungl. Maj:t av överintendentsämbetet förordad, blev akademien, som under

[2.] hand fått kännedom om saken, efter därom gjord anhållan genom remiss den 30 maj 1916 befalld att avgiva yttrande i frågan.

Uti sitt underdåniga utlåtande den 7 juni 1916 framhöll akademien efter en kort historik över etnografiska avdelningens lokalfråga, att den ifrågasatta upplåtelsen, om ock provisorisk och sannolikt endast gällande för kort tid, dock kunde vara av stor betydelse för avdelningen. Akademien förordade därför framställningen, dock under förutsättning »att redan då sådana åtgärder vidtoges, att andra lokaler till samlingarnas uppställning eller magasinering funnes disponibla den 1 oktober 1917, därest de nu begärda rummen då måste utrymmas», samt framhöll vidare, »att upplåtelsen ovillkorligen förde med sig dels en beräknad kostnad för en gång av 4,596 kronor, dels en ärlig merutgift för avdelningen av 4,508 kronor och slutligen att avflyttningen från denna lokal även komme att medföra dryga kostnader.

A denna sin underdåniga skrivelse erhöll akademien ej annat svar än följande meddelande från överintendentsämbetet:

Till kungl. vetenskapsakademien.

Kungl. överintendentsämbetet har funnit sig böra härigenom underrätta Eder, att ämbetet, i anledning av i ämnet gjord framställning och i stöd av erhållet nådigt bemyndigande, denna dag till intendenten för naturhistoriska riksmuseets etnografiska avdelning, professorn E. V. Hartman för tiden till den 1 juli 1917 till magasinerings-, arbets- och provisoriska utställningslokaler för nämnda museiavdelning uti den statsverket tillhöriga fastigheten inom kvarteret Grönlandet norra upplåtit följande lägenheter, nämligen de rum, som å ämbetets planritningar över ifrågavarande fastighet äro betecknade med, i bottenvåningen nr 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14 och 15 samt i våningen två trappor upp med nr 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11 och 12; varande från professorn Hartman avfordrad förbindelse att senast ovannämnda den 1 juli 1917 hava åter bortflyttat till museiavdelningen hörande föremål antingen till de lokaler, där de för närvarande äro förvarade, eller till andra sådana, som må kunna av honom anskaffas. Stockholm den 31 oktober 1916.

Carl Möller.

Fr. Richter.

Av denna skrivelse framgår, att de upplåtna rummens antal begränsats till 23, av vilka dock flera äro mycket stora.

Vidare anför akademien:

På grund av enskilda personers frikostighet lyckades det Hartman att inreda dessa rum, förse dem med elektrisk belysning samt i dem uppställa och ordna en betydlig del av de samlingar, som under senare år skänkts till avdelningen men på grund av utrymmeskäl dittills varit nedpackade.

Samlingarnas vård och skötsel samt förevisning för allmänheten har ävenledes bekostats av enskildas donationer ända till slutet av år 1917 utan annan kostnad för statsverket än det anslag å 3,000 kronor för samlingarnas överflyttning, som beviljades genom nådigt brev den 20 juli 1917.

Då det var uppenbart, att de donerade medel, som stodo till avdelningens förfogande, endast skulle räcka till utgången av år 1917 och Hartman förklarade sig sakna utsikt att få några ytterligare medel från enskilda för samlingarnas vård och underhåll m. m. under år 1918, anhöll akademien i underdånig skrivelse den 24 augusti 1917 om ett anslag av 5,100 kronor för detta ändamål.

Då denna skrivelse, så vitt akademien har sig bekant, ej hittills föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd, vågar akademien, som nu står inför nödvändigheten att, därest nödiga medel ej beviljas, helt och hållet stänga de i kvarteret Grönlandet norra upplåtna rummen och inställa deras uppvärmning m. m., åter fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet å denna sak.

Uti naturhistoriska riksmuseets från den 1 januari 1915 gällande stat är etnografiska avdelningen fullständigt skild från de övriga avdelningarna och har sina särskilda anslag. Förutom anslagen till löner och arvoden disponerar avdelningen till expenser samt till vård, underhåll och förkovran av samlingarna ett belopp av 8,200 kronor om året. Detta anslag var naturligtvis beräknat efter dåvarande förhållanden, då avdelningen endast disponerade de lokaler, som finnas i statens hus inom kvarteret Grönlandet södra, samt några magasinslokaler i f. d. kronprinsens stall och har under nuvarande dyrtid endast med största svårighet kunnat räcka till för den nödvändigaste behoven.

Det framgår av dessa omständigheter, att avdelningens anslag ej kan räcka till för att ens i någon mån bidra till de nyupplåtna rummens uppvärmning, städning m. m., och då nu inga andra medel stå till förfogande, ser sig akademien tvungen att med det snaraste träffa anstalter för rummens stängning, därest medel för kostnadernas täckande under en tid framåt ej kunna beviljas.

Uti Hartmans senaste skrivelse har framhållits den förlust, som därigenom skulle drabba den etnografiska forskningen, samt den risk, för vilken en del av samlingarna skulle utsättas. Det är visserligen sant, att delar av dessa ej behöva taga någon skada genom att förvaras i oeldade lokaler, men med avseende på andra vore risken stor och därför måste, om rummen i Grönlandet norra skola stängas, en ny och kostsam omordning av samlingarna och en förflyttning av vissa delar till uppvärmda lokaler äga rum.

På grund av vad nu blivit anfört tillåter sig akademien i underdånighet förnya sin framställning om anvisande av medel för vård, underhåll och förevisning av de etnografiska samlingar, för vilka rum upplåtits i statens hus i kvarteret Grönlandet norra, och anser fortfarande, att därtill fordras minst 5,100 kronor för år räknat.

Statskontoret har uti infortrat, den 26 februari 1918 dagtecknat yttrande över denna framställning erinrat om sitt den 29 oktober 1917 avgivna utlåtande rörande akademiens tidigare skrivelse i ämnet samt vidare anfört, bland annat, följande:

Nu föreligger ånyo frågan, huruvida, sedan de enskilda medel, varmed ifrågasvarande samlingars förevisande hittills bekostats, numera tagit slut, förevisningen bör fortsättas på statsverkets bekostnad. Såvitt statskontorets yttrande i denna fråga förväntas, vill statskontoret frambålla, hurusom dels genom nädigt brev den 20 juli 1917 3,000 kronor anvisats till bestridande av kostnaderna för flyttning till den nu ifrågasvarande lokalen av vissa föremål från kronprinsens förra stall, dels ock att hos 1918 års riksdag äskats anslag till nattlig bevakning under åren 1918 och 1919 av etnografiska avdelningens samlingar ej blott i kvarteret Grönlandet södra utan även i den ifrågasvarande lokalen i kvarteret Grönlandet norra, samt att det synes stå i överensstämmelse med dessa åtgärder, om statsverket övertog kostnaden för samlingarnas vård och förevisande, åtminstone så länge de komma att inrymmas i sin nuvarande lokal.

Statskontoret har alltså för sin del icke någon annan hemställan än den, som innehålles i dess ovanberörda utlåtande den 29 oktober 1917.

[2.]

Slutligen har Hartman till ytterligare stöd för sin framställning om anvisande av det begärda anslaget i skrivelse den 27 februari 1918 anfört:

Då det kommit till min kännedom, att akademien i den skrivelse, som bifogats min till Konungen remitterade skrivelse angående förnyad begäran om anslag till underhåll och vård av avdelning II vid etnografiska museet, uttalat som sin åsikt, att akademien, därest sådant bidrag icke kan lämnas, måste stänga avdelningen och sålunda avstänga värmeledningen, beder jag ytterligare att få framhålla såsom tillägg till vad jag redan yttrat i min skrivelse, att även andra ekonomiska olägenheter i så fall skulle uppstå. Om samlingarna nämligen icke vidare skulle kunna tjäna det ändamål, för vilket de blivit anskaffade och med stora kostnader nu uppställda, måste de ju omedelbart nedpackas. Men för detta ändamål kräves förfärdigandet av minst 200 packlärar, vilka efter nu gängse pris av åtminstone 30 kronor per styck skulle nödvändiggöra en utgift av 6,000 kronor. Vidare skulle för packningsarbetets verkstäl- lande behöva anställas fyra vana packkarlar à 1 krona 50 öre per timme. Under 20 dagars arbete skulle sålunda detta kosta 1,200 kronor. Packningsmaterial i dessa pappers- birstens dagar samt transport av lärarna kan beräknas till ytterligare 500 kronor. Lärarna måste därjämte, även sedan de blivit sammanförda i en del av salarna, städs- där hållas i uppvärmda rum, för att icke sakerna skola förstöras. Kommer härtill ytterligare en olägenhet med avseende på bränslefrågan. Förhållandet är nämligen det, att därest den summa, som begärts till utgifter för uppvärmning eller inalles 2,766 kronor, icke skulle beviljas avdelningen, kommer denna summa i stället att få utbetalas av en annan av statsverket underhållen institution, Drottningens central- kommitté. Denna innehar nämligen den mellanvåning i byggnaden, som ligger mellan etnografiska avdelningens båda våningar. I denna mellanvåning är ett hundratal per- soner sysselsatta med diverse arbeten, och kan densamma icke uppvärmas utan att även samtidigt de båda museivåningarna uppvärmas. Värmeledningen är en av de äldsta i Stockholm, och varmvattnet utgår från en gemensam centralpanna samt cirku- lerar genom de tre våningarna, utan att någon avstängning kan äga rum. Enligt överenskomst med nämnda kommission skulle kostnaderna för uppvärmning bestridas proportionsvis. Sålunda föreligger här ytterligare en svårighet för ordnandet av museets angelägenheter på ett även för tillfället utgiftsbesparande sätt.

Departement-
schefen.

Med hänsyn till den utredning i ärendet, som numera förebragts, anser jag, att hos riksdagen bör utverkas ett anslag utöver det belopp, som i riksmuseets stat finnes uppfört till expenser samt till vård, underhåll och förkovran av etnografiska avdelningen. Mot storleken av det föreslagna beloppet har jag intet att annärka. I sin senaste framställning synes vetenskapsakademien icke hava ifrågasatt något anslag för ändamålet för år 1919. Då det för närvarande icke kunnat bestämmas, huruvida avdel- ningens asiatiska samlingar även under år 1919 komma att förvaras i sina nuvarande lokaler inom kvarteret Grönlandet norra, finner jag det i varje fall lämpligt, att medel nu hos riksdagen äskas endast för år 1918, och synas dessa medel böra till förstärkande av avdelningens anslag till expenser m. m. anvisas såsom förslagsanslag, högst, å tilläggsstat för nämnda år.

[2.]

Skulle det framdeles visa sig möjligt och lämpligt, att etnografiska avdelningen under år 1919 eller någon del av nämnda år fortfarande får disponera ifrågavarande lokaler för de asiatiska samlingarna, lära erforderliga medel till expenser m. m. kunna av Kungl. Maj:t förskottsvis utanordnas i avvaktan på riksdagens beslut i frågan. Under dylik förutsättning torde nämligen så snart som möjligt under år 1919 framställning böra göras till riksdagen om anvisande på tilläggsstat för nämnda år av för ändamålet behövt anslag.

På grund av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till ytterligare utgifter för expenser samt vård, underhåll och förkovran av naturhistoriska riksmuseets etnografiska avdelning anvisa på *tilläggsstat* för år 1918 ett förslagsanslag, högst 5,100 kronor.

Kyrkliga ändamål.

Kleresistaten.

[3.]

Ersättning för kostnader i samband med utbetalning av krigstidshjälp åt pensionsberättigade änkor och barn efter delägare i prästerskapets änke- och pupillkassa.

1. **Ersättning för kostnader i samband med utbetalning av krigstidshjälp åt pensionsberättigade änkor och barn efter delägare i prästerskapets änke- och pupillkassa.** För beredande under år 1917 av krigstidshjälp åt pensionsberättigade änkor och barn efter delägare i prästerskapets änke- och pupillkassa anvisade 1917 års riksdag å extra stat för år 1918 under tionde huvudtiteln såsom förslagsanslag ett belopp av 50,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av tillgängliga medel under år 1917 låta utbetala vad som för ändamålet erfordrades, varjämte riksdagen för ifrågavarande krigstidshjälp utgående godkände vissa allmänna grunder av innehåll, bland annat, att krigstidshjälp skulle utbetalas i den ordning, som av Kungl. Maj:t bestämdes.

Vid anmälan den 29 maj 1917 av riksdagens berörda beslut anbefallde Kungl. Maj:t statskontoret att, efter hörande av direktionen för prästerskapets änke- och pupillkassa, till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till de bestämmelser i fråga om utbetalande av omförmälda krigstidshjälp, som kunde befinnas erforderliga utöver de av riksdagen i sådant avseende godkända grunder.

I yttrande den 5 juli 1917 förklarade kassans direktion, att direktionen intet hade att erinra mot att bestyret med krigstidshjälpens utbetalande lades på direktionen, under förutsättning att direktionen för bestridande av sådana nödiga kostnader, som föranleddes av direktionens övertagande av ifrågavarande bestyr, finge taga i anspråk erforderligt belopp av de till krigstidshjälp anslagna medlen eller av andra medel, som kunde av staten tillhandahållas.

Sedan statskontoret den 19 juli 1917 avgivit utlåtande i ärendet, utfärdade Kungl. Maj:t den 13 augusti 1917 kungörelse angående krigstidshjälp under år 1917 åt ifrågavarande änkor och barn och meddelade därvid vissa föreskrifter beträffande utbetalning av krigstidshjälp. Enligt vad av dessa föreskrifter framgår, skulle direktionen för prästerskapets änke- och pupillkassa mottaga och pröva ansökningarna om krigstidshjälp samt utbetala densamma. Därjämte uppdrogs åt nämnda direktion att låta trycka och tillhandahålla blanketter till ansökningar om krigstidshjälp.

I skrivelse den 17 januari 1918 har nu direktionen för prästerskapets änke- och pupillkassa anhållit om gottgörelse för sitt bestyr med krigstidshjälpens utbetalande och därvid anfört:

[3.]

Till upplysning vid frågans bedömande får direktionen nämna, att till direktionen inkommit 412 ansökningar om krigstidshjälp, av vilka 338 av direktionen beviljats. Summan av utbetald krigstidshjälp uppgår till 25.831 kronor 14 öre. De av direktionen bestridda kostnader, som varit förenade med krigstidshjälpens utbetalande och för vilka direktionen nu begär att få tillgodoräkna sig ersättning, uppgå till sammanlagt omkring 125 kronor. Härtill kommer den ersättning, som för besväret med hithörande ärenden bör tillkomma direktionens sekreterare, kamrerare och kassör. Dessa tre tjänstemän hava var för sig handlagt ifrågavarande ärenden, och den gottgörelse, som härför bör tillkomma dem, kan, med hänsyn till det i följd av kassans säregna konstruktion tidsödande och besvärliga arbete, som direktionen vitsordar vara av dem utfört, huvudsakligen på övertid, enligt direktionens mening för år 1917 icke bestämmas lägre än till 500 kronor åt var och en av dem.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer direktionen om medgivande för direktionen att i räkenskaperna över den av direktionen för år 1917 utbetalda krigstidshjälpens upptaga dels det belopp, vartill av direktionen bestridda direkta utgifter för densamma visa sig uppgå, och dels gottgörelse för besvär med krigstidshjälpens utbetalande med 500 kronor åt envar av direktionens sekreterare, kamrerare och kassör.

Statskontoret, som i sitt förberörda utlåtande den 19 juli 1917 ifrågasatt, att ersättning för direktionens bestyr med krigstidshjälpens utbetalande skulle bestridas av åttonde huvudtitelns reservationsanslag till extra utgifter eller ock att statskontoret skulle bemyndigas att av under händer varande medel förskjuta för ändamålet erforderligt belopp, har den 1 februari 1918 avgivit infortrat yttrande över direktionens nu gjorda framställning och därvid anført i huvudsak följande:

Berörda hemställan om bemyndigande för statskontoret att förskjuta den kostnad, som förorsakats direktionen genom handhavandet av krigstidshjälpens utbetalande, gjordes av ämbetsverket under förutsättning, att frågan om ersättning var av så brådskande natur, att tiden för riksdagens sammanträdande icke kunde avvaktas. Nu ställer sig saken på annat sätt.

Till en början torde vara uppenbart, att den kostnad, varom nu är fråga, icke är av beskaffenhet att kunna ersättas av anslag till krigstidstillägg och krigstidshjälp för år 1917. I detta sammanhang tillåter sig statskontoret meddela, att från direktionen för statens järnvägars änke- och pupillkassa till statskontoret inkommit framställning om ersättning ej mindre för sådana kostnader, om vilka i förevarande ärende är fråga än även för ränteförlust, men att statskontoret förklarar sig sakna befogenhet att lämna den ifrågasatta ersättningen. Då sålunda är att förvänta, att dylika framställningar kunna komma att göras även från andra håll, lärer icke åttonde huvudtitelns reservationsanslag till extra utgifter kunna anlitas för sådana kostnaders ersättande, emedan detta till sitt belopp jämförelsevis ringa anslag skulle löpa fara att bliva allt för starkt utnyttjat.

Vid sådant förhållande och då ju numera förskottsvägen endast i nödfall bör beträdas, lärer icke finnas annan möjlighet än att hos riksdagen göra framställning om uppförande å 1918 års tilläggsstat av ett anslag för ändamålet å 1,625 kronor.

Departementsschefen.

Då Kungl. Maj:t ej av riksdagen utverkat bemyndigande att av anslaget till krigstidshjälp under år 1917 åt pensionsberättigade änkor och barn efter delägare i prästerskapets änke- och pupillkassa utanordna ersättning för de med krigstidshjälpens utbetalande förenade kostnaderna samt åttonde huvudtitelns anslag till extra utgifter, såsom statskontoret framhållit, icke lämpligen torde kunna för ändamålet tagas i anspråk, synes erforderligt anslag nu böra hos riksdagen äskas å tilläggsstat för år 1918. Vad angår de kostnader, som kunna bliva förenade med utbetalande av det krigstidstillägg under år 1918 åt ifrågavarande änkor och barn, varom Kungl. Maj:t den 15 mars 1918 avlåtit proposition (nr 180) till riksdagen, har Kungl. Maj:t i nämnda proposition föreslagit riksdagen medgiva, att av det för ändamålet begärda anslaget må utgå ersättning för kostnader i samband med utbetalandet av krigstidstillägget.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att för beredande av ersättning för kostnader i samband med verkställd utbetalning av krigstidshjälp under år 1917 åt pensionsberättigade änkor och barn efter delägare i prästerskapets änke- och pupillkassa anvisa på *tilläggsstat* för år 1918 ett förslagsanslag, högst 1,625 kronor.

Domkapitlens expeditioner.

[4.] 2. **Täckande av brist i domkapitlens i Karlstad och Luleå expeditionskassor m. m.** Enligt riksdagens medgivande får av det under åttonde huvudtiteln på ordinarie stat uppförda förslagsanslaget till skrivmaterialier och expenser, ved m. m. till bestridande av de eklestastiska konsistoriernas utgifter av ifrågavarande slag utgå visst maximibelopp. De belopp, som härav ställts till de olika domkapitlens förfogande, hava emellertid i en del fall visat sig otillräckliga. Från vissa domkapitel hava sålunda inkommit anmälningar om att brist uppkommit eller väntades uppkomma i expeditionskassorna, varjämte åtskilliga domkapitel gjort framställningar om att de expensanslag, som komme att anvisas för år 1919, måtte utgå med förhöjda belopp.

Med föranledande av sagda framställningar har Kungl. Maj:t i 1918 års statsverksproposition under åttonde huvudtiteln, punkten 255, i samband med förslag om ökning med visst belopp av ovan omförmälda för-

slagsanslag, hemställt om höjning av det domkapitlet tillkommande expensanslaget från dess nuvarande belopp, högst 12,000 kronor, till högst 16,000 kronor; och har Kungl. Maj:t föreslagit, att ifrågavarande höjning måtte få utgå från och med år 1918. [4.]

Vidkommande frågan om brist i vissa domkapitels expeditionskassar hava anmälningar härom gjorts av domkapitlet i Skara, Karlstad, Luleå och Visby. Med anledning av de utav domkapitlet i Skara och Visby i ämnet gjorda framställningar, över vilka kammarrätten och statskontoret yttrat sig, har Kungl. Maj:t enligt särskilda beslut den 23 november 1917 anbefallt statskontoret att till täckande av en i domkapitlet i Skara expeditionskassa för år 1916 uppkommen brist ävensom till förstärkande av nämnda domkapitels expensanslag för år 1917 förskottsvis av tillgängliga medel till domkapitlet utbetala ett belopp av 1,000 kronor samt att till täckande av en i domkapitlet i Visby expeditionskassa för år 1916 uppkommen brist till sistnämnda domkapitel i enahanda ordning utbetala ett belopp av 154 kronor 85 öre. För vad på grund härav förskjutits har statskontoret i skrivelse den 21 februari 1918 begärt ersättning med tillhopa 1,154 kronor 85 öre, vilket belopp jag har för avsikt föreslå till ersättande av riksdagen i samband med vissa andra förskott.

I fråga om förberörda brist i domkapitlet i Karlstad expeditionskassa har nämnda domkapitel, som till bestridande av utgifter för skrivmaterialier och expenser, ved m. m. för vartdera av åren 1916 och 1917 fått sig anvisat ett belopp av 600 kronor, i skrivelse den 29 augusti 1917, i samband med framställning om anslag för år 1919 till ifrågavarande ändamål, anfört följande:

Såsom framgår av bifogad avskrift utav räkningen över anslaget till domkapitels expedition för år 1916, har domkapitels utgifter för skrivmaterialier och expenser, ved m. m. under året uppgått till 1,150 kronor. Med de ökade priser, som nu äro rådande, komma utgifterna under år 1917 sannolikt att gå till än högre belopp. Det anslag för expenser, domkapitlet hittills haft, har varit alldeles otillräckligt, och såsom av räkningen över anslaget framgår, visade expeditionskassan vid 1916 års slut en brist av 1,407 kronor 95 öre. Därav har Kungl. Maj:t genom beslut den 20 januari 1917 anvisat 868 kronor 27 öre för täckande av den vid 1915 års slut befintliga bristen, och återstår således fortfarande en brist av 539 kronor 68 öre, vilken brist under år 1917 med säkerhet kommer att ytterligare stiga. Domkapitlet ser sig därför nödsakat att hos Kungl. Maj:t anhålla om medel till täckande av bristen i expeditionskassan.

Vad angår den i domkapitlet i Karlstad expeditionskassa vid 1915 års slut befintliga brist, har för dess täckande erforderliga medel anvisats att utgå ur ett belopp, som återstod odisponerat, sedan av det för år

[4.] 1917 tillgängliga expensanslaget medel för samma år blivit ställda till domkapitlens förfogande. I anledning av domkapitlets i Karlstad framställning om täckande av bristen i domkapitlets expeditionskassa för år 1916 har statskontoret i ett över domkapitlens framställningar om expensanslag för år 1919 den 24 oktober 1917 avgivet yttrande hemställt, att åtgärder för ifrågavarande brists täckande måtte vidtagas, varefter, på grund av remiss, kammarrätten i skrivelse den 8 november 1917 såsom eget utlåtande åberopat ett av dess revisionsavdelning i ärendet avgivet yttrande, däruti anförts, att någon anmärkning, som kunde inverka på bristens storlek, vid räkenskapernas granskning icke blivit framställd.

Under erinran om ifrågavarande framställning angående täckande av bristen i expeditionskassan för år 1916 har domkapitlet i Karlstad i skrivelse den 15 december 1917 vidare anført:

Domkapitlet har för år 1917 haft ett anslag av 600 kronor till expenser. Expeditionskassans utgifter hava hittills belöpt sig till 2,057 kronor 96 öre, vadan under året uppkommit en ytterligare brist av 1,457 kronor 96 öre. I denna brist ingår dock kostnaderna för införande av vattenledning i domkapitlets expeditionlokal med 468 kronor 20 öre, varom domkapitlet den 30 oktober 1917 gjort särskild framställning till Kungl. Maj:t om anvisande av anslag. Med frånräknande av sistnämnda belopp utgör således den brist, för vars täckande domkapitlet nu anhåller om anslag, 989 kronor 76 öre, vilken summa domkapitlet anser med hänsyn till ännu under år 1917 förestående smärre utgifter böra ökas till 1,000 kronor.

Till bestridande av omförmälda kostnader för införande av vattenledning i domkapitlets i Karlstad expeditionlokal har Kungl. Maj:t den 10 januari 1918 av allmänna besparingarna å anslagen under riksstatens åttonde huvudtitel anvisat 468 kronor 20 öre.

Vad vidare angår förutberörda brist i domkapitlets i Luleå expeditionskassa, har nämnda domkapitel, som till bestridande av utgifter för skrivmaterialier och expenser, ved m. m. för vart och ett av åren 1916—1918 fått sig anvisat ett anslag av 1,200 kronor, i skrivelse den 28 augusti 1917, i samband med framställning om anslag för här ifrågavarande ändamål för år 1919, anmält, att domkapitlets räkenskaper för år 1916 visade en brist å expensanslaget, som domkapitlet ärnade i sinom tid begära att få betäckt. I skrivelse den 12 december 1917 har sedermera domkapitlet hemställt, att till domkapitlet måtte få utgå dels ett anslag av 1,336 kronor 81 öre för täckande av den 31 december 1916 förefintlig brist i domkapitlets expeditionskassa, dels ock, i överensstämmelse med en av domkapitlet i nyssnämnda skrivelse den 28 augusti 1917 gjord beräkning rörande behov av expensanslag för år 1919, för vardera av åren 1917 och 1918 ett tilläggsanslag av 600 kronor för bestridande av ökade expensutgifter vid domkapitlets expedition under nämnda år.

Efter remiss har kammarrätten i skrivelse den 20 december 1917 såsom eget utlåtande i ärendet åberopat ett av dess revisionsavdelning avgivet yttrande, däruti hänvisats till en av vederbörande revisor i ämnet avgiven promemoria, vari anförts, att vid granskningen av Luleå stifts expensmedelsräkning för år 1916 intet varit att anmärka mot de särskilda utgiftsposterna.

[4.]

Över domkapitlets i Luleå ifrågavarande framställning har statskontoret den 27 februari 1918 avgivit infordrat utlåtande och därvid anført:

För täckande av ifrågavarande, vid 1916 års slut befintliga brist i Luleå domkapitels expeditionskassa, 1,336 kronor 81 öre, synes ingen annan utväg stå till buds än att hos riksdagen äska särskilt anslag för ändamålet. I sammanhang härmed torde ersättning böra beredas för det förskott å 200 kronor, som statskontoret jämlikt nådigt brev den 16 juni 1911 under år 1915 utanordnat till domkapitlet för bestridande av kostnader i rättegång mellan domkapitlet och generalpoststyrelsen och som av statskontoret senast i skrivelse den 14 december 1917 anmälts till ersättande men ännu torde vara oersatt. Såsom inhämtas av det handlingarna bifogade telegram från domkapitlet den 27 december 1917, har domkapitlet utöver i förutberörda brist ingående kostnader för nämnda rättegång för samma ändamål utgivit 41 kronor 50 öre, vilka i domkapitlets räkenskaper avförts å diverse anslags och förskotters konto. I enlighet med vad domkapitlet i berörda telegram anhållit, synes det statskontoret, att jämväl sistnämnda belopp bör ersättas i samband med den i expeditionskassan förefintliga bristen.

Med anledning av domkapitlets i den föreliggande underdåniga skrivelsen gjorda hemställan om beviljande av tilläggsanslag av 600 kronor för år 1917, har statskontoret införskaffat utdrag av domkapitlets räkenskaper för sagda år, varav framgår, att bristen å kontot expenser och hyror under året vuxit från 1,336 kronor 81 öre till 2,576 kronor 26 öre. Det av domkapitlet för år 1917 begärda tilläggsanslaget förslår sålunda icke att täcka ökningen i bristen. Det synes statskontoret vara riktigast, att för hela den vid 1917 års slut förefintliga bristen i kassan ävensom förutberörda 200 kronor och 41 kronor 50 öre, sammanlagt 2,817 kronor 76 öre, ett till 2,818 kronor jämnat anslag nu begäres av riksdagen.

Vad slutligen angår domkapitlets hemställan om tilläggsanslag för år 1918 av 600 kronor, torde frågan härom böra upptagas till avgörande, först sedan riksdagen fattat beslut i anledning av Kungl. Maj:ts i årets statsverksproposition under åttonde huvudtiteln gjorda framställning om höjning av den för domkapitlens expeditionskassor avsedda delen av samma huvudtitels anslag till skrivmaterialier och expenser, ved m. m.

I enlighet med vad sålunda anförts får statskontoret hemställa, det täcktes Kungl. Maj:t föreslå riksdagen att för täckande av brist i Luleå domkapitels expeditionskassa å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst 2,818 kronor.

Vad angår den i statskontorets utlåtande omförmälda rättegång mellan domkapitlet i Luleå och generalpoststyrelsen har Kungl. Maj:t den 16 juni 1911 bemyndigat domkapitlet att i behörig ordning mot postverket anhängiggöra talan om ersättning av vissa postanvisningsmedel, som en vid domkapitlet anställd vaktmästare utkvitterat vid postkontoret i Luleå men icke redovisat till domkapitlet utan använt för egen räkning. Samtidigt

Departementschefen

- [4.] bemyndigade Kungl. Maj:t statskontoret att, därest domkapitlet ej kunde självt förskjuta möjligen uppkommande rättegångskostnader, till domkapitlet på dess rekvisition av under händer varande medel under förskottstitel för sådant ändamål utbetala intill ett belopp av 200 kronor.

Förutom sagda belopp av 200 kronor, som av statskontoret förskjuts, och det i statskontorets utlåtande omnämnda belopp å 41 kronor 50 öre, som domkapitlet förskotterat, har domkapitlet, enligt vad av det i nämnda utlåtande omförmälda telegram framgår, för ifrågavarande rättegång utgivit 306 kronor 25 öre i ombudsarvode och revisionsskilling, vilket belopp utgör de av statskontoret antydda, i bristen i domkapitlets expeditionskassa ingående kostnader för rättegången.

Uti ifrågavarande rättegång har Stockholms rådstuvurätt, varest domkapitlet tillika fordrat gottgörelse för kostnaderna i målet, enligt dom den 27 januari 1912 funnit domkapitlets talan icke kunna bifallas. Och sedan hovrätten, där domkapitlet efter vad fullföljt talan, enligt dom den 25 juli 1913 ej funnit skäl att göra ändring i rådstuvurättens dom samt förklarat, att domkapitlet skulle självt vidkännas sina kostnader å målet i hovrätten, blev hovrättens dom, i vilken domkapitlet sökt ändring, av Kungl. Maj:t fastställd genom dom den 1 december 1916.

Någon framställning om beredande av gottgörelse åt domkapitlet för de i det föregående omnämnda postanvisningsmedlen, utgörande ett belopp av 1,140 kronor 1 öre, varifrån dock bör dragas eventuell utdelning i inträffad urarvakonkurs efter bemålde vaktmästare, har hittills icke gjorts av domkapitlet men torde vara att införfänta.

I den i domkapitlets i Luleå expeditionskassa vid 1917 års slut förefintliga brist å 2,576 kronor 26 öre ingår ett belopp av 113 kronor, varmed domkapitlets anslag till tryckningskostnader överskridits. För tackande av omförmälda brist å 2,576 kronor 26 öre ävensom för ersättande av de utav statskontoret och domkapitlet för rättegångskostnader förskotterade belopp å respektive 200 kronor och 41 kronor 50 öre, torde, i enlighet med vad statskontoret föreslagit, böra av riksdagen å tilläggsstat för år 1918 äskas ett förslagsanslag av högst 2,818 kronor, därav erforderlig del uppenbarligen bör ställas till statskontorets förfogande för ersättande av förenämnda, av statskontoret förskjutna belopp. Likaså torde för tackande av förut omförmälda brist i domkapitlets i Karlstad expeditionskassa för år 1916 å 539 kronor 68 öre och för år 1917 å 1,000 kronor böra å tilläggsstat för år 1918 begäras ett förslagsanslag av högst 1,540 kronor.

Vad angår tackande av bristen uti ifrågavarande två domkapitels expeditionskassor för år 1917 kan anmärkas, att räkenskaperna för sagda år ännu icke granskats av kammarrätten. Ett anvisande innan detta skett

av för ändamålet erforderliga medel torde dock kunna äga rum, enär en sådan åtgärd givetvis icke innebär något godkännande av räkenskaperna för sagda år. [4.]

Vidkommande domkapitlets i Luleå hemställan om ett tilläggsanslag för år 1918 å 600 kronor för bestridande av ökade expensutgifter vid domkapitlets expedition torde för ändamålet erforderligt belopp, därest Kungl. Maj:ts förslag om höjning från och med år 1918 av domkapitlet tillkommande expensanslag från högst 12,000 kronor till högst 16,000 kronor vinner riksdagens bifall, kunna utgå av ifrågavarande ökade anslag, som vid behov torde lämna tillgång till förstärkande jämväl av vissa andra domkapitels expensanslag för år 1918.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t behagade föreslå riksdagen

att på *tilläggsstat* för år 1918 såsom särskilda förslagsanslag anvisa

dels högst 1,540 kronor till täckande av brist i domkapitlets i Karlstad expeditionskassa,

dels ock högst 2,818 kronor till täckande av brist i domkapitlets i Luleå expeditionskassa m. m.

Universiteten, den medicinska undervisningen m. m.

Serafimerlasarettet.

[5.]

Brist i serafimerlasarettets räkenskaper åren 1917 och 1918.

1. Brist i serafimerlasarettets räkenskaper åren 1917 och 1918.

Riksdagen har på extra stat för år 1918 beviljat ett förslagsanslag, högst 9,523 kronor, till tackande av en i serafimerlasarettets räkenskaper för år 1915 uppkommen brist. Sedermera har Kungl. Maj:t, efter framställning av serafimerlasarettets direktion, i den till innevarande års riksdag avlåtna propositionen nr 2, om tilläggsstat till riksstaten för år 1918, under åttonde huvudtiteln, punkten 15, föreslagit riksdagen att till tackande av under år 1916 uppkommen brist i lasarettets räkenskaper anvisa på tilläggsstat för år 1918 ett förslagsanslag, högst 98,520 kronor.

Nu har direktionen över serafimerlasarettet i underdånig skrivelse den 2 februari 1918 gjort framställning om utverkande av medel på tilläggsstat för år 1918 till bestridande av utgifter för lasarettets drift jämväl under åren 1917 och 1918. Direktionen erinrar därvid till en början, att enligt dess berörda framställning angående tackande av bristen för år 1916 denna brist uppkommit uteslutande genom stegring av lasarettets löpande utgifter. Vidare yttrar direktionen följande:

För år 1917 hava lasarettets löpande utgifter, enligt vad en överblick av det ännu icke färdiga bokslutet ger vid handen, väsentligt ökats och överstigit lasarettets inkomster med minst 200,000 kronor. För år 1918 lär näppeligen vara att förvänta någon ändring i de förhållanden, som omöjliggjort ett balanserande av utgifterna mot inkomsterna.

Även om dessa årsförluster vid en senare tidpunkt bliva lasarettet gottgjorda genom av Kungl. Maj:t och riksdagen för ändamålet anvisade anslag, äro emellertid därigenom icke de svårigheter undanröjda, som den nuvarande situationen för direktionen medfört vid handhavandet av lasarettets ekonomiska förvaltning.

För tillgodoseende av det oundgängliga behovet av kontanta medel till bestridande av lasarettets driftkostnader har direktionen måst i betydande omfattning taga i anspråk och göra likvida tillgångar, representerande den s. k. allmänna lasarettsfondens och under direktionens vård stående donationsfonders behållningar, varjämte tidvis upplåning ägt rum. För beredande av nödigt rörelsekapital har under åren 1916 och

1917 på sådant sätt anskaffats tillhoppa 340.000 kronor. Härigenom har vållats lasarettet såväl ränteförlust som direkta ränteutgifter; och torde, i händelse realisering av obligationer behöver ske, icke heller kunna undvikas att ren kapitalförlust uppkommer, måhända till avsevärt belopp. Att ett fortsättande på denna väg kommer att inverka särdeles ogynnsamt på lasarettets ekonomi synes uppenbart.

Direktionen har icke kunnat finna annan möjlighet till hjälp ur det iråkade trångmålet än en anhållan om statsmakternas ingripande.

I främsta rummet torde då böra tillses, att 1917 års brist varder lasarettet så snart ske kan gottgjord. Då emellertid densamma icke kan till siffran uppgivas förr än i senare hälften av mars 1918, då bokslutet beräknas föreligga färdigt, men den framställning i ämnet, Kungl. Maj:t kan vilja göra till riksdagen, väl icke bör fördröjas, har direktionen redan nu velat underställa frågan Kungl. Maj:ts prövning. Enligt vad ovan sagts, kan denna brist med säkerhet antagas uppgå till 200,000 kronor och sannolikt ett eller annat tiotusental kronor därutöver.

Av icke mindre vikt är, att för år 1918 erforderligt kassaförlag tillföres lasarettet. För bedömande av behovet härutinnan torde man kunna utgå ifrån att utgifterna komma att överstiga inkomsterna med minst samma belopp som under år 1917. Det kan sålunda förutses, att lasarettet under 1918 års sista fem månader kommer att behöva en kassaförstärkning av 40,000 kronor i månaden, eller tillhoppa 200,000 kronor.

Direktionen tillåter sig alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte av 1918 års riksdag å tilläggsstat för år 1918 äska

dels ett förslagsanslag å 200,000 kronor, att användas till täckande av under år 1917 uppkommen brist i serafimerlasarettets räkenskaper,

dels ock ett förslagsanslag, högst 200,000 kronor, att i mån av rekvisition enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott bestämma, till lasarettet utbetalas och användas till bestridande av utgifter för lasarettets drift under år 1918.

Såsom villkor för utbekommande av förstnämnda anslag synes böra föreskrivas, att genom vederbörligt räkenskapsutdrag skall styrkas det belopp, vartill bristen för år 1917 uppgått.

Uti infortrat, den 22 februari 1918 dagtecknat utlåtande över framställningen har statskontoret anfört:

Såsom framgår av den föreliggande framställningen, är det ett synnerligen stort krav, som här ställes på statskassan. Tillsammans med de 98.520 kronor, som redan äskats av riksdagen till täckande av lasarettets brist för år 1916, uppgår det till omkring $\frac{1}{2}$ million kronor. I fråga om nysnämnda av riksdagen begärda anslag yttrade vederbörande departementschef vid ärendets föredragning inför Kungl. Maj:t, att det syntes ofrånkomligt, att staten trädde emellan för att avhjälpa det ekonomiska trångmål, i vilket lasarettet kommit på grund av nu rådande exceptionella förhållanden, och, så vitt statskontoret kan finna, gäller detta även med avseende å direktionens nu framställda krav.

Av lasarettets räkenskaper för år 1916 inhämtas, att dess huvudsakliga inkomster under sagda år utgjorts av, förutom det till 120,000 kronor uppgående satsanslaget,

patientavgifter	kr. 127,866: 50
bidrag av Stockholms stads hälsovårdsnämnd	» 183,142: 83
bidrag av Stockholms läns landsting	» 155,645: 18
intressemedel	» 38,411: 45

[5.]

Vad sistnämnda inkomst beträffar har denna sedermera minskats av anledning, som framgår av direktionens underdåniga skrivelse.

Nyssberörda bidrag utgå enligt gällande avtal sålunda, att Stockholms stad och Stockholms läns landsting ersätta lasarettets självkostnad för ett visst antal sjuksängar. Staden och landstinget få således vidkännas på dessa sjuksängar belöpande ökning i lasarettets driftkostnader, och, enligt vad statskontoret inhämtat, har vid det nu framställda anslagskravets beräknande hänsyn tagits till den härav föranledda inkomstökningen. I fråga om möjligheten att öka patientavgifterna har statskontoret erfarit, att åtgärd i detta syfte redan vidtagits av direktionen, men att en sådan ökning, som ju ej kan göras alltför genomgripande, icke förminskar det nu yppade anslagsbehovet.

Vad anslaget natur beträffar vill statskontoret för sin del ifrågasätta lämpligheten av att, såsom direktionen föreslagit, en del därav göres till förslagsanslag. Enligt statskontorets mening synas de båda begärda beloppen kunna sammanslås till ett förslagsanslag högst å 400.000 kronor.

Statskontoret hemställer alltså, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att å tilläggsstat för år 1918 bevilja ett förslagsanslag, högst 400.000 kronor, till täckande av brist i serafimerlasarettets inkomststat för åren 1917 och 1918.

I fråga om lasarettets kassabehov vill statskontoret i underdånighet meddela, att direktionen vid 1918 års början hit inkom med anhållan att få lyfta så stor del som möjligt av statsanslaget för året, samt att statskontoret tillmötesgick denna anhållan i så måtto, att halva anslaget, alltså 60.000 kronor, till lasarettet utauordnades den 8 januari 1918. Ätminstone någon lättnad i direktionens kassabehov skulle ju beredas, därest även återstående del av statsanslaget kunde få nu utbetalas. Statskontoret vill därför hemställa, huruvida icke Kungl. Maj:t med avseende å här föreliggande omständigheter täcktes vilja förklara hinder ej möta för statskontoret att redan nu utbetala även återstoden av årets anslag till serafimerlasarettet.

I en till chefen för ecklesiastikdepartementet ställd skrivelse av den 5 april 1918 har slutligen direktionen över serafimerlasarettet anmält, att på sätt närmare framginge av en skrивelsen bilagd, utav lasarettets kamrerare upprättad promemoria den under år 1917 uppkomna bristen uppgått till 268,097 kronor 17 öre, samt anhållit, att det anslag, som kunde komma att hos riksdagen äskas för täckande av nämnda brist i lasarettets rörelse under år 1917, måtte bestämmas till oförmälda belopp.

Den av lasarettsdirektionen åberopade promemorian är av följande lydelse:

[5.]

P. M.

Tablå över inkomst- och utgiftsstaten vid kungl. Serafimerlasarettet åren 1916 och 1917.

Inkomster.	1916.		1917.		Utgifter.	1916.		1917.		Ökning i pro- cent.
Statsanslag	120,000	—	120,000	—	Avlöningar till tjänstemän	33,106	66	34,315	53	3.65
Räntesaldo	35,030	34	30,266	53	» » betjäning ..	77,123	21	90,883	55	17.85
Sjukvårdsavgifter	467,254	51	568,317	32	Pensioner och understöd åt förutvarande betjä- ning	4,350	—	4,412	50	1.44
Röntgeninstitutet	14,571	72	4,609	15	Läkemedel	32,040	49	32,681	77	2.00
Burskapsavgifter	93	85	76	30	Mineralvatten m. m.	3,781	92	4,752	63	25.67
Diverse ersättnings- och försäljningsmedel	9,152	55	13,528	43	Forbandsartiklar	25,858	47	29,840	37	15.40
S:a kronor	646,102	97	736,797	73	Kosthåll	259,984	24	335,934	81	29.21
					Värme och lyse	131,814	85	242,461	95	83.94
					Tvätt och renhållning ..	15,272	42	34,805	22	127.90
					Kläder	22,628	78	50,082	81	121.71
					Instrument	36,463	73	39,036	61	7.05
					Inventarier	12,989	62	18,612	06	43.28
					Diverse för sjukvården m. m.	40,545	97	51,182	80	26.23
					Fastighetens underhåll ..	15,866	33	28,933	45	82.30
					Ny- och ombyggnader ..	28,401	27	—	—	—
					Utgifter för anordnande av W. C. (utöver extra statsanslag för ändamålet)	—	—	2,458	—	—
					Från donationsfonderna utgående livräntor och understöd	4,395	28	4,500	84	—
Uppkommen brist	98,520	30	268,097	17	S:a kronor	744,623	27	1,004,894	90	—
S:a kronor	744,623	27	1,004,894	90						

Såsom förestående tablå utvisar, har under år 1917 uppkommit en brist i serafimerlasarettets räkenskaper å icke mindre än 268,097 kronor 17 öre.

Den alltjämt fortgående prisstegringen å alla slags förnödenheter och behovet av ökade löner, särskilt för betjäningen, har vållat, att utgifterna under år 1917 å de olika utgiftstitlarna sedan närmast föregående år ökats på sätt, som framgår av tabblån. I sin helhet utgör ökningen 260,271 kronor 63 öre.

Inkomsterna av sjukvårdsavgifter hava visserligen jämväl betydligt ökats sedan år 1916, beroende därpå, att för vissa sjuka från Stockholms stad och även från Stockholms län enligt uppgjorda ackord erlagts full avgift, motsvarande de verkliga kostnaderna, vilka under år 1917 utgjorde per dag och person kronor 5,6701 mot kronor 4,0298 under år 1916. Denna ökning har likväl icke på långt när kunnat motväga

[5.] ökningen i utgifterna, då i och med den stegrade verkliga dagkostnaden förlusten blivit så mycket större för alla de vårdade sjuka, som antingen legat å frisäng eller betalat i allmän sal 1 krona (stockholmare) och 1 krona 50 öre (sjuka från andra orter) och i enskilt eller halvenskilt rum resp. 5 kronor och 3 kronor per dag. Därjämte har under år 1917 beläggningen av sjuka, tillhörande de olika grupperna, varit för lasarettets ekonomi ofördelaktigare, i det att beläggningen enligt ackord varit betydligt mindre men övrig beläggning betydligt större än under år 1916, såsom följande sammanställning utvisar.

Antal underhållsdagar inom olika beläggningsklasser har utgjort:

	År 1916.	År 1917.
för å Stockholms stads ackord vårdade	37,904	33,804
» » » läns » »	37,789	36,929
» betalande å 5 kronor	2,832	2,941
» » » 3 »	9,036	13,526
» » » 1:50 »	49,607	55,247
» » » 1 »	11,555	11,912
» å frinummer vårdade	4,420	4,665
	Summa 153,143	159,024

(För de å stadens ackord vårdade sjuka har ersättning utgått för hela den verkliga kostnaden, utgifterna för ny- och ombyggnader däri icke inbegripna. För de å länsackord vårdade sjuka har ersättning utgått med hela den verkliga sjukvårdskostnaden, dock med iakttagande att i avseende å 40 av de sängar, som äro tagna i anspråk, i kostnaden icke inräknas utgifterna för fastigheternas underhåll och onera.)

Ränteinkomsten har under år 1917 minskat därigenom, att serafimerlasarettet för att skaffa nödig kassatillgång varit tvunget dels avyttra innehavda räntebärande värdepapper, dels upptaga lån.

Stockholm den 5 april 1918.

K. A. Wessman.

Serafimerlasarettets kamrerare.

Departementschefen.

Beträffande frågan om serafimerlasarettets kassabehov tillåter jag mig erinra, att Kungl. Maj:t, i anledning av vad statskontoret därom anfört, genom beslut den 8 mars 1918 förklarar hinder från Kungl. Maj:ts sida ej möta för statskontoret att genast utbetala vad som ej redan lyftats av det serafimerlasarettet för år 1918 anvisade ordinarie anslaget till understöd och ersättningar.

Vad angår spörsmålet om täckande av den brist i lasarettets räkenskaper, som uppkommit år 1917, och den motsvarande brist, som väntas uppstå år 1918, anser jag i likhet med statskontoret det vara nödvändigt, att staten i detta fall, liksom tidigare, träder hjälpande emellan. Rörande sättet härför biträder jag likaledes den mening, som uttalats av statskontoret. Jag anser således, med iakttagande att underskottet i 1917 års räkenskaper upptages till sitt verkliga belopp i avjämnat krontal, att för täckande av båda årens brist bör på tilläggsstat för år 1918 anvisas ett

gemensamt anslag å 468,097 kronor samt att detta anslag bör få karaktär av förslagsanslag, högst nämnda belopp.

[5.]

Genom beslut den 19 mars 1918 har Kungl. Maj:t, i huvudsaklig enlighet med av serafimerlasarettets direktion i sådant avseende gjord hemställan, föreskrivit, att från och med den 1 april 1918 sjukvårdsavgifterna vid lasarettet, i den mån höjning kunde ske utan hinder av förpliktelser, som lasarettet tidigare iklätt sig, skulle utgöra för patient och dag: för vård i enskilt rum 8 kronor, för vård i mindre sal med rätt till bättre kost 4 kronor samt för betalande sjuka i allmän sal 2 kronor; dock att, då patient vore från utrikes ort, avgiften skulle i varje fall höjas med 2 kronor. Detta beslut innebär — fränsett patienter från utrikes ort — att avgifterna ökats sålunda: för vård i enskilt rum med 3 kronor, för vård i mindre sal med rätt till bättre kost med 1 krona samt för betalande sjuka i allmän sal med 50 öre. Den ökade inkomst, som beräknas härigenom tillfalla lasarettet, kan, enligt vad jag inhämtat, beräknas till omkring 24,200 kronor. Med hänsyn till den alljämt fortgående allmänna prisstegringen synes mig sagda inkomstökning, särskilt i jämförelse med storleken av den motsedda bristen för år 1918, icke vara av den betydelse, att av denna anledning någon nedsättning kan vidtagas i det av mig nyss förordade anslaget å 468,097 kronor, allra helst detta anslag skulle uppföras såsom förslagsanslag, högst nämnda belopp.

På grund av det anförda och med hänvisning jämväl till den utredning, som förebragts dels i det vid 1917 års statsverksproposition fogade utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden, punkten 127, dels i det vid förutnämnda proposition om tilläggsstat till riksstaten för år 1918 i utdrag bilagda statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden, punkten 15, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att på *tilläggsstat* för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst 468,097 kronor, till täckande av den brist, som år 1917 uppkommit i serafimerlasarettets räkenskaper, ävensom till täckande av motsedd brist i samma räkenskaper för år 1918.

Allmänna skolväsendet.

Det högre skolväsendet.

Högre lärarinneseminariet.

[6.] 1. **Täckande av brist i högre lärarinneseminariets hushållsskolas räkenskaper.** Under en följd av år har riksdagen, på grund av Kungl. Maj:ts framställningar, på extra stat beviljat anslag till uppehållande av den vid högre lärarinneseminariet inrättade hushållsskolans verksamhet. Ifrågavarande anslag bestämdes vid 1909 års riksdag till 6,200 kronor och utgick med detta belopp till och med år 1912. För vartdera av åren 1913 och 1914 utgjorde anslaget 8,500 kronor. Detta anslag visade sig emellertid vara för knappt, och i hushållsskolans räkenskaper uppstod brist, vid 1913 års slut utgörande 3,366 kronor 52 öre. Under år 1914 ökades bristen med 376 kronor 30 öre. Till täckande av denna brist anvisade riksdagen, i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag, på extra stat för år 1916 3,366 kronor och för år 1917 376 kronor. För år 1915 höjdes det extra statsanslaget till uppehållande av hushållsskolans verksamhet till 11,200 kronor, med vilket belopp anslaget uppförts jämväl under vartdera av åren 1916—1918. I innevarande års statsverksproposition, punkten 137 under åttonde huvudtiteln, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för år 1919 höja anslaget till 17,000 kronor.

Till följd av den inträdda starka prisstegringen å de varor, som hushållsskolan behöver använda för sin verksamhet, har anslaget till skolan under åren 1916 och 1917 visat sig vara otillräckligt. Brist har därför uppstått i anslaget under dessa år. I en till läroverksöverstyrelsen den 13 augusti 1917 avlåten skrivelse, däri framställning gjordes, bland annat, om höjning av ifrågavarande anslag för år 1919, påpekade högre lärarinneseminariets rektor, att hushållsskolans inkomster under år 1917 vore otillräckliga, vadan brist vid årets slut komme att uppstå — en brist som säkerligen komme att ökas under år 1918. Då emellertid bristen icke kunde till sitt fulla värde beräknas, hade rektor icke ansett sig för det dåvarande böra hemställa om dess täckande med allmänna medel.

[6.]

I en av läroverksöverstyrelsen med underdånigt utlåtande den 7 januari 1918 till Kungl. Maj:t överlämnad skrivelse, därvid fogats särskilda, av biträdande föreståndarinnan för hushållsskolan uppgjorda tablåer dels över skolans inkomster och utgifter under år 1917, dels ock över beräknade inkomster och utgifter för skolan under år 1918, har nu rektor gjort framställning om täckande av ifrågavarande brist. Av nämnda tablåer framgår, att bristen i hushållsskolans räkenskaper — med inräknande av en under år 1916 uppkommen brist å 606 kronor 40 öre, som överförts till år 1917 — vid utgången av sistnämnda år utgjort 4,392 kronor 97 öre samt att bristen beräknats under år 1918 belöpa sig till 5,662 kronor. På grund härav har rektor hemställt, det Kungl. Maj:t täcktes föreslå 1918 års riksdag att till täckande av omförmälda brister anvisa särskilda anslag å respektive 4,390 och 5,660 kronor.

Förutnämnda tablåer äro av följande lydelse:

Inkomster och utgifter under år 1917.

Inkomster:

Statsanslag:

Årligt anslag.....	kronor	11,200:—	
Anslag till täckande av 1914 års brist	»	376:—	kronor 11,576:—
Anslag av kungl. Patriotiska sällskapet			» 100:—

Terminsavgifter:

v. t. 15 avgifter å 75 kronor.....	kronor	1,125:—	
10 » för undervisning i svenska	»	255:—	
h. t. 16 avgifter å 100 kronor	»	1,600:—	
6 » för undervisning i svenska	»	150:—	» 3,130:—

Inkomster på hushållet:

Avgifter för måltider,

v. t. 15 avgifter å 60 kronor.....	kronor	900:—	
h. t. 15 » » 60 »	»	900:—	
14 » » 75 »	»	1,050:—	

Beställningar av mat och bakverk .....

	»	3,048:—	kronor 5,898:—
--	---	---------	----------------

Ränta å sparkasseräkning	kronor	51:09	
» » deposition	»	92:15	» 143:24

kronor 20,847:24

Brist till år 1918 (1916 års brist inberäknad).....

	»	4,392:97	
--	---	----------	--

Kronor 25,240:21

Utgifter:

Löner .....

	kronor	7,252:—	
--	--------	---------	--

Expenser:

Vatten, lyse, bränsle.....

	kronor	2,762:44	
--	--------	----------	--

(vatten 32:40, gas, elektr. 510:04, ved 2,220:—)

[6.]

Tvätt och rengöring	kronor	434: 91	
Annonser och tryck	»	90: 60	
Inköp och underhåll av inventarier	»	382: 68	
Reparationer och underhåll av lokal	»	289: 32	
Övriga expenser	»	1,139: 42	kronor 5,099: 37
Utgifter för mat: v. t.	kronor	5,377: 52	
h. t.	»	4,226: 99	» 9,604: 51
Hyra			» 1,750: —
			kronor 23,705: 88
Elektriska ledningar och armatur	»		927: 93
Brist från år 1916	»		606: 40
			<u>Kronor 25,240: 21</u>

Beräknade inkomster och utgifter under år 1918.

Inkomster:

Statsanslag	kronor	11,200: —
Anslag av Patriotiska sällskapet	»	100: —
Terminsavgifter:		
30 avgifter à 100 kronor	»	3,000: —
12 » » 25 » (för undervisning i svenska)	»	300: —
Inkomster på hushållet:		
Avgifter för måltider,		
v. t. 14 avgifter à 75 kronor	»	1,050: —
h. t. 14 » » 75 »	»	1,050: —
14 » » 85 »	»	1,190: —
Beställningar	»	4 500: —
		kronor 22,390: —
Brist till år 1919	»	5,662: —
		<u>Kronor 28,052: —</u>

Utgifter:

Löner	kronor	7,252: —
Expenser	»	7,000: —
Utgifter för mat	»	12,000: —
Hyra	»	1,800: —
		<u>Kronor 28,052: —</u>

Läroverksöverstyrelsen har i sitt förutnämnda utlåtande tillstyrkt bifall till rektors berörda framställning.

I infortrat, den 12 januari 1918 avgivet underdånigt utlåtande har statskontoret hemställt, att till tackande av omförmälda brist för år 1917 måtte av riksdagen å tilläggsstat för år 1918 äskas ett anslag å 4,393 kronor, varemot statskontoret förklarar sig anse, att med fyllandet av den motsedda bristen för år 1918 borde tills vidare anstå.

Då det synes mig vara önskvärt, att medel snarast möjligt beredas hushållsskolan ej blott till täckande av den under åren 1916 och 1917 uppkomna bristen i skolans räkenskaper utan även till förstärkande av det till skolan för år 1918 anvisade anslaget, anser jag framställning därom nu böra göras hos riksdagen.

Den vid 1917 års slut förefintliga bristen i skolans räkenskaper bör emellertid beräknas till ett belopp av endast 3,468 kronor. Till bestridande av de i ovan intagna tablå upptagna kostnaderna till belopp av 927 kronor 93 öre för elektriska ledningar och armatur har nämligen Kungl. Maj:t redan den 14 januari 1918 hos riksdagen å tilläggsstat för år 1918 äskat ett förslagsanslag av högst 925 kronor. Såsom framgår av den nu föreliggande framställningen hava motsvarande arbeten och anskaffningar redan vidtagits. Från det av statskontoret nu ifrågasatta anslaget bör följaktligen dragas ett belopp av 925 kronor. Mot den beräknade bristen för år 1918, uppgående till cirka 5,660 kronor, synes mig intet vara att erinra. Anslagen böra givetvis erhålla naturen av förslagsanslag, högst de ifrågavarande beloppen, och uppföras å tilläggsstat för år 1918.

På grund av vad sålunda anförts, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:ts täcktes föreslå riksdagen

att anvisa på *tilläggsstat* för år 1918 såsom särskilda förslagsanslag

dels till täckande av den brist, som under åren 1916 och 1917 må hava uppkommit i de på extra stat för sistnämnda två år anvisade anslagen till uppehållande av verksamheten vid högre lärarinneseminariets hushållsskola, ett belopp av högst 3,468 kronor,

dels ock till förstärkande av det på extra stat för år 1918 till enahanda ändamål anvisade anslaget ett belopp av högst 5,660 kronor.

Statens läroverk.

2. Täckande av brist i läroverksöverstyrelsens anslag till tillfällig adjunktion, vikariatsersättning, expenser m. m. I statsverkspropositionen till 1918 års riksdag har Kungl. Maj:t i punkt 142 under åttonde huvudtiteln föreslagit riksdagen att till förstärkande av det å ordinarie stat för läroverksöverstyrelsen uppförda anslaget å 13,550 kronor för tillfällig adjunktion, vikariatsersättning, expenser m. m. på extra stat

[7.]

Täckande av brist i läroverksöverstyrelsens anslag till tillfällig adjunktion, vikariatsersättning, expenser m. m.

[7.] för år 1919 anvisa ett belopp av 3,600 kronor. Av detta extra anslag avsågs ett belopp av 600 kronor för beredande av ökade arvoden till amanuenser hos överstyrelsen; återstoden skulle tjäna till mötande av ökat behov av expensmedel.

I överstyrelsens underdåniga skrivelse den 31 augusti 1917, vilken låg till grund för Kungl. Maj:ts berörda förslag, uppgav överstyrelsen, att dess expensmedel för år 1917 otvivelaktigt komme att visa sig otillräckliga. I ovannämnda anslag å 13,550 kronor ingår ett belopp av 3,150 kronor, som beräknats till semesterarvoden. Till de utgifter i övrigt, som skola bestridas av sagda anslag, återstår således ett belopp av 10,400 kronor. Då dessa utgifter av överstyrelsen beräknades uppgå till omkring 13,400 kronor, antogs expensanslaget komma att överskridas med omkring 3,000 kronor. Överstyrelsen förklarade sig vilja längre fram, då bristen, vilken till största delen förorsakades av förhandenvarande dyrtid, kunde med större bestämdhet angivas, inkomma med underdånig framställning om nödigt tilläggsanslag för år 1917.

I skrivelse den 11 december 1917 har nu överstyrelsen gjort framställning härom. I skrivelsen yttrar överstyrelsen:

Enligt en av överstyrelsens redogörare i början av december 1917 verkställd beräkning av överstyrelsens utgifter intill den 1 i sagda månad, vilka gäldats av ämbetsverkets expensmedel, uppgå dessa utgifter till sammanlagt 9,366 kronor 71 öre. Beträffande de utgifter utöver nämnda belopp, som skola gäldas av överstyrelsens expensmedel för år 1917, har överstyrelsen nu uppgjort följande beräkning. Hittills till överstyrelsen inkomna obetalda räkningar för årets tre första kvartal utgöra ett sammanlagt belopp av 1,645 kronor 89 öre. De löpande utgifterna under december — omfattande bland annat amanuensarvoden, kostnader för städning av överstyrelsens lokaler samt för extra renskrivningshjälp, häri inbegripet en kostnad av omkring 200 kronor för renskrift och duplicering av ett för överstyrelsens räkning upprättat register över i svensk författningssamling intagna lagar och författningar avseende ämbetsverket och dess verksamhet — hava av överstyrelsen beräknats uppgå till i runt tal 1,200 kronor. Härtill kommer kostnaden för tryckning av ämbetsverkets årsberättelse för verksamhetsåret 1916—1917, vilken i jämförelse med motsvarande kostnad av 1,297 kronor för nästföregående arbetsår 1915—1916 på grund av höjda priser å papper och tryck torde kunna, enligt inhämtade upplysningar från vederbörande tryckeri, beräknas till i runt tal 1,860 kronor. Slutligen tillkomma utgifterna under årets sista kvartal för annat tryck, såsom annonser i Posttidningen, cirkulär av olika slag, vilkas tryckning ej lämpligen kunna verkställas medelst överstyrelsens dupplikator, ävensom för papper och skrivmaterialier m. m., vilka utgifter överstyrelsen beräknat i runt tal till omkring 900 kronor. Överstyrelsens sammanlagda utgiftssumma för år 1917, som skall gäldas av ämbetsverkets expensanslag, skulle sålunda enligt de ovan angivna beräkningarna komma att uppgå till 14,972 kronor 60 öre eller i runt tal 15,000 kronor.

Med erinran att, på sätt ovan nämnts, de expensmedel, som stode till överstyrelsens förfogande till täckande av de till nyssnämnda belopp beräknade utgifterna, utgjorde blott 10,400 kronor, anmärkte överstyrelsen, att en brist av 4,600 kronor följaktligen komme att uppstå. Under åberopande härav anhöll överstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte såsom tillägg till överstyrelsens expensanslag för år 1917 anvisa nyssnämnda belopp, 4,600 kronor, att förskottsvis till överstyrelsen utbetalas.

Överstyrelsens berörda framställning har remitterats till statskontoret, som i underdånigt utlåtande den 28 december 1917 anfört:

Då åttonde huvudtitelns reservationsanslag till extra utgifter icke för närvarande lämnade tillgång till fyllande av föreliggande anslagsbehov, syntes annan utväg ej återstå än att statskontoret utanordnade beloppet under förskottstitel. Under förutsättning att å tilläggsstat för år 1918 komme att under åttonde huvudtiteln uppföras dels ett anslag till förstärkning av huvudtitelns reservationsanslag till extra utgifter, dels ock ett förslagsanslag till oförutsedda utgifter, kunde berörda förskott bliva ersatt antingen från det förra av dessa båda anslag eller, om detta skulle anses ej därtill lämna tillgång, från det senare.

Enligt vad läroverksöverstyrelsen i en sedermera den 23 januari 1918 avlåten skrivelse meddelat, kunde bristen ännu icke till siffran fullt exakt angivas. Den syntes dock kunna antagas stanna vid i runt tal 4,500 kronor.

Detta är alltså det belopp, som skulle erfordras till täckande av 1917 års brist. Samma belopp, 4,500 kronor, har nu överstyrelsen begärt att få sig anvisat såsom tillägg till de till överstyrelsen för år 1918 utgående medel för tillfällig adjunktion, vikariatsersättning, expenser m. m. I en underdånig skrivelse den 26 januari 1918 yttrar överstyrelsen i avseende härå:

Då på grund av den förhandenvarande dyrtiden en brist i överstyrelsens expensanslag jämväl för kalenderåret 1918 torde komma att uppstå, har överstyrelsen ansett sig redan nu böra hos Kungl. Maj:t anmäla nämnda förhållande och samtidigt anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes vidtagna åtgärder till täckandet av den brist, som sålunda kan komma att under år 1918 uppstå för ämbetsverket.

Beloppet av denna brist undandrager sig visserligen för närvarande en exakt beräkning, men med ledning av den erfarenhet, som överstyrelsen under det gångna kalenderåret vunnit i fråga om hithörande förhållanden, torde enligt överstyrelsens mening utgifterna för år 1918 komma att överskrida ämbetsverkets expensanslag för sågda år med ett belopp, som icke rimligen bör sättas lägre än den för år 1917 uppkomna bristen eller 4,500 kronor.

Sedan även denna överstyrelsens skrivelse remitterats till statskontoret, utlät sig detta ämbetsverk i underdånigt yttrande den 2 februari 1918:

[7.]

I det utlåtande, statskontoret den 28 december 1917 avgav överstyrelsens då föreliggande begäran om förstärkning med 4,600 kronor i expensanslaget för år 1917, ifrågasatte statskontoret, att detta belopp skulle få av statskontoret utanordnas under förskottstitel.

Då emellertid av den nu gjorda framställningen torde framgå, att förstärkning i samma anslag erfordras även för år 1918 samt att anslagsbehovet tillsammans med det förut begärda beloppet kan beräknas till 9,000 kronor, anser sig statskontoret nu böra hemställa, det täcktes Kungl. Maj:t föreslå riksdagen att å tilläggsstat för år 1918 för täckande av brist i överstyrelsens ifrågavarande anslag för åren 1917 och 1918 bevilja ett anslag av 9,000 kronor.

Departement-
schefen.

Väl har i Kungl. Maj:ts proposition om tilläggsstat till riksstaten för år 1918 framställts förslag dels om ett förslagsanslag å högst 9,000 kronor under åttonde huvudtiteln till förstärkande av huvudtitelns ordinarie reservationsanslag till extra utgifter, dels vid sidan av huvudtitlarna om ett förslagsanslag å 500,000 kronor för bestridande av oförutsedda utgifter. Åttonde huvudtitelns anslag till extra utgifter under år 1918 lär emellertid otvivelaktigt komma att bliva hårt belastat, även om det icke tages i anspråk för täckande av läroverksöverstyrelsens omförmälda anslagsbehov. Vad åter angår nyssnämnda förslagsanslag å 500,000 kronor — om det beviljas av riksdagen — torde det icke vara avsett för tillgodoseende av sådana behov som det nu förevarande. Då det ej synes vara av nöden att ofördröjligen ställa medlen till överstyrelsens förfogande, vill jag med anslutning till statskontorets i skrivelsen den 2 februari 1918 framställda förslag hemställa om äskande av medel på tilläggsstat för år 1918 till täckande av den för år 1917 redan uppkomna och till mötande av den för år 1918 motsedda bristen å ifrågavarande anslagspost. Härför erforderliga belopp, tillhoppa 9,000 kronor, böra i sinom tid av Kungl. Maj:t ställas till överstyrelsens förfogande mot redovisning i vanlig ordning.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att anvisa på *tilläggsstat* för år 1918 såsom särskilda förslagsanslag

dels till täckande av under år 1917 uppkommen brist i det för läroverksöverstyrelsen på ordinarie stat uppförda anslaget å 13,550 kronor för tillfällig adjunktion, vikariatsersättning, expenser m. m. ett belopp av högst 4,500 kronor,

dels ock till förstärkande av berörda anslag på 1918 års stat ett belopp av likaledes högst 4,500 kronor.

3. Statsbidrag till de allmänna läroverkens ljus- och vedkassor.

Det är under den rådande kristiden särskilt bränslefrågan, som vållat allmänna verk och inrättningar stora svårigheter och ökade kostnader. Jag har redan i flera fall haft anledning hemställa om förslag till riksdagen, väsentligen påkallade av olika institutioners iråkade trångmål på grund av de ökade bränsleprisen. Under denna punkt har jag att anmäla ytterligare ett dylikt fall, i vilket de ökade kostnaderna för bränsle hota att medföra betänkliga olägenheter för ekonomien vid de allmänna läroverken. Att dessa olägenheter i hög grad komma att återverka på den allmänhet, vars barn i dessa läroanstalter åtnjuta undervisning, har syntts mig än mer göra önskligt att icke avvisa den i ärendet gjorda framställningen om statens mellankomst.

De för läroverken uppkomna svårigheterna i bränslefrågan hava naturligen ej först nu visat sig. Redan i början av år 1917 anmanades på grund av föreliggande omständigheter läroverkens styresmän — liksom andra vederbörande — att vidtaga åtgärder i syfte att inskränka förbrukningen av bränslematerial m. m.

Genom cirkulär den 3 februari 1917 till överståthållarämbetet och Kungl. Maj:ts befallningshavande i samtliga län hade Kungl. Maj:t med hänsyn till inträdda förhållanden med avseende å tillförseln av en del förnödenheter, som måste importeras från utlandet, anbefallt nämnda myndigheter att hos allmänheten och kommunala förvaltningar framhålla vikten därav, att största sparsamhet iakttoges i hushållningen med befintliga förnödenheter, särskilt med kol och oljor.

I anslutning till berörda cirkulär anbefalldes Kungl. Maj:t genom cirkulär den 5 februari 1917 under ecklesiastikdepartementet lydande myndigheter att även beträffande dem underlydande anstalter av olika slag fästa vederbörandes uppmärksamhet på angelägenheten av att i förstnämnda cirkulär anbefalld sparsamhet bleve iakttagen; och bemyndigades vederbörande att utan hinder av i andra avseenden tilläventyrs givna bestämmelser vidtaga åtgärder för att uppvärmning och belysning av de till nu ifrågavarande anstalter hörande lokaler inskränktes, så långt detta utan hinder för verksamhetens behöriga gång kunde ske. I sådant hänseende erinrade Kungl. Maj:t om möjligheten att förlägga den vid åtskilliga läroanstalter förekommande gemensamma morgonbönen till lärorummen, att förlägga eljest i högtidssal försiggående skrivningar till lärorum, att utbyta gymnastikövningarna mot idrottsövningar och lekar i det fria samt att hålla rum för samlingar och dylikt uppvärmda endast i den mån, som erfordrades för att där förvarade föremål icke skulle taga skada.

Därjämte bemyndigades Kungl. Maj:t vederbörande myndigheter att

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml. 257 häft. (Nr 291.)

[8.]

Statsbidrag till de allmänna läroverkens ljus- och vedkassor.

[8.] för deras verksamhetsområde lämna de på dem ankommande föreskrifter och anvisningar, som syntes dem av behovet påkallade för vinnande av ovan omnämnda syfte.

Enligt vad läroverksöverstyrelsen i underdånig skrivelse den 4 oktober 1917 anmält, hava de allmänna läroverken till följd av överstyrelsens på cirkuläret den 5 februari 1917 grundade, den 10 februari och den 21 september 1917 utfärdade bestämmelser sökt att genom avstängning av vissa undervisningslokaler, genom minskad uppvärmning av de använda lokalerna ävensom på andra sätt åstadkomma största möjliga besparing i förbrukning av bränsle och lyse. Icke desto mindre hade terminsavgifterna till läroverkens ljus- och vedkassor, vilka avgifter vore avsedda att bestrida kostnaderna för bland annat lokalernas uppvärmning och belysning och till lika belopp ålades alla vid samma läroverk inskrivna lärjungar, måst i så hög grad ökas, att de höstterminen 1917 utgått med i medeltal 2 gånger det belopp, varmed de utgingo höstterminen 1914, och vid de flesta läroverk uppgått till så avsevärda och för många lärjungars vidkommande så betungande belopp som 20 kronor och därutöver, vid fem läroverk till 30 kronor och vid två läroverk till respektive 40 och 50 kronor. Trots denna höjning hade ifrågavarande kassa vid åtskilliga läroverk icke utan skuldsättning förmått bestrida de med kassan avsedda utgifter.

Jag torde här böra inskjuta en erinran, att enligt bestämmelserna om ljus- och vedkassan vid läroverken, vilka bestämmelser återfinnas i § 218 av läroverksstadgan, skola ur kassan bestridas kostnaderna för belysning, uppvärmning och renhållning av de för läroverkets ändamål avsedda eller upplåttna lokaler ävensom för tillfälliga anordningar i dessa eller likartade avseenden, arvode åt läroverkets läkare enligt bestämmelse i § 160 samt avlöning åt vaktmästare, eldare och övrig betjäning. Ljus- och vedkassans inkomster äro — förutom en avgift av 4 kronor 50 öre av varje lärjunge, som inskrives vid läroverket, och avkastning av donationer, avsedda för sådana behov, som skola fyllas av denna kassa — en terminlig avgift, som av vederbörande skolmyndighet i mån av behov till lika belopp ålägges varje lärjunge vid läroverket. I motsats till vad förhållandet är i fråga om vissa andra avgifter vid läroverken kan befrielse eller nedsättning i avgifterna till ljus- och vedkassan ej meddelas av vederbörande terminsavgiftsnämnd.

Jag återgår nu till vad läroverksöverstyrelsen i fortsättningen av omnämnda skrivelse den 4 oktober 1917 anfört.

[8.]

Då det icke ansågs möjligt för läroverken, säger överstyrelsen, att under nu rådande förhållanden erhålla koks eller stenkol till rimligt pris och erforderlig mängd, har överstyrelsen genom cirkulärskrivelse den 25 juni 1917 till de under överstyrelsens inseeende stående läroanstalter framhållit nödvändigheten av att i största möjliga utsträckning övergå till eldning med ved eller torv, ehuru detta i allmänhet torde medföra ökade utgifter bland annat genom de med sådan eldning förbundna ökade kostnader för eldarpersonal. Sedermera har Kungl. Maj:t genom kungl. förordningen den 13 juli 1917 angående reglering av bränsleförbrukningen föreskrivit, att bränsle för allmänt verk skall upphandlas genom statens bränslekommission. På grund härav har överstyrelsen i skrivelse till bemälda kommission den 14 augusti 1917 anhållit, att kommissionen måtte vidtaga åtgärder för att statens läroverk vid inköp genom kommissionen av sitt vedbehov för vintern 1917—1918 finge beräkna samma pris, som i ovanberörda förordning är stadgat för den enskilda hushållsförbrukningen. Enligt vad överstyrelsen numera inhämtat, har kommissionen icke ansett sig kunna bifalla denna framställning utan i stället hänfört de allmänna läroverken och övriga läroanstalter till samma grupp som statsinstitutioner, banker, sådana industrier, som icke behöva tillstånd att använda bränsle, m. fl. Enligt den för nämnda grupp bestämda tariff skulle priset för en kubikmeter barrved, inberäknat fraktkostnader, i Stockholm uppgå till 19 kronor eller till 68 kronor för famn. Då för flera av de större läroverksbyggnaderna bränsleåtgången för år uppgår till omkring 5,000 hektoliter koks, vilket torde motsvara 1,000 till 1,150 kubikmeter ved, måste nyss nämnda vedpris verka alltför betungande på läroverkens ljus- och vedkassa och nödvändiggöra en än ytterligare stegring av de redan förut abnormt höga terminsavgifterna till densamma.

Enär dessa avgifter i hög grad försvåra och i många fall rent av omöjliggöra mindre bemedlade lärjungars fortsatta studier vid statens läroverk, har överstyrelsen vidtagit vissa mått och steg ägnade att i någon mån nedbringa berörda terminsavgifter. Så har överstyrelsen i skrivelse till industrikommissionen den 2 oktober 1917 anhållit, att de under överstyrelsens inseeende stående läroanstalter måtte få förbruka för undervisningen nödig mängd gas och elektricitet, utan att utfärdade restriktionsbestämmelser bliva på dem tillämpade. Vidare har överstyrelsen i underdånig skrivelse den 4 oktober 1917 hemställt, att vårterminen 1918 finge framflyttas, så att läsningen skulle vara inställd under omkring tre veckor under den kallare och mörkare årstiden och i stället fortgå fram emot den 21 juni. Därjämte har överstyrelsen tagit under överbägande att i samma syfte hemställa, det täcktes Kungl. Maj:t till riksdagen göra framställning om anslag av allmänna medel för minskande av terminsavgifterna till de allmänna läroverkens ljus- och vedkassor. Då det emellertid vid en inom överstyrelsen verkställd utredning visat sig, att redan för att möjliggöra en nedsättning av sagda terminsavgifter för vårterminen 1918 intill 15 kronor för varje lärjunge ett anslag av omkring 127,000 kronor skulle bliva erforderligt, har överstyrelsen icke ansett sig för närvarande böra göra en dylik hemställan.

I stället hemställde överstyrelsen i sin nu ifrågavarande skrivelse, att nedsättning i nu bestämda bränslepris måtte beredas de under överstyrelsens inseeende stående läroanstalterna till den omfattning Kungl. Maj:t kunde finna gott bestämma.

Innan jag redogör för fortgången av nu förevarande ärende, vill jag dels nämna, att, enligt vad jag inhämtat, överstyrelsens ovannämnda hän-

[8.]

vändelse till industrikommissionen icke lett till åsyftat resultat, dels ock erinra, att Kungl. Maj:t den 9 november 1917 meddelat beslut i anledning av överstyrelsens förslag om framflyttning av vårterminen 1918. Genom detta beslut bemyndigades överstyrelsen att beträffande de under dess inseende ställda läroanstalterna i fall, där till följd av stegrade kostnader för bränsle och lyse terminsavgifterna bleve synnerligen höga eller avsevärda svårigheter mötte för anskaffande av bränsle och lyse, efter vederbörlig framställning föreskriva, att vårterminen 1918 skulle framflyttas samt taga sin början och avslutas å dagar, som av överstyrelsen fastställdes, därvid överstyrelsen hade att iakttaga, att terminens avslutning skulle sättas till senast den 21 juni 1918 samt att, under villkor att minskning ej skedde i antalet läsdagar, terminens längd finge avkortas och för sådant ändamål bestämmas, att föreskrivna ledigheter vid påsk och pingst skulle inskränkas därhän, att den förra ledigheten komme att omfatta endast tiden från och med fredagen före påsk till och med nästföljande måndag och den senare ledigheten endast pingstdagen och annandag pingst.

Enligt vad överstyrelsen meddelat har nämnda, överstyrelsen lämnade bemyndigande endast i ett fåtal fall — däribland vid 2 högre läroverk — kommit till användning.

Överstyrelsens ifrågavarande framställning remitterades till 1917 års bränslekommission för avgivande av utlåtande. I underdänig skrivelse den 21 november 1917 anförde kommissionen:

Den ved, bränslekommissionen levererade till läroanstalterna, debiterades till kommissionens självkostnadspris. Ehuru kommissionen funne syftet med framställningen synnerligen behjärtansvärt, kunde densamma, med hänsyn till de för reglering av bränsleförbrukningen gällande grunderna, icke tillstyrka någon nedsättning i gällande pris för ved till de allmänna läroverken. Staten borde i stället ingripa reglerande på det sätt, att med statsnedel betalades de utgifter för ljus och ved, vilka icke kunde bestridas med en terminsavgift av exempelvis 15 kronor för varje lärjunge.

Sedan läroverksöverstyrelsen beretts tillfälle att yttra sig i anledning av vad bränslekommissionen anfört, har överstyrelsen i underdänig skrivelse den 18 december 1917 utlåtitt sig:

Av närslutna tabellariska översikt över terminsavgifterna till ljus- och vedkassan under höstterminen 1914 och höstterminen 1917 framgår bland annat, att avgifterna höstterminen 1917 uppgingo till följande belopp: vid 3 läroverk mindre än 10 kronor, vid 28 läroverk från och med 10 till 20 kronor, vid 38 läroverk från och med 20 till 30 kronor, vid 5 läroverk 30 kronor, vid 1 läroverk 40 och vid 1 läroverk 50 kronor. Medeltalet av nämnda avgifter utgör 20 kronor 11 öre, under

det motsvarande medeltal för höstterminen 1914 utgjorde 10 kronor 10 öre, vadan ifrågavarande avgifter numera utgå med nära dubbelt så stort belopp som före kristiden. För många lärjungar äro de för närvarande utgående höga terminsavgifterna ägnade att försvara och i vissa fall rent av omöjliggöra deras fortsatta studier vid statens läroverk.

[8.]

Av samma översikt framgår därjämte, huru stort tillskott av statsmedel skulle åtgå för fyllande av ljus- och vedkassans vid de olika läroverken behov, om terminsavgiften nedsattes till 20 respektive 15, 12 och 10 kronor. Det totala tillskottet skulle för de nämnda fallen uppgå till 53.313 respektive 136,196, 199.256 och 247,168 kronor för termin, eller, för år räknat, till 106,626 respektive 272.392, 398.512 och 494.336 kronor. För att det ifrågasatta anslaget av allmänna medel skall medföra någon avsevärd nedsättning i terminsavgifterna, synes anslagssumman böra så avpassas, att dessa avgifter icke behöva utgå med högre belopp än högst 15 kronor, i vilket fall en summa av 272,392 kronor eller, i avrundat belopp, 273,000 kronor vore för detta ändamål erforderlig.

Då emellertid flera av lärjungarnas målsmän äro i den ekonomiska ställning, att de utan svårighet kunna betala oavkortad terminsavgift till läroverkets ljus- och vedkassa, torde ovannämnda summa kunna i någon mån minskas. Överstyrelsen föreställer sig, att för personer med en årsinkomst av 9,800 kronor, vilket belopp utgör gränsen för krigstidstilläggs utgående till statens tjänstemän, den föreslagna minskningen i terminsavgiften av i medeltal 5 kronor, eller av i enstaka fall 15, 25 eller 35 kronor, icke är av större betydelse, varför dessa torde böra betala den för respektive läroverk bestämda terminsavgiften oavkortad.

Överstyrelsen har låtit anställa en beräkning av huru många oavkortade terminsavgifter, som skulle inbetalas vid de olika läroverken, om nyss berörda norm för avgiftens utgående bleve fastställd, och därvid funnit, att den erforderliga anslagssumman härigenom skulle komma att minskas med omkring $\frac{1}{10}$ av sitt belopp. Överstyrelsen får emellertid erinra, att ovan anförda beräkningar grunda sig på terminsavgiftens storlek under höstterminen 1917 samt att ifrågavarande avgifter för nästkommande kalenderår komma att vid flera läroverk än ytterligare höjas. Enär storleken av de för år 1918 nödvändiga höjningarna av dessa avgifter icke ännu kan beräknas och sålunda icke heller den därav föranledda höjningen av det ifrågasatta anslaget av allmänna medel, torde man för närvarande få utgå ifrån att sist nämnda höjning av statsanslaget kan anses ungefär motvägas därav, att här ovan berörd minskning av detsamma uppkommer därigenom, att för en del lärjungar någon nedsättning i avgiften icke behöver ifrågakomma.

För den händelse överstyrelsens hemställan om nedsättning i de bestående bränsle-
prisen icke vinner bifall, får överstyrelsen hemställa, det täcktes Kungl. Maj:t hos 1918 års riksdag göra framställning om ett förslagsanslag för år 1918 av 273.000 kronor till bidrag åt de allmänna läroverkens ljus- och vedkassor att utgå i huvudsaklig överensstämmelse med ovan anförda grunder och enligt de närmare bestämmelser, som Kungl. Maj:t kan finna gott utfärda.

Den i överstyrelsens skrivelse omförmälda tabellen är av följande innehåll:

[8.]

Tabell över avgifter till de allmänna läroverkens ljus- och vedkassor m. m.

	Avgifter.		Lär- junge- antal.	Totalavgift.	Behövt tilläggsbelopp med en terminsavgift av			
	h. t. 1914.	h. t. 1917.	h. t. 1917.	h. t. 1917.	10 kr.	12 kr.	15 kr.	20 kr.
<i>Högre allmänna läroverk:</i>								
Borås	10:—	15:—	450	6,750:—	2,250:—	1,350:—	—	—
Falun	12:—	20:—	421	8,420:—	4,210:—	3,368:—	2,105:—	—
Gävle	12:—	30:—	477	14,310:—	9,540:—	8,486:—	7,155:—	4,770:—
Göteborg:								
latinläroverket	6:50	13:50	723	9,760:50	2,530:50	1,084:50	—	—
realläroverket	12:—	18:—	720	12,960:—	5,760:—	4,320:—	2,160:—	—
Halmstad	8:50	17:—	418	7,106:—	2,926:—	2,090:—	836:—	—
Hudiksvall	17:—	27:50	200	5,500:—	3,500:—	3,100:—	2,500:—	1,500:—
Hälsingborg	8:50	12:—	582	6,984:—	1,164:—	—	—	—
Härnösand	10:—	15:—	310	4,650:—	1,550:—	930:—	—	—
Jönköping	11:—	20:—	525	10,500:—	5,250:—	4,100:—	2,625:—	—
Kalmar	8:—	15:—	422	6,330:—	2,110:—	1,266:—	—	—
Karlskrona	10:—	17:—	316	5,372:—	2,212:—	1,580:—	632:—	—
Karlstad	9:—	20:—	580	11,600:—	5,800:—	4,640:—	2,900:—	—
Kristianstad	10:—	20:—	383	7,660:—	3,830:—	3,064:—	1,915:—	—
Linköping	7:50	30:—	672	20,160:—	13,440:—	12,096:—	10,080:—	6,720:—
Luleå	15:—	22:—	318	6,996:—	3,816:—	3,180:—	2,226:—	636:—
Lund	8:—	20:—	545	10,900:—	5,450:—	4,360:—	2,725:—	—
Malmö	8:—	25:—	678	16,950:—	10,170:—	8,814:—	6,780:—	3,390:—
Norrköping	12:—	21:—	634	13,314:—	6,974:—	5,706:—	3,804:—	634:—
Nyköping	11:—	20:—	218	4,360:—	2,180:—	1,744:—	1,090:—	—
Skara	12:—	21:—	375	7,875:—	4,125:—	3,375:—	2,250:—	375:—
Stockholm:								
latinl. å Norrm.....	9:50	11:50	784	9,016:—	1,176:—	—	—	—
h. a. l. å Söderm. ...	12:—	27:—	789	21,303:—	13,413:—	11,835:—	9,468:—	5,523:—
h. reall. å Norrm....	11:—	18:—	648	11,664:—	5,184:—	3,888:—	1,944:—	—
» » å Österm....	11:—	24:—	827	19,848:—	11,578:—	9,924:—	7,443:—	3,308:—
Strängnäs	10:—	14:—	127	1,778:—	508:—	254:—	—	—
Sundsvall	9:50	9:50	426	4,047:—	—	—	—	—
Umeå	12:—	20:—	267	5,340:—	2,670:—	2,136:—	1,335:—	—
Uppsala	9:50	25:—	590	14,750:—	8,850:—	7,670:—	5,900:—	2,950:—
Visby	9:—	13:—	248	3,224:—	744:—	248:—	—	—
Vänersborg	13:—	30:—	219	6,570:—	4,380:—	3,942:—	3,285:—	2,190:—
Västervik	11:—	18:—	219	3,942:—	1,752:—	1,314:—	657:—	—
Västerås	10:—	22:—	393	8,646:—	4,716:—	3,930:—	2,751:—	786:—
Växjö	8:50	17:50	430	7,310:—	3,010:—	2,150:—	860:—	—

[8.]

	Avgifter.		Lär- junge- antal.	Totalavgift.	Behövt tilläggsbelopp med en terminsavgift av			
	h. t. 1914.	h. t. 1917.	h. t. 1917.	h. t. 1917	10 kr.	12 kr.	15 kr.	20 kr.
Ystad	14:—	20:—	229	4,580:—	2,290:—	1,832:—	1,145:—	—
Örebro	11:—	21:—	684	14,364:—	7,524:—	6,156:—	4,104:—	684:—
Östersund	10:—	20:—	404	8,080:—	4,040:—	3,232:—	2,020:—	—
<i>Realskolor:</i>								
Arvika	13:—	28:—	128	3,584:—	2,304:—	2,048:—	1,664:—	1,024:—
Eksjö	13:—	22:—	173	3,806:—	2,076:—	1,730:—	1,211:—	346:—
Enköping	14:—	25:—	72	1,800:—	1,080:—	936:—	720:—	360:—
Eskilstuna	7:—	20:—	287	5,740:—	2,870:—	2,296:—	1,435:—	—
Göteborg:								
västra	5:—	10:—	478	4,780:—	—	—	—	—
östra	5:—	12:—	491	5,892:—	982:—	—	—	—
Karlshamn	7:50	15:—	179	2,685:—	895:—	537:—	—	—
Kristinehamn	8:50	21:—	155	3,255:—	1,705:—	1,395:—	930:—	155:—
Landskrona	9:—	30:—	186	5,580:—	3,720:—	3,348:—	2,790:—	1,860:—
Lidköping	5:—	7:—	120	840:—	—	—	—	—
Malmö	10:—	25:—	517	12,925:—	7,755:—	6,721:—	5,170:—	2,585:—
Mariestad	15:—	30:—	98	2,940:—	1,960:—	1,764:—	1,470:—	980:—
Oskarshamn	5:—	20:—	122	2,440:—	1,220:—	976:—	610:—	—
Skövde	8:50	15:—	207	3,105:—	1,035:—	621:—	—	—
Stockholm:								
Jakobs	10:—	15:—	399	5,985:—	1,995:—	1,197:—	—	—
Katarina	9:—	12:—	350	4,200:—	700:—	—	—	—
Kungsholms	10:—	18:—	505	9,090:—	4,040:—	3,030:—	1,515:—	—
Söderhamn	10:—	25:—	155	3,875:—	2,325:—	2,015:—	1,550:—	775:—
Uddevalla	10:—	23:50	274	6,439:—	3,699:—	3,151:—	2,329:—	959:—
Varberg	7:—	20:—	133	2,660:—	1,330:—	1,064:—	665:—	—
<i>Samskolor:</i>								
Alingsås	10:—	16:—	186	2,976:—	1,116:—	744:—	186:—	—
Arboga	9:50	19:50	110	2,145:—	1,045:—	825:—	495:—	—
Askersund	11:—	17:—	76	1,292:—	532:—	380:—	152:—	—
Falköping	12:—	19:—	204	3,876:—	1,836:—	1,428:—	816:—	—
Filipstad	8:—	20:—	136	2,720:—	1,360:—	1,088:—	680:—	—
Haparanda	8:—	50:—	97	4,850:—	3,850:—	3,686:—	3,395:—	2,910:—
Köping	12:50	25:—	137	3,425:—	2,055:—	1,781:—	1,370:—	685:—
Norrälje	13:—	23:—	135	3,105:—	1,755:—	1,485:—	1,080:—	405:—
Piteå	7:50	8:50	156	1,326:—	—	—	—	—
Sala	11:—	25:—	145	3,625:—	2,175:—	1,885:—	1,450:—	725:—
Skellefteå	8:—	20:—	212	4,240:—	2,120:—	1,696:—	1,060:—	—

[8.]

	Avgifter.		Lär- junge- antal.	Totalavgift.	Behövt tilläggsbelopp med en terminsavgift av			
	h. t. 1914.	h. t. 1917.	h. t. 1917.	h. t. 1917.	10 kr.	12 kr.	15 kr.	20 kr.
Strömstad	9: 50	20: —	110	2.200:—	1,100:—	880:—	550:—	—
Södertälje	15: —	40: —	291	11,640:—	8,730:—	8,148:—	7,275:—	5,820:—
Trälleborg	14: —	20: —	209	4,180:—	2,090:—	1,672:—	1,045:—	—
Vadstena	9: —	14: —	98	1,372:—	392:—	196:—	—	—
Vimmerby	12: —	20: —	154	3,080:—	1,540:—	1,232:—	770:—	—
Ämäl	8: 50	14: 50	129	1 870: 50	580: 50	322: —	—	—
Ängelholm	11: 50	21: 50	172	3,698:—	1,978:—	1,624:—	1,118:—	258:—
Örnsköldsvik	7: —	13: —	190	2,470:—	570:—	190:—	—	—

Departement-
schefen.

Såsom av det anförda framgår anser jag, att staten bör tråda hjälpare emellan för de allmänna läroverken i nu förevarande hänseende. Efter samråd med chefen för finansdepartementet och med behörigt avseende å bränslekommissionens mening rörande det av läroverksöverstyrelsen först ifrågasatta sättet för statens hjälp anser jag mig böra tillråda, att för år 1918 statsanslag beredes för ändamålet.

Jag utgår då från att detta anslag bör sättas till det belopp, som erfordras för att lärjungarnas terminsavgifter ej behöva överstiga 15 kronor. Läroverksöverstyrelsen har med tanke på den för år 1917 bestämde gränsen uppåt för krigstidstilläggs utgående till statens tjänstemän föreslagit, att för lärjungar, som äro barn till personer med en årsinkomst av 9,800 kronor och däröver, den vederbörligen bestämda terminsavgiften till ljus- och vedkassan skulle oavkortad utgå. Med hänsyn till de av riksdagen numera beslutade grunderna för krigstidstilläggs utgående år 1918 torde den av överstyrelsen ifrågasatta inkomstgränsen ej böra komma till användning, och då det skulle vålla vissa praktiska svårigheter att fastställa en annan sådan gräns samt den minskning i statsanslaget, som skulle uppstå genom att undantaga ett litet fåtal barn av de förmögnaste klasserna från den ifrågasatta lindringen, ej synes uppväga olägenheterna av att verkställa en ytterligare klassificering av lärjungarna efter föräldrarnas förmögenhetsvillkor, har jag ansett mig böra förorda, att lättnaden i fråga kommer alla lärjungarna till godo.

Enligt överstyrelsens beräkning, mot vilken jag ej finner anledning till erinran, erfordras, för vinnande av syftet att de allmänna läroverkens lärjungar ej skulle behöva under år 1918 erlägga högre terminsavgift till ljus- och vedkassan än 15 kronor, ett statsanslag av 273,000 kronor. Överstyrelsen har gjort en undersökning rörande den nedsättning av be-

loppet, som skulle kunna äga rum, därest förslaget, att vissa lärjungar under alla omständigheter skulle betala full terminsavgift, gillades, och funnit denna nedsättning kunna antagas uppgå till $\frac{1}{10}$ av det ursprungligen beräknade beloppet, d. v. s. i runt tal till 27,000 kronor. Överstyrelsen har emellertid ej föreslagit vidtagande av denna nedsättning av det skäl, att avgifterna för höstterminen 1917 ligga till grund för överstyrelsens beräkningar och att det syntes antagligt, att ett mot den eventuella sänkningen ungefär svarande behov av ökade terminsavgifter till ljus- och vedkassan under år 1918 kommer att uppstå. Då enligt det av mig förordade förslaget samtliga lärjungar skulle komma i åtnjutande av den föreslagna nedsättningen i avgiften, bör emellertid i anledning av de väntade höjda utgifterna under år 1918 en ökning av det beräknade statsanslagets belopp med 27,000 kronor äga rum. Anslaget bör alltså sättas till 300,000 kronor.

Med full säkerhet kan ju anslagsbehovets storlek ej beräknas. Jag bör i avseende härå, utöver vad av det redan sagda framgår, erinra, att någon nedsättning av de för ifrågavarande ändamål erforderliga medel möjligen skulle kunna uppstå på grund av förutnämnda, den 9 november 1917 lämnade medgivande om franflyttning av vårterminen 1918. Å andra sidan kunna tvivelsutan på grund av ytterligare prisstegringar under år 1918 ökade krav komma att ställas på ljus- och vedkassorna. Det torde därför vara lämpligast, att det ifrågasatta anslaget, vilket givetvis bör uppföras å tilläggsstat för år 1918, erhåller karaktären av förslagsanslag.

Enligt min mening bör emellertid staten ej ikläda sig att obetingat täcka alla de ljus- och vedkassan vid ett läroverk påförda utgifter, som ej kunna av denna kassa bestridas, därest ej terminsavgifterna till densamma sättas till högre belopp än 15 kronor. På Kungl. Maj:t lär ankomma att efter prövning av från läroverken inkomna ansökningar besluta om anslagets beviljande för ifrågavarande ändamål åt vederbörande läroverk. Vid ansökningarna torde i enlighet med föreskrifter, som av Kungl. Maj:t meddelas, böra fogas sammandrag av ljus- och vedkassornas räkenskaper samt uppgjorda förslag till inkomst- och utgiftsstat. I övrigt erforderliga närmare föreskrifter torde även meddelas av Kungl. Maj:t.

Det bör till slut erinras därom, att även under år 1919 anslag för här ifrågavarande ändamål sannolikt blir erforderligt. Med hänsyn till omöjligheten att redan nu kunna med någon säkerhet bedöma, huru förhållandena med priser å bränsle och ljus då komma att gestalta sig, har jag emellertid ej ansett det lämpligt att nu framställa förslag om äskande av medel för nästa år, utan lär framställning i detta avseende böra anstå till 1919 års riksdag.

Jag hemställer om förslag till riksdagen

att för täckande, efter Kungl. Maj:ts beprövande, av utgifter, som under år 1918 skola bestridas av ljus- och vedkassan vid vederbörande allmänna läroverk men som ej kunna utgöras av denna kassas medel, därest ej terminsavgifterna till densamma sättas till högre belopp än 15 kronor, anvisa på *tilläggsstat* för år 1918 ett förslagsanslag av 300,000 kronor.

[9.] 4. **Täckande av brist i nya elementarskolans skolkassa m. m.**

Täckande av
brist i nya
elementarsko-
lansskolkassa
m. m.

Bland de allmänna läroverken har ett kommit att intaga en särställning. Detta läroverk är statens provskola, nya elementarskolan i Stockholm. Dess särställning har medfört, att nya elementarskolan icke är berörd av den under närmast föregående punkt av mig gjorda framställningen om statsbidrag till de allmänna läroverkens ljus- och vedkassor.

Det förhåller sig nämligen så, att läroverksstadgans bestämmelser om de allmänna läroverkens kassor icke äro tillämpliga på nya elementarskolan. Där finnes ej någon särskild ljus- och vedkassa, utan skolans s. k. skolkassa motsvarar till sitt ändamål såväl denna kassa som biblioteks- och materiellkassan vid de övriga allmänna läroverken. Jämte skolkassan har elementarskolan ytterligare en kassa: byggnadskassan.

Avgifterna till dessa kassor hava plägat bestämmas genom särskilda kungl. brev. Enligt nu gällande, den 31 december 1912 meddelade föreskrifter utgöra terminsavgifterna under ett år tillhopa 60 kronor, därav för vårterminen erläggas 35 kronor och för höstterminen 25 kronor. Av nämnda belopp, 60 kronor, skola 27 kronor 50 öre tillfalla byggnadskassan och 32 kronor 50 öre skolkassan. Av byggnadskassans 27 kronor 50 öre utgöras 15 kronor för vårterminen och 12 kronor 50 öre för höstterminen; av skolkassans 32 kronor 50 öre falla 20 kronor på vårterminen och 12 kronor 50 öre på höstterminen.

Under de svårigheter i ekonomiskt hänseende, som nu göra sig gällande, har nya elementarskolans skolkassa visat sig icke mäktat fylla de krav, som ställts på densamma. Det har naturligen där, såsom annorstädes, varit de ökade bränsleprisen, som främst tyngt på kassan, men till kassans trångmål har jämväl den allmänna fördyringen i övrigt av behövliga utensilier och erforderlig arbetskraft i sin mån bidragit. Då kassan under år 1917 visade sig vara i behov av förstärkning, medgav Kungl. Maj:t genom beslut den 29 juni 1917, att under sagda års hösttermin den för terminen bestämda avgiften, 25 kronor, finge höjas med 7 kronor 50

öre, eller till 32 kronor 50 öre; och föreskrev Kungl. Maj:t, att nämnda tillskott skulle tillföras läroverkets skolkassa.

[9.]

Den tillfälliga hjälp, kassan sålunda erhöll, har icke kunnat förhindra, att kassan fortfarande får dragas med ekonomiska svårigheter, vilka nödvändiggöra ett kraftigare ingripande. En framställning härom föreligger nu i en den 18 januari 1918 dagtecknad skrivelse från rektorn vid nya elementarskolan.

I denna skrivelse anföres:

Sedan jag vid årsskiftet fått en preliminär överblick över skolans ekonomiska ställning, får jag i underdånighet anföra följande.

Vid 1916 års slut häftade enligt vederbörligt bokslut skolkassan, som har att bestrida omkostnaderna för bland annat uppvärmning och belysning, i en skuld av 1,393 kronor 17 öre till byggnadskassan. Vid 1917 års slut häftar, enligt preliminär beräkning, skolkassan i en skuld av 3,442 kronor 2 öre till byggnadskassan, d. v. s. skulden har under år 1917 ökats med 2,045 kronor 85 öre.

Emellertid är denna min framställning av läget i det avseendet missvisande, att räkningarna för rekvirerat bränsle (hos Stockholms gasverk) först påföljande månad presenteras till betalning. Räkningen för december 1917 betalas således först i januari 1918. Under vanliga förhållanden ekvivaleras denna över årsskiftet balanserade skuld av förra årsskiftets skuld o. s. v. Med den våldsamma stegring i bränslepris, som ägt rum under år 1917, är emellertid denna vid årsskiftet obetalda skuld icke jämförlig åren 1917 och 1918. I själva verket likviderades 1916 års decemberrekvisition (omkring 340 hl. koks à 3 kronor 15 öre) i januari 1917 med 1,071 kronor, under det att decemberrekvisitionen för år 1917 nu i januari 1918 likviderats med 3,500 kronor (200 hl. koks à 7 kronor 20 öre och 80 m³ ved à 25 kronor 75 öre). Om man ekvivalerar 1 m³ ved med 3 hl. koks, så motsvarar detta visserligen 440 hl. koks, en något större bränslemängd än i fjol, men detta sammanhänger med den starka källden under sistförflutna jul och nyår.

I stort sett kan man säga, att skolkassans ställning under år 1917 försämrats icke blott med den ökade skulden till byggnadskassan av vid pass 2,000 kronor utan också med differensen mellan värdena på vid årsskiftena 1916—1917 och 1917—1918 obetalt bränsle, d. v. s. omkring 2,500 kronor, således med en summa av vid pass 4,500 kronor utöver i förra bokslutet upptagna skuld av 1,396 kronor 17 öre.

Det är tydligt, att det icke kan fortgå på detta sätt. Mot en bränsleutgift för år 1914 på omkring 3,000 kronor om året står med nuvarande bränslepris en beräknad utgift av omkring 16,000 kronor för år 1918! Nya elementarskolan står dessutom i jämförelse med andra statens allmänna läroverk i så måtto i en ogynnsam undantagsställning, som den med lärjungarnas terminsavgifter måste bestrida amortering å ett av Stockholms stad beviljat byggnadslån å 220,000 kronor med 5,500 kronor om året och dessutom betala tomtören till lantbruksakademien med 500 kronor årligen, vilket gör, att terminsavgifterna här varit större än på andra håll. I skrivelsen till läroverksöverstyrelsen den 31 oktober 1917 har jag uttrett, att det »nya skolhuset», färdigbyggt år 1899, som inrymmer större delen av nya elementarskolans lokaler, till endast $\frac{1}{4}$ bekostats av statsverket, till $\frac{1}{4}$ av kommunens medel och till $\frac{1}{2}$ av terminsavgifter. Då skolhuset tillhör statsverket, kommer staten att erhålla $\frac{3}{4}$ av detta hus till skänks. Det s. k. gamla skolhuset är dessutom i sammanhang med nybyggnaden år 1899 restaurerat

[9.]

utan kostnad för statsverket för omkring 50,000 kronor, varjämte ombyggnad och restaurering av detta hus ytterligare vidtagits år 1915 för över 20,000 kronor. Allt underhåll bestrides av byggnadskassan, som har inkomster av lärjungarnas terminsavgifter, utan kostnad för statsverket. Än mera: på den grund att vid nya elementarskolan ett relativt litet antal av lärjungarna äro befriade från avgift till statsverket (h. t. 1917 omkring 7 %), under det att för hela riket ungefär halva lärjungeantalet är befriat, bidrager nya elementarskolan proportionellt till lärjungeantalet med ett bögst betydande belopp till inkomstposten »terminsavgifter till statsverket från de allmänna läroverken»; år 1917 inlevererades ej mindre än 21,590 kronor till statsverket; i proportion till medeltalet borde hava lämnats endast omkring 11,000 kronor. Det är i själva verket något ovanligt, att en statens försöksanstalt icke blott icke åtnjuter anslag till sin drift (utöver lärarnas löner, som skulle utbetalas på samma sätt, om lärjungarna överflyttades till andra läroverk), utan också måste inleverera medel till statsverket och till på köpet under årens lopp skänka statsverket större delen av det hus, i vilket den arbetar. Man jämföre härmed en del andra statens försöksanstalter, t. ex. centralanstalten för jordbruksförsök, statens skogsförsöksanstalt. Jag torde bliva i tillfälle att framdeles närmare belysa dessa förhållanden. Här nämnas de endast för att framhålla det billiga i att statsverket under rådande kristid i någon mån bispringer nya elementarskolan. Det kan nämligen icke anses lämpligt, att kostnaderna för kristiden under sådana förhållanden läggas helt och hållet på lärjungarna, som redan förut äro betungade med avgifter till ändamål, som icke förekomma vid andra statsläroverk. Under sådana förhållanden synes det mig billigt, att statsverket gäldar den reella skuld, i vilken skolkassan häftar till byggnadskassan, särskilt som den senare numera, tack vare de oerhörda kostnadsökningarna, icke har någon lysande ställning.

Oavsett detta eventuella bidrag torde det bliva nödvändigt att betydligt höja avgiften till skolkassan. Såsom förut framhållits hava årskostnaderna för bränsle, som år 1914 utgjorde vid pass 3,000 kronor, för år 1918 beräknats till omkring 16,000 kronor. Ingenting garanterar dock härvid, att bränsleprisen ej komma att ytterligare stiga. Då avgifterna till skolkassan årligen utgöra 32 kronor 50 öre av omkring 430 lärjungar, d. v. s. cirka 14,000 kronor, så är denna summa mindre än endast utgifterna för bränsle. Denna situation är tydligen ohållbar. Visserligen har skolkassan några andra inkomster, nämligen inskrivningsavgifter (år 1917 460 kronor), hyror (år 1917 1,615 kronor), men tillsammans med terminsavgifterna utgöra dessa dock knappt mer än de 16,000 kronor, som enbart bränslekostnaden kommer att draga för kalenderåret 1918, förutsatt att man ej behöver räkna med ytterligare prisförhöjning å bränsle från nuvarande dagspris (7 kronor 80 öre för hl. koks). Till jämförelse kan nämnas, att 1917 års bokförda bränslekostnad uppgick till 8,168 kronor 20 öre (år 1913: 1,969 kronor 90 öre, år 1914: 2,884 kronor 25 öre, år 1915: 3,025 kronor 50 öre, år 1916: 6,290 kronor 60 öre). Nu skall emellertid skolkassan bestrida även belysning, rengöring, vaktmästares och eldares avlöning, förbrukningsmaterial, undervisningsmateriell och böcker (bibliotekets) m. m. Skolkassans totala utgifter belöpte sig enligt 1916 års bokslut till 20,344 kronor 38 öre, därav till bränsle 6,290 kronor 60 öre; således till ovan i korthet rubricerade utgifter omkring 14,000 kronor. Under år 1917, för vilket bokslut ännu icke föreligger, äro de säkert större, under kommande år med säkerhet ännu större, då åtskilliga, att ej säga de flesta utgiftsposter (löner, rengöringsmateriell etc.) fortfarande stiga i pris. Det är alltså tvdligt, att man måste räkna med att skaffa skolkassan en merinkomst av minst 15,000 kronor för år 1918. Om man beräknar 430 till skolkassan betalande lärjungar, utgör detta för år omkring 35

kronor per lärjunge, fördelat lika på två terminer 17 kronor 50 öre för vardera. Då emellertid förhållandena äro osäkra med avseende på framtiden, vill jag inskränka mig till att föreslå en terminsavgiftsförhöjning till skolkassan med 17 kronor 50 öre för vårterminen 1918, varigenom för läsåret 1917—1918 den totala förhöjningen skulle komma att utgöra för lärjunge 25 kronor.

På grund av vad jag sålunda anfört, får jag alltså i underdånighet hemställa, dels att Kungl. Maj:t täcktes i proposition till 1918 års riksdag föreslå densamma att på extra stat för år 1918 bevilja statens provskola, nya elementarskolan i Stockholm, ett anslag av 6,000 kronor till täckande av den brist i skolkassan, som uppkommit genom de våldsamt ökade prisen på alla förnödenheter, särskilt bränsle;

dels att Kungl. Maj:t täcktes tillåta, att terminsavgifter till skolans kassor vid statens provskola, nya elementarskolan i Stockholm, finge för vårterminen 1918 höjas till 52 kronor 50 öre, av vilka som förut 15 kronor skola tillfalla byggnadskassan, från vilken avgift ingen befrielse enligt reglementet den 2 december 1905 må medgivas, och 37 kronor 50 öre tillfalla skolkassan, från vilken senare avgift i vanlig ordning medellösa eller mindre bemedlade lärjungar må kunna befrias; samt att 17 kronor 50 öre av denna senare avgift må få uppbäras som en särskild tilläggsavgift utöver de 20 kronor, som enligt nu gällande stadganden skola uppbäras, samt icke uttagas av dem, som vederbörande terminsavgiftsnämnd befriat från nämnda avgift av 20 kronor till skolkassan.

Rektorns framställning remitterades till läroverksöverstyrelsen, som i skrivelse den 9 februari 1918 yttrade:

För täckande av sina utgifter är läroverket hänvisat uteslutande till lärjungarnas terminsavgifter och intager i så måtto en särställning i jämförelse med övriga allmänna läroverk, att det åligger skolan att själv utan bidrag av stat eller kommun svara för läroverksbyggnadens underhåll. För höstterminen 1917 uppgick terminsavgiften till skolans kassor till 32 kronor 50 öre och är för vårterminen 1918 tillsvidare bestämd till 35 kronor. Om nu ifrågasatt brist skulle täckas medelst höjning av terminsavgiften för vårterminen 1918, borde denna höjning uppgå till 14 kronor för varje lärjunge. Redan i och för sig vore denna höjning avsevärd, men när därtill kommer, att terminsavgiften för sagda vårtermin redan för täckande av terminens stegrade utgifter för bränsle, lyse, renhållning m. m. torde böra höjas med ett belopp intill 17 kronor 50 öre, synes det icke tillrädligt att söka täcka skolkassans brist för år 1917 med förhöjning av terminsavgiften av ytterligare 14 kronor för varje betalande lärjunge. Överstyrelsen finner sålunda erforderligt, att bristen täckes med bidrag av allmänna medel, på sätt läroverkets rektor ifrågasatt.

Utöver det sålunda ifrågasatta bidraget av allmänna medel till skolkassan anser vederbörande rektor det vara nödvändigt, med hänsyn särskilt till de väsentligen stegrade kostnaderna för skollokalernas uppvärmning, belysning och renhållning m. m. men därjämte även till övriga kassan åliggande utgifter, att åt skolkassan för år 1918 beredes en merinköst av omkring 15,000 kronor samt att detta belopp anskaffas genom en höjning av terminsavgiften till skolkassan av 35 kronor för år eller, fördelat lika på två terminer, 17 kronor 50 öre för varje termin. Av anförda skäl begränsas den föreslagna höjningen att omfatta endast vårterminen 1918. Den för vårterminen 1918 bestämda terminsavgiften till skolans kassor utgör 35 kronor, därav 15 kronor till byggnadskassan, från vilken avgift ingen befrielse må medgivas, och 20 kronor till skolkassan, från vilken sist nämnda avgift medellösa eller mindre bemedlade lärjungar

[9.] må kunna i vanlig ordning befrias. Den för vårterminen 1918 föreslagna höjningen, 17 kronor 50 öre, skulle uppbäras såsom en särskild tilläggsavgift utöver den enligt nu gällande stadganden fastställda terminsavgiften till skolkassan samt icke betalas av dem, som i vederbörlig ordning befriats från sistnämnda ordinarie avgift.

Överstyrelsen finner visserligen den föreslagna höjningen vara så avsevärd, att den kan verka betungande. Då emellertid denna åtgärd synes vara den enda möjliga för att i förevarande fall möta dyrtidens verkningar, har överstyrelsen mot densamma intet att erinra.

Jämväl statskontoret har i skrivelse den 22 februari 1918 avgivit infortrat utlåtande i ärendet. Statskontoret har därvid tillstyrkt bifall till rektorns ovanberörda förslag.

Departement-
schefen.

Vad angår först den brist i skolkassan, som uppstått under åren 1916 och 1917 och som i rektorns skrivelse uppgivits vid 1917 års slut efter preliminär beräkning utgöra 3,442 kronor 2 öre, har rektorn i skrivelse den 8 mars 1918 meddelat, att densamma, enligt de numera avslutade räkenskaperna, för år 1917 visat sig uppgå till och bokförts med ett belopp av 3,227 kronor 20 öre. Med hänsyn till vad som upplysts rörande skolkassans ekonomiska läge, anser jag mig böra tillstyrka, att ett förslagsanslag till belopp av högst 3,227 kronor beredes till täckande av denna brist.

Vad rektorn meddelat om förhållandet mellan värdena på vid årsskiftena 1916—1917 och 1917—1918 obetalt bränsle, utvisande efter vederbörande inköpspris en ökad belastning av skolkassan med 2,429 kronor, föranleder mig hemställa, att till förstärkning av de skolkassan under år 1918 till buds stående medel ett förslagsanslag å högst nyssnämnda belopp måtte utverkas.

Vad härefter vidkommer nödvändigheten av att möta de ökade bränslekostnaderna under år 1918 får jag erinra om vad jag under näst föregående punkt föreslagit i avseende å de övriga allmänna läroverkens ljus- och vedkassar — nya elementarskolan har som nämnts på grund av sin särställning icke tagits i betraktande vid de under den föregående punkten gjorda beräkningarna och framställda förslagen. Under sagda punkt har jag hemställt om utverkande av ett statsanslag, så avpassat, att lärjungarnas terminsavgifter under år 1918 till vederbörande läroverks ljus- och vedkassa ej må behöva överstiga 15 kronor. En liknande åtgärd anser jag böra vidtagas i fråga om nya elementarskolan.

För utrönande av vilket belopp, som för ändamålet bör äskas hos riksdagen, torde man böra erinra sig, att enligt rektorns beräkning skolkassan har behov av en ökad tillgång av omkring 15,000 kronor. Under antagande av att de till kassan betalande lärjungarna utgöra vid pass 430

finner rektorn, att för år räknat ett ökat belopp av 35 kronor för varje sådan lärjunge vore erforderligt. Då den nu föreskrivna avgiften till skolkassan utgör 32 kronor 50 öre för år, skulle hela årsavgiften till kassan för varje betalande lärjunge under år 1918 uppgå till 67 kronor 50 öre. Om nu lärjungen själv skall vidkännas en avgift till skolkassan, motsvarande två terminsavgifter av 15 kronor, alltså för hela året 30 kronor, skulle staten hava att svara för återstående 37 kronor 50 öre.

[9.]

Man bör emellertid ihågkomma, att skolkassan vid nya elementarskolan motsvarar ej allenast ljus- och vedkassan vid annat allmänt läroverk utan även biblioteks- och materiellkassan vid dessa. Till sistnämnda kassa utgår för närvarande en terminsavgift av lägst 4 kronor 50 öre, högst 7 kronor. Med beräkning att de betalande lärjungarna vid nya elementarskolan böra svara för utgifter, för termin motsvarande sistnämnda belopp, bör ett belopp av 14 kronor avdragas å ovannämnda belopp av 37 kronor 50 öre. Varje lärjunge skulle då under år 1918 till skolkassan erlägga 44 kronor, och på statens andel skulle komma ett belopp av 23 kronor 50 öre, eller för 430 lärjungar 10,105 kronor. Detta belopp borde, i likhet med motsvarande under näst föregående punkt beräknade belopp, ökas med 10 %, alltså till 11,115 kronor. Beloppet bör, avrundat till 11,000 kronor, anvisas såsom förslagsanslag.

Samtliga ovannämnda belopp, 3,227 kronor, 2,429 kronor och 11,000 kronor, böra såsom erforderliga under år 1918 uppföras å tilläggsstat för nämnda år. Vad jag under näst föregående punkt yttrat rörande där avsedda anslagsmedels fördelning m. m. bör i motsvarande tillämpning gälla beträffande nyssnämnda anslag å 11,000 kronor.

Under åberopande av det anförda tillstyrker jag förslag till riksdagen att anvisa på *tilläggsstat* för år 1918 såsom särskilda förslagsanslag

dels för täckande av den i statens provskolas, nya elementarskolans, räkenskaper vid 1917 års slut bokförda bristen i skolkassan ett belopp av högst 3,227 kronor,

dels till förstärkande av de skolkassan vid nya elementarskolan under år 1918 till buds stående medel ett belopp av högst 2,429 kronor,

dels ock för täckande av de utgifter, som under år 1918 skola bestridas av nya elementarskolans skolkassa men som ej kunna utgöras medelst terminsavgifter å sammanlagt 44 kronor av varje betalande lärjunge, ett belopp av 11,000 kronor.

Folkundervisningen.

Folkskolöverstyrelsen.

[10.] 1. **Täckande av brist i staten för åren 1916 och 1917 för folkskolöverstyrelsen.** I den ordinarie stat för folkskolöverstyrelsen, som godkändes av 1914 års senare riksdag, ingick ett anslag å 14,300 kronor för tillfällig adjunktion, vikariatsersättning, expenser m. m. Av detta belopp voro 3,025 kronor beräknade till arvoden åt semestervikarier, 875 kronor till expenser för bibliotekskonsulenterna och 10,400 kronor till övriga expenser m. m. Av sistnämnda belopp skulle bestridas: arvoden till två amanuenser och övriga extra ordinarie befattningshavare (med undantag för en amanuens, vilkens arvode utgår å extra stat), utfyllnad av vikariatsersättningar vid tjänstledighet för sjukdom, ersättning till sakkunniga, som för särskilda ärenden tillfälligtvis måste anlitas, ersättning för tillfällig arbetshjälp inom kansliet eller med vaktmästargöromålen, omkostnader för uppvärmning, belysning och renhållning av överstyrelsens lokal, inköp av böcker och tidskrifter, papper och andra skrivmaterialier, tryckning av årsredogörelse, blanketter, liggare, cirkulär och andra meddelanden, annonsering av lediga tjänster, avgifter för telefon och telegram, inköp och underhåll av inventarier, transportkostnader för större försändelser m. m.

Nyssnämnda belopp för expenser m. m., 10,400 kronor, var detsamma, som vid beslutet om folkskolöverstyrelsens inrättande år 1913 hade blivit av riksdagen för ändamålet uppfört å den då godkända staten för det nya ämbetsverket. Detta belopp hade givetvis icke kunnat fastställas på grundval av någon noggrannare uppskattning av behovet utan bestämts blott med hänsyn därtill, att läroverksöverstyrelsens anslag för motsvarande ändamål uppgått till sagda belopp. Erfarenheten från den tid, folkskolöverstyrelsen varit i verksamhet, har emellertid ådagalagt, att anslaget icke varit tillräckligt för sitt ändamål. I sin framställning den 30 september 1915 angående anslagsbehov för år 1917 anförde också överstyrelsen, att det visat sig förenat med stor svårighet att få expensanslaget att förslå till alla de olika ändamål, för vilka det vore avsett eller som med den alltjämt växande omfattningen av överstyrelsens verksamhet därur måste tillgodoses. I skrivelse den 30 september 1916 angående anslagsbehov för år 1918 anmälde vidare överstyrelsen, att berörda anslag under år 1915 visat sig otillräckligt, varjämte överstyrelsen såsom sin mening uttalade, att anslaget bort vara omkring 5,000 kronor högre, för att de utgifter, för vilka det vore avsett, skulle kunnat under år 1916 därur bestridas.

Sedermera inkom överstyrelsen till Kungl. Maj:t med en skrivelse av den 27 november 1916, i vilken överstyrelsen hemställde, att Kungl. Maj:t tacktes till förstärkande av det i överstyrelsens stat uppförda anslaget för tillfällig adjunktion, vikariatsersättning, expenser m. m. av tillgängliga medel anvisa ett belopp av 5,554 kronor 49 öre. Överstyrelsen erinrade därvid om de utgifter, som skola bestridas av ifrågavarande anslag, samt anförde vidare bland annat:

De omkostnader för år 1915, vilka bort bestridas från ifrågavarande anslag, uppgingo till ett sammanlagt belopp av 19,854 kronor 49 öre och fördela sig på olika poster med följande belopp:

Arvoden till amanuenser och extra biträden	kronor 4.258: 67
Semesterarvoden	» 2,588: 28
Vikariatsersättning	» 122: 49
Arvoden till särskilda sakkunniga	» 147: 40
Ved och kol	» 1,324: 15
Belysning och gas	» 309: 43
Städning och tvätt	» 1,207: 30
Telefon och telegram	» 1,216: 47
Böcker och tidningar	» 540: 10
Papper, skrivmaterialier och bindning	» 4.060: 46
Tryckning och renskrivning	» 2,325: 75
Inventarier	» 1,344: 63
Annonskostnad	» 52: 24
Diverse	» 357: 12

Summa kronor 19,854: 49

Beträffande de särskilda posterna torde följande böra anföras.

Posten arvoden till amanuenser och extra biträden innefattar arvode till en amanuens och ett manligt biträde för statistiska och därmed jämförliga arbeten, båda med fastare anställning, ävensom gratifikationer och tillfälliga arvoden åt en amanuens och två kvinnliga biträden.

I fråga om posten papper, skrivmaterialier och bindning, vilken kan synas hög, är att märka, att densamma omfattar icke blott överstyrelsens eget utan ock bibliotekskonsulenternas behov i detta hänseende, att vidare på grund av det stora antalet av de myndigheter och anstalter, med vilka överstyrelsen skall stå i förbindelse, åtgången av papper, kuvert och dylikt blir jämförelsevis mycket stor, att redan under år 1915 avsevärd prisstegring å hithörande artiklar inträdde, samt att slutligen under år 1915 måst anskaffas en del nya blanketter, formulär, liggare m. m., vilka dragit dryga kostnader.

I posten tryckning och renskrivning ingår ett avsevärt belopp för tillfällig hjälp med renskrivning, som måst anlitas, när det nödvändiga arbetet icke kunnat av de ordinarie skrivbiträdena medhinnas. Beträffande tryckningskostnaderna bör anmärkas, att det stora antalet myndigheter och läroanstalter, till vilka överstyrelsen har att utsända meddelanden, medför avsevärda kostnader för tryckning av cirkulär och dylikt.

Vad beträffar posten inventarier torde böra nämnas, att i densamma ingå kostnader för en skrivmaskin, som oundgängligen måst anskaffas, samt för en del hyllor och skåp, som med arkivets snabba tillväxt blivit nödvändiga.

[10.]

Slutligen må erinras, att kostnaderna för uppvärmning, belysning och renhållning avse icke blott överstyrelsens egen utan jämväl bibliotekskonsulenternas lokal. I fråga om övriga utgiftsposter torde några särskilda upplysningar icke vara erforderliga.

Då det anslag, varmed de nu angivna omkostnaderna å tillhoppa 19.854 kronor 49 öre skulle bestridas, såsom förut nämnts, uppgår till allenast 14.300 kronor, fanns vid avslutandet av 1915 års räkenskaper tydligen ingen annan utväg än att till år 1916 uppskjuta likviderandet av räkningar till ett belopp av 5,554 kronor 49 öre.

Överstyrelsens förhoppning var att genom iakttagande av den största sparsamhet i det hela och återhållsamhet i fråga om anskaffande av böcker, inventarier och dylikt kunna under år 1916 åstadkomma någon minskning av den balans, som uppstått under år 1915.

Då den ekonomiska ställningen, sådan den kommer att te sig vid 1916 års slut, nu kan i det närmaste överblickas, visar det sig emellertid, att det icke blott icke kommer att lyckas att minska bristen från år 1915, utan att det icke heller blir möjligt att under år 1916 begränsa utgifterna inom anslaget ram.

Två omständigheter hava företrädesvis medverkat till detta ogynnsamma förhållande. Först är att beakta den alltjämt fortgående ökningen av arbetet inom överstyrelsen. Denna har i flera häuseenden medfört stegrade kostnader och bland annat nödvändiggjort en ökad användning av extra ordinarie arbetskrafter, varav följt, att posten arvoden till amanuenser och extra biträden icke såsom överstyrelsen hoppats kunnat minskas utan i stället stegrats. I sammanhang härmed kan framhållas, att bristen på arbetskrafter i ett par fall föranlett anlitande av särskilda sakkunniga för biträde vid vissa svårare och brådskande frågors handläggning, vadan posten arvoden till särskilda sakkunniga ökats.

Den andra omständigheten, som medfört stegring av kostnaderna, är den särskilt under år 1916 så starkt framträdande pristegringen å allehanda förnödenheter och arbeten, varvid särskilt är att taga hänsyn till kostnaderna å papper och tryck, vilka på kort tid ungefär fördubblats. Särskilt har tryckningskostnadernas ökning medfört, att tryckningen av överstyrelsens årsberättelse blev synnerligen ko-thar, helst som berättelsen för att någorlunda kunna motsvara sin uppgift måst erhålla ett ganska betydligt omfång och tryckas i ett jämförelsevis stort antal exemplar. därvid dock av sparsamhetsskäl en stor del av upplagan tryckts på papper av relativt billig kvalitet.

Då de förhållanden, som gjort det här ifrågavarande anslaget otillräckligt för det föreliggande behovet, ju alltjämt fortfara, är tydligt, att det icke kan bli möjligt för överstyrelsen att under ett kommande år avarbeta den balans, som nu uppkommit, och överstyrelsen förutser, att det icke heller under år 1917 skall låta sig göra att med det tillgängliga anslaget bestrida alla nödvändiga utgifter.

Då överstyrelsen icke heller förfogar över medel, genom vilka det kan bli möjligt att ytterligare balansera den förefintliga bristen, ser överstyrelsen ingen annan utväg än att hos Kungl. Maj:t anhålla om anvisande av särskilt anslag till bristens täckande.

Enligt den förut lämnade utredningen uppingo de kostnader för år 1915, som icke kunde gäldas med sagda års anslag, till 5,554 kronor 49 öre, vilket belopp alltså nu närmast skulle erfordras.

Med anledning av sistnämnda skrivelse anvisade Kungl. Maj:t genom beslut den 19 december 1916 omförmälda belopp, 5,554 kronor 49 öre,

för berörda ändamål och anbefallde statskontoret att förskottsvis av tillgängliga medel på rekvisition utbetala beloppet till överstyrelsen samt att framdeles hos Kungl. Maj:t anmäla förskottet till ersättande. Efter sådan anmälan har Kungl. Maj:t i proposition om tilläggsstat för riksstaten för år 1918 under åttonde huvudtiteln, punkten 44, föreslagit riksdagen att anvisa medel till ersättande av nämnda förskott. Efter vad jag inhämtat, uppbar överstyrelsen sistnämnda belopp under år 1917, varför sagda belopp kommer att av överstyrelsen redovisas i 1917 års räkenskaper.

Nu har folkskolöverstyrelsen i skrivelse den 3 december 1917 anhållit om ytterligare ett belopp av 5,551 kronor 32 öre till täckande av under år 1916 uppkommen brist i förutnämnda anslag för tillfällig adjunktion, vikariatsersättning, expenser m. m. Till stöd för denna framställning har överstyrelsen anfört:

I sin framställning den 27 november 1916 har överstyrelsen närmare redogjort för de utgifter, som skola bestridas av här ifrågavarande anslag å 14,300 kronor, ävensom angivit de belopp, till vilka sagda utgifter, fördelade på vissa huvudposter, uppgått för år 1915. Motsvarande omkostnader för år 1916 uppgå till följande belopp:

Arvoden till amanuenser och extra biträden ... kronor	5,176: 01
Semesterarvoden	2,585: 21
Vikariatsersättning	147: 59
Arvoden till särskilda sakkunniga	506: 50
Ved och kol	1,643: 75
Belysning och gas	205: 70
Städning och tvätt	1,243: 54
Telefon och telegram	1,058: 97
Böcker och tidningar	586: 84
Papper, skrivmaterialier och bindning	3,591: 18
Tryckning och renskrivning	2,324: 80
Inventarier	500: 95
Annonskostnad	93: 61
Diverse	186: 67

Summa kronor 19,851: 32

En jämförelse med motsvarande belopp för år 1915 visar, att ett flertal poster för båda åren uppgå till ungefärligen samma belopp, att posterna belysning och gas, telefon och telegram, papper, skrivmaterialier och bindning, inventarier samt diverse för år 1916 kunnat hållas lägre än beloppen för år 1915 men att posterna arvoden till amanuenser och extra biträden, arvoden till särskilda sakkunniga samt ved och kol under år 1916 blivit avsevärt högre än under år 1915. Anledningen till sistnämnda förhållande är dels det med det alltjämt tillväxande arbetet inom överstyrelsen ökade behovet av arbetskrafter, dels prisstegringen å bränsle.

Då, såsom förut nämnts, det anslag, varur nu angivna omkostnader, tillhoppa 19,851 kronor 32 öre, skolat bestridas, uppgår till 14,300 kronor, måste vid avslutandet av 1916 års räkenskaper, på samma sätt som skedde vid 1915 års bokslut, likviderandet av räkningar till ett belopp av 5,551 kronor 32 öre överskjutas till år 1917.

[10.]

Att under år 1917 åstadkomma någon minskning i den sålunda uppkomna balansen bar, såsom överstyrelsen redan i sin förutnämnda skrivelse den 27 november 1916 förutsatte, icke befunnits möjligt. I stället har anslaget även för år 1917 visat sig otillräckligt, vadan jämväl i detta års räkenskaper en balans kommer att uppstå, som synes bliva ej oväsentligt större än för år 1916. Detta har sin naturliga förklaring i de starka prisstegringar, framför allt å bränsle, tryck och papper, som inträffat under året. Sedan räkenskaperna för år 1917 hunnit avslutas, blir det därför oundvikligt för överstyrelsen att göra underdånig framställning om erforderliga medel för täckande av sagda års brist.

På grund av remiss hava utlåtanden i ämnet avgivits av kammarrätten den 10 januari 1918 och av statskontoret den 16 februari 1918.

Kammarrätten har i ärendet inhämtat yttrande från sin revisionsavdelning och såsom eget utlåtande åberopat sagda yttrande. Revisionsavdelningen har anfört följande:

Folkskolöverstyrelsens räkenskaper för år 1916 upptaga i enlighet med staten för överstyrelsen anslaget för tillfällig adjunktion, vikariatsersättning, expenser m. m. till 14,300 kronor. Detta belopp har under samma år för de med anslaget avsedda ändamål helt och hållet förbrukats. De till grund för utgifterna liggande verifikationerna hava icke givit anledning till någon anmärkning från revisionens sida.

Statskontoret hemställer, att det av folkskolöverstyrelsen nu begärda beloppet måtte hos riksdagen äskas å tilläggsstat för år 1918.

Sedermera har folkskolöverstyrelsen i skrivelse den 9 mars 1918 anhållit om ett belopp av 9,001 kronor 26 öre till täckande av under år 1917 uppkommen brist i förberörda anslag för tillfällig adjunktion, vikariatsersättning, expenser m. m. Överstyrelsen erinrar därvid först om sin i förut omförmälda skrivelse den 3 december 1917 uttalade farhåga, att anslaget skulle även under år 1917 komma att, på grund av de starka prisstegringarna framför allt å bränsle, tryck och papper, visa sig otillräckligt. Därefter anför överstyrelsen:

Då numera anslagets ställning vid 1917 års slut kan överblickas, anhåller överstyrelsen att få göra underdånig framställning om de medel, som behövas för täckande av sagda års brist.

Fördelas omkostnaderna för år 1917 på samma huvudposter, som upptagits i förutnämnda underdåniga framställning rörande den under år 1916 uppkomna bristen, erhållas följande belopp:

Arvoden till amanuenser och extra biträden ... kronor	6,757: 83
Semesterarvoden	» 2,806: 03
Vikariatsersättning	» 52: 48
Arvoden till särskilda sakkunniga	» 823: 60
Ved och kol	» 2,208: 10
Belysning och gas	» 284: 02
Städning och tvätt	» 1,552: 95

Telefon och telegram	kronor	995: 52
Böcker och tidningar	»	661: 04
Papper, skrivmaterialier och bindning	»	3,498: 59
Tryckning och renskrivning	»	2,666: 27
Inventarier	»	486: 15
Annonskostnad	»	107: 57
Diverse	»	401: 11

Summa kronor 23,301: 26

De flesta poster förete, såsom framgår av en jämförelse med motsvarande belopp för år 1916, ökning. Den väsentligaste kostnad-stegringen kommer emellertid på posterna arvoden till amanuenser och extra biträden, arvoden till särskilda sakkunniga, ved och kol samt tryckning och renskrivning, och den har förorsakats dels av det ökade behovet av arbetskrafter inom överstyrelsen samt nödvändigheten av ökning utav amanuensers och extra biträdens arvoden, dels av prisstegringarna å förbrukningsartiklar samt å tryck.

Drages från förestående utgiftsbelopp det tillgängliga anslaget för ifrågavarande utgifters bestridande, 14,300 kronor, uppstår en brist av 9,001 kronor 26 öre, som, i likhet med vad som skett med avseende å 1915 och 1916 årens bokslut, får överbalanseras till 1918 års räkenskaper genom att uppskjuta likviderandet av räkningar å sagda belopp.

Då anslaget för det ändamål, varom här är fråga, under år 1918 utgår med väsentligt högre belopp än tidigare, är det givetvis att förvänta, att någon brist av den omfattning, som förekommit under åren 1915, 1916 och 1917, icke skall uppstå under innevarande år. Om det skall bliva möjligt att fullt begränsa utgifterna inom anslagets ram kan tydligen ännu icke bedömas, men det må i detta avseende bemärkas, att priserna i många fall numera stegrats till en långt större höjd än vad som kunde förutses, då överstyrelsen hösten 1916 framlade de beräkningar, på vilka anslagsäskandet för år 1918 grundades.

Över denna framställning har statskontoret den 14 mars 1918 avgivit infordrat utlåtande, och såsom sin mening uttalat, att även det nu ifrågavarande beloppet syntes böra hos riksdagen äskas å tilläggsstat för år 1918.

För vart och ett av åren 1915—1917 utgjorde det i folkskolöverstyrelsens stat upptagna anslaget för tillfällig adjunktion, vikariatsersättning, expenser m. m. 14,300 kronor. Från och med år 1918 är det ordinarie anslaget höjt med 4,700 kronor till 19,000 kronor, varjämte riksdagen för år 1918 beviljat på extra stat ett anslag av 1,650 kronor till förstärkande av ifrågavarande anslag. Av den i det föregående lämnade redogörelsen för utgifterna under detta anslag framgår, att dessa uppgingo för år 1915 till 19,854 kronor 49 öre, för år 1916 till 19,851 kronor 32 öre och för år 1917 till 23,301 kronor 26 öre, vadan sålunda å anslaget uppstått en brist av 5,554 kronor 49 öre för år 1915, 5,551 kronor 32 öre för år 1916 och 9,001 kronor 26 öre för år 1917.

Departement-
schefen.

[10.]

Redan i sin skrivelse den 30 september 1915 angående anslagsbehoven för år 1917 uttalade överstyrelsen den farhågan, att berörda anslag, enligt den erfarenhet som överstyrelsen då vunnit, skulle visa sig otillräckligt för bestridande av de kostnader, som därmed vore avsedda, men överstyrelsen förklarade sig då, på grund av nödvändigheten att under förhandenvarande förhållanden iakttaga all möjlig sparsamhet, avstå från att framställa förslag om anslagsökningar. Att denna farhåga besannats har tydligen sin grund dels i de inträdda prisstegringarna, dels i den omständigheten, att överstyrelsens verksamhet blivit av större omfattning, än som från början kunnat förutses. Av överstyrelsens i det föregående lämnade redogörelser synes framgå, att de gjorda utgifterna äro sådana, som varit för överstyrelsens verksamhet oundgängliga. Och det förhållandet, att vissa utgiftsposter under år 1916 — exempelvis belysning och gas, telefon och telegram, papper, skrivmaterialier och bindning — och några sådana poster även under år 1917 stannat vid lägre belopp än under närmast föregående år, synes ådagalägga, att överstyrelsen eftersträvat all den sparsamhet, som varit förenlig med arbetets jämna gång.

Såsom förut nämnts, har Kungl. Maj:t till tackande av den under år 1915 uppkomna bristen förskottsvis anvisat ett motsvarande belopp. Av överstyrelsens förberörda skrivelser den 3 december 1917 och den 9 mars 1918 framgår, att anslaget icke lämnat möjlighet till någon förminskning av den brist, som uppkommit under år 1916, och att de ökade medel, som från och med år 1918 stå till överstyrelsens förfogande, icke heller torde komma att visa sig tillräckliga för att minska den under år 1917 uppkomna bristen. Då den sammanlagda bristen för de båda sistnämnda åren utgör 14,552 kronor 58 öre, torde detta belopp med utelämnande av öretalet nu böra äskas hos riksdagen till tackande av densamma. De för ändamålet erforderliga anslagen torde böra erhålla karaktären av förslagsanslag, högst de nämnda beloppen, samt uppföras på tilläggsstat för år 1918.

Jag hemställer således, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att på *tilläggsstat* för år 1918 såsom särskilda förslagsanslag anvisa

dels till tackande av under år 1916 uppkommen brist i staten för folkskolöverstyrelsen ett belopp av högst 5,551 kronor,

dels ock till tackande av under år 1917 uppkommen brist i samma stat ett belopp av högst 9,001 kronor.

Abnormundervisningen.

1. **Nybyggnad för hantverksskolan i Kristinehamn för blinda.**

Under åberopande av vad jag förut denna dag anfört till statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden i fråga om uppförande av nybyggnad för hantverksskolan i Kristinehamn för blinda, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t behagade föreslå riksdagen

att, under förutsättning av att riksdagen i enlighet med Kungl. Maj:ts i propositionen nr 275 förut denna dag framställda förslag beviljar ett anslag av 450,000 kronor till uppförande i huvudsaklig överensstämmelse med upprättade ritningar av nybyggnad för hantverksskolan i Kristinehamn för blinda, därav anvisa på *tilläggsstat* för år 1918 såsom reservationsanslag ett belopp av 200,000 kronor.

[11.]

Nybyggnad
för hantverks-
skolan i
Kristinehamn
för blinda.

Den tekniska undervisningen.

[12.] **1. Täckande av brist i räkenskaperna vid Chalmers tekniska institut m. m.** För vart och ett av åren 1914—1916 har riksdagen på grund av Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar beviljat ett belopp av 6,000 kronor till förstärkning av det å Chalmers tekniska instituts ordinarie stat uppförda anslaget å 12,000 kronor till uppvärmning, belysning och diverse utgifter. För år 1917 höjdes det extra anslagsbeloppet till 12,000 kronor, med vilken summa det jämväl utgår för år 1918.

Täckande av
brist i räkenskaperna
vid Chalmers tekniska institut
m. m.

I skrivelse den 28 augusti 1917 anhöll styrelsen för institutet, att Kungl. Maj:t måtte till riksdagen göra framställning om höjning av förevarande extra anslag till 20,000 kronor för år 1919. I motiveringen för denna framställning lämnade styrelsen en sammanställning av utgifterna för uppvärmning, belysning och diverse ändamål under åren 1912 till och med 1916, vilken sammanställning utvisade, att vid 1912 års slut förefanns en brist av 2,307 kronor 61 öre, vilken sedermera år från år ökats, så att den vid 1916 års slut uppgick till 12,657 kronor 35 öre. I anledning av styrelsens anhållan har Kungl. Maj:t, i enlighet med min av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan, i statsverkspropositionen till 1918 års riksdag, åttonde huvudtiteln, punkten 206, föreslagit riksdagen att till förstärkning av ovannämnda ordinarie anslag å 12,000 kronor anvisa på extra stat för år 1919 ett förslagsanslag, högst 20,000 kronor.

Kungl. Maj:ts berörda förslag har ännu icke av riksdagen slutbehandlats.

I skrivelse den 20 mars 1918 har nu styrelsen för Chalmers tekniska institut gjort framställning om avlåtande av proposition till 1918 års riksdag att på tilläggsstat för år 1918 bevilja institutet dels ett anslag å högst 16,600 kronor till täckande av den vid 1917 års slut förefintliga bristen i anslaget till uppvärmning, belysning och diverse utgifter, dels ett anslag å högst 7,500 kronor till samma ändamål för år 1918.

Till stöd för denna framställning har styrelsen, efter erinran om sin förutnämnda skrivelse den 28 augusti 1917, anfört följande:

För år 1917 hade styrelsen till sitt förfogande för bestridande av utgifterna till uppvärmning, belysning och diverse

ett ordinarie anslag	kronor	12,000: —
ett extra anslag	»	12,000: —
elevavgifter	»	14,600: —
hyres- och räntemedel	»	3,400: —
Summa kronor		42,000: —

[12.]

Utgifterna för uppvärmning, belysning och diverse utgifter under år 1917 uppgå till 46,244 kronor 77 öre, i följd varav bristen ytterligare ökats, så att den vid 1917 års slut torde uppgå till i runt tal 16,600 kronor. Till bestridande av 1918 års utgifter till uppvärmning och belysning har styrelsen att disponera ungefär samma belopp som föregående år. Det är därför uppenbart, att bristen under år 1918 ytterligare kommer att ökas, och med nuvarande bränslepriser torde ökningen kunna uppskattas till ungefär 7,500 kronor.

I infortrat utlåtande den 26 mars 1918 har statskontoret tillstyrkt bifall till den gjorda framställningen.

Man har ansett sig kunna hysa förhoppning om att den brist i ifrågasvarande anslagsmedel, som redan några år förefunnits, skulle så småningom kunna avarbetas. Särskilt trodde man sig kunna förvänta detta, då det för ändamålet anvisade extra anslaget vid 1916 års riksdag fördubblades. Emellertid har bristen alltjämt ökats, och den uppgick, enligt vad styrelsen upplyst, vid 1917 års utgång till ett belopp av omkring 16,600 kronor. Styrelsen har med hänsyn till de ständigt ökade anspråken på omförmålda anslag icke längre ansett sig kunna balansera bristen utan begärt dess ersättande. Jag finner även nödigt att befria styrelsen från de svårigheter, som måste följa av ett fortsatt underskott i räkenskaperna. För ändamålet bör framställning göras till riksdagen om beviljande av ett förslagsanslag, högst 16,600 kronor, på tilläggsstat för år 1918.

Departementschefen.

Det är naturligen främst de under senare år stegrade bränsleprisen, som föranlett, att de för ifrågasvarande ändamål tillgängliga medlen visat sig otillräckliga, och som förmått riksdagen att för åren 1917 och 1918 fördubbla de tidigare å extra stat anvisade anslagen för ändamålet. Denna stegring har visat sig vida kraftigare än som kunnat förutses, då anslag för år 1918 av Kungl. Maj:t begärdes hos riksdagen.

Av denna anledning har nu styrelsen framkommit med anhållan om tilläggsanslag jämval för år 1918. Även denna begäran synes mig böra föranleda framställning till riksdagen. Vad tilläggsanslagets belopp angår, synes mig den av styrelsen ifrågasatta anslagssumman, 7,500 kronor, vara väl högt tilltagen och följaktligen kunna något nedsättas. Med hänsyn till den ökning av bristen, som under år 1917 ägde rum med omkring 4,000 kronor, samt till de ytterligare stegrade prisen å alla förnödenheter torde anslagsbeloppet lämpligen böra sättas till 6,000 kronor.

Hos riksdagen bör därför nu för ändamålet å tilläggsstat för år 1918 äskas ett förslagsanslag å högst ytterligare sistnämnda belopp, 6,000 kronor.

På grund av det anförda hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att på *tilläggsstat* för år 1918 såsom särskilda förslagsanslag anvisa

dels till tackande av den vid 1917 års utgång förefintliga bristen i det i staten för Chalmers tekniska institut uppförda ordinarie anslaget till uppvärmning, belysning och diverse utgifter ett belopp av högst 16,600 kronor,

dels ock till förstärkande under år 1918 av nyssnämnda i institutets stat uppförda ordinarie anslag ett belopp av högst 6,000 kronor.

[13.]

Täckande av
brist i tekniska skolans
i Stockholm
räkenskaper
m. m.

2. Täckande av brist i tekniska skolans i Stockholm räkenskaper
m. m. Under förevarande punkt anhåller jag att få anmäla ett ärende rörande tekniska skolan i Stockholm, vars ekonomi under nu rådande dyrtidsförhållanden blivit undergrävd och därför torde bära stödjas genom anvisande av ytterligare anslag. Anledningen till skolans ekonomiska svårigheter är, såsom man redan i förväg kunnat antaga, att söka i de högt uppdrivna bränsleprisen.

Den 11 juli 1879 fastställde Kungl. Maj:t stat för tekniska skolan i Stockholm. Denna stat slutade på ett belopp av 97,500 kronor. Statsanslaget till skolan utgjorde blott 86,500 kronor; återstående 11,000 kronor skulle täckas genom skolavgifter, avkastning av en fond — Sjöstedtska fonden — samt ersättningar för uppvärmning och vattenförbrukning, vilka till skolan erlades av två den tiden i skolbyggnaden inrymda allmänna inrättningar.

Statens anslag på ordinarie stat uppgår numera, efter skedda förhöjningar, till 97,075 kronor. Därutöver beräknas alltså ett tillskott av 11,000 kronor för fyllande av utgiftsstatens summa.

Samtidigt med en av höjningarna av statsanslaget blev skolan delaktig av ett anslag å 7,500 kronor från Stockholms stad. Detta, som har karaktären av ett ordinarie anslag, tillkom i sammanhang med utvidgning av skolans undervisning på vissa områden, därvid medel erfordrades till nya och förhöjda avlöningar samt till inköp och underhåll av inventarier ävensom till kemiska laborationer.

Staten lämnar sedan några år även anslag å extra stat till tekniska

skolan i Stockholm, nämligen dels för provisorisk löneroglering, dels för uppehållande av verksamheten vid läroanstalten. För det förra ändamålet utgår sedan år 1912 4,600 kronor årligen; anslaget till uppehållande av verksamheten, först beviljat för år 1911, utgör numera ett till 17,325 kronor för år höjt belopp.

Med hänsyn till den förmån Stockholms stad för sin lägre tekniska undervisning åtnjutit genom tekniska skolan, har det ansetts påkallat, att staden, utöver ovannämnda belopp av 7,500 kronor, understödjer skolan med år för år beviljade anslag, motsvarande ovannämnda extra statsanslag, vilka beviljas under villkor om sådant understöd. Staden har ock efterkommit statsmakternas uppfordran härtill.

I skrivelse den 13 mars 1917 begärde styrelsen för tekniska skolan i Stockholm Kungl. Maj:ts mellankomst med anledning av skolans iråkade ekonomiska svårigheter. Styrelsen anförde:

Enligt gällande stat för tekniska skolan i Stockholm är för skolans uppvärmning beräknat ett årligt belopp av 5,000 kronor, och har detta belopp före det nu pågående kriget i regel visat sig vara tillfyllest. Emellertid har världskriget som bekant bland annat medfört en oerhörd prisstegring å kol och koks här i landet, vilket haft till följd, att ovanberörda anslag visat sig omöjligt kunna räcka att täcka de med skolans uppvärmning förenade kostnaderna.

Under tiden före krigsutbrottet har årligen under hösten inköpts den kvantitet kol och koks, som ansetts erforderlig för skolans uppvärmning under hela läsåret, vadan sålunda kostnaden för skolans uppvärmning under vårterminen bestritts med under föregående hösttermin tillgängliga medel. På hösten 1915 kunde på grund av bristande tillgång vinterbehovet endast delvis täckas, så att, då år 1916 ingick, kolförrådet var i det närmaste förbrukat.

Under vårterminen 1916 åtgick hela det för uppvärmning beräknade anslaget för året. Då sedan bränslebehovet för vintern 1916—1917 skulle täckas och priserna alltjämt voro i stigande, ansåg styrelsen rådligt att på en gång inköpa hela den erforderliga mängden av kol och koks, något som ock visat sig medföra en väsentlig besparing. Leveransen gjordes efter infordrande av anbud från olika håll, bland annat från statens järnvägar och från Lavéns kolimportaktiebolag, och totalkostnaden var enligt närslutna räkningsavskrift 10,053 kronor 59 öre.

Bristen för år 1916 utgör enligt bifogade beräkning av skolans kassaförvaltare i avrundat tal 7,000 kronor. Det under hösten inköpta kolförrådet antages vara tillräckligt för innevarande uppvärmningsperiod. Den redan utbetalade kostnaden härför utgör 5,700 kronor, vadan brist för löpande året redan förefinnes. Styrelsen har för avsikt att i början av oktober 1917, då förhållandena säkrare kunna överblickas, här om inkomma med utredning.

På grund av vad här ovan anförts får styrelsen hemställa, att Kungl. Maj:tt måtte till täckande av förefintlig brist i skolans anslag till uppvärmning för år 1916 utverka ett extra anslag av 7,000 kronor, att snarast möjligt ställas till styrelsens disposition.

Den i styrelsens skrivelse omförmälda, av verifikationer åtföljda beräkningen var av denna lydelse:

[13.]

Utgifter för värme vid tekniska skolan i Stockholm under år 1916.

Utgivet för kol och koks enligt räkningar	kronor 15,582: 91
» » ved enligt räkningar	» 1,243: 70
» » diverse andra räkningar	» 902: 20
	<hr/>
	kronor 17,728: 81
Det beräknade anslaget för värme är	» 5,000: —
	<hr/>
	Brist kronor 12,728: 81

varifrån är att avräkna så mycket av höstinköpet av kol och koks, som förbrukas under år 1917. Kostnaden för höstinköpet, som beräknas täcka behovet för innevarande uppvärmningsperiod, utgjorde 10,053 kronor 59 öre. Med beräkning av 3 månaders uppvärmning under hösten 1916 och 4 månader under år 1917 utgör beloppet att avräkna omkring .....

.....	kronor 5,700: —
vadan verkliga bristen för år 1916 utgör i runt tal	» 7,000: —

Stockholm den 9 mars 1917.

W. Laurentz,

kassaförvaltare vid tekniska skolan i Stockholm.

I anledning av styrelsens framställning anbefalldes överståthållarämbetet genom remiss den 17 mars 1917 att från stadsfullmäktige i Stockholm infordra och till Kungl. Maj:tt inkomma med yttrande, huruvida stadsfullmäktige vore villiga ikläda sig att bestrida hälften av de kostnader, som enligt de remitterade handlingarna erfordrades för täckande av under år 1916 uppkommen brist i det i staten för tekniska skolan uppförda anslaget till uppvärmning.

Vid den förberedande utredning, som med anledning av nämnda remiss verkställdes av Stockholms stads drätsel-nämnds kammarkontor, anmärktes, att i stadens ordinarie anslag till tekniska skolan, 7,500 kronor, icke inginge något för uppvärmningskostnader avsett belopp. I stadens förut-nämnda tillfälliga anslag till skolan inginge ej heller några sådana medel i vidare mån, än att i en post å 750 kronor upptoges »diverse utgifter för renhållning, uppvärmning, belysning, vattenförbrukning och dylikt». Det kunde då ej göras gällande, att staden hittills bidragit till de egentliga omkostnaderna för skolans uppvärmning. Det syntes ock med fog kunna ifrågasättas, huruvida icke de ökade omkostnaderna för bränsle åtminstone till viss omfattning borde täckas genom en tillfällig tilläggsavgift till de vid skolan tillämpade elevavgifterna.

Kammarkontoret ställde sig dock, trots dessa uttalanden, icke avisande mot tanken på att staden skulle för det dåvarande deltaga i bestridandet av ifrågavarande kostnader. I enlighet med beredningsutskottets tillstyrkande förklarade emellertid stadsfullmäktige genom beslut den 3

november 1917 staden icke vara villig bidraga till täckande av hälften av den under år 1916 uppkomna bristen i det i staten för tekniska skolan i Stockholm uppförda anslag till uppvärmning.

[18.]

Sedan överståthållarämbetet med skrivelse den 20 december 1917 till Kungl. Maj:t överlämnat stadsfullmäktiges skrivelse med anmälan om ifrågasvarande beslut, inkom styrelsen för tekniska skolan med en den 31 december 1917 dagtecknad skrivelse, varuti styrelsen, efter erinran om sin föregående skrivelse, yttrade:

Under år 1917 har någon prissänkning å värmematerial som bekant icke inträtt, utan hava tvärtom kostnaderna härför än ytterligare stegrats högst väsentligt. För år 1917 har kostnaden för skolans uppvärmning uppgått till 16.627 kronor 88 öre, vadan även för sagda år en brist uppstått å 11.627 kronor 88 öre, vilken brist styrelsen härmed hemställer måtte bliva täckt genom extra anslag, att snarast möjligt ställas till styrelsens disposition. Samtidigt tillåter sig styrelsen meddela, att statens bränslekommission beräknat skolans bränslekostnad för läsåret 1917—1918, sålunda innefattande höstterminen 1917 och vårterminen 1918, till 18,500 kronor. Då under höstterminen 1917 den effektiva bränslekostnaden uppgått till 8.191 kronor 6 öre, måste styrelsen, under förutsättning att kommissionens beräkning visar sig riktig, vilket synes osäkert, räkna med en kostnad för vårterminen 1918 av omkring 10,300 kronor, och då hela anslaget för år 1918 för närvarande icke uppgår till mer än 5,000 kronor, uppstår sålunda redan under vårterminen 1918, även om hela årsanslaget användes, en brist å minst 5,300 kronor, till vars täckande styrelsen saknar medel. Styrelsen tillåter sig därför hemställa, att Kungl. Maj:t ville redan nu utverka ett extra anslag åt skolan för täckande av den merkostnad, som enligt ovanstående uppkommer för skolans uppvärmning under vårterminen 1918. Uppgift å de medel, som bliva erforderliga för uppvärmningen under höstterminen 1918, sedan kostnaden härför närmare låter sig beräknas, torde framdeles få lämnas.

Då skolan saknat tillgångar för att täcka den uppkomna merkostnaden för värme för år 1916, har styrelsen sett sig nödsakad att för bestridande av kostnaden upptaga lån i bankinrättning, för vilket lån två av styrelsens ledamöter ingått borgen och vilket lan givetvis löper med ränta. För täckande av bristen för år 1917 har skolans kassör förskjutit nödiga medel. Dylika provisoriska nödåtgärder, som hava varit absolut nödvändiga för skolverksamhetens upprätthållande, kunna emellertid uppenbarligen icke fortgå, och styrelsen ser sig därför nödsakad hemställa, att de belopp, som erfordras för täckande av under åren 1916 och 1917 uppkommen brist i värmeanslaget, tillhoppa 18 627 kronor 88 öre, redan nu ställas till styrelsens förfogande, då verksamheten vid skolan eljest icke torde kunna av styrelsen vidare upprätthållas.

Styrelsens båda skrivelser och övriga handlingar i ärendet remitterades sedermera till statskontoret, som i underdånigt utlåtande den 4 februari 1918 anförde:

Då stadsfullmäktige i Stockholm förklarar sig icke vara villiga att bidraga till täckande av den under år 1916 uppkomna bristen i det i staten för tekniska skolan i Stockholm uppförda anslaget till uppvärmning och då någon förpliktelse för staden att

[13.] lämna bidrag för ändamålet enligt statskontorets uppfattning icke lärer föreligga, synes för sagda år icke böra räknas med något dylikt bidrag. Vad angår de under år 1917 uppkomna och för år 1918 förutsebara merkostnaderna för samma ändamål föreligger ju alltid en möjlighet, att stad-fullmäktige, med hänsyn till bristernas avsevärda belopp, kunna befinnas vara villiga att bidraga till täckandet av ifrågakvarande merkostnader. Även om så skulle vara fallet, torde den andel av den sammanlagda bristen, vilken måste bestridas av statsverket, bliva så avsevärd, att anslag för täckande av underskottet synes böra uppföras å tilläggsstat för år 1918.

I styrelsens för tekniska skolan skrivelse den 31 december 1917 har bristen för åren 1916 och 1917 angivits till sammanlagt 18,627 kronor 88 öre. Vid denna beräkning har man utgått från en brist för år 1916 av 7,000 kronor, vilket belopp erhållits på sådant sätt, att viss del av kostnaden av det på hösten 1916 uppköpta bränslet, som likviderades först i januari 1917, hänförts till 1917 års konsumtion. Enligt en från tekniska skolans kassaförvaltare av statskontoret införskaffad, på räkenskaper grundad uppgift, som här vidlägges, hava under åren 1916 och 1917 för ifrågakvarande ändamål utbetalats sammanlagt 21,966 kronor 16 öre, vartill emellertid böra läggas 6,549 kronor 95 öre avseende inköp under år 1917, vilka ännu ej likviderats, vadan, då de tillgängliga anslagen uppgå till 10,000 kronor, den verkliga bristen skulle uppgå till sammanlagt 18,516 kronor 11 öre. Såsom i skolstyrelsens berörda underdåniga framställning blivit upplyst, har för täckande tillsvidare av de merkostnader för bränsle, som uppkommit under år 1916, upptagits ett räntelöpande lån å 7,000 kronor. Räntekostnaderna för detta lån hava enligt från kassaförvaltaren erhållen upplysning för år 1917 belupit sig till 463 kronor 75 öre. För år 1918 har räntan under januari beräknats efter 7 % samt från och med den 1 februari tillsvidare efter 6.5 %.

Det anslag, som kan komma att begäras för täckande av ovanberörda brister, torde även böra inrymma medel för fyllande av 1918 års anslag för uppvärmning, då ju med visshet kan förutses, att en betydande brist däri skall uppstå. Bränslekommissionen har uppskattat bränslekostnaden för konsumtionsåret 1917—1918 till 18,500 kronor. Då av kassaförvaltarens vid skolan förstberörda uppgift synes framgå, att vissa bränsleutgifter ej medräknats i detta belopp, torde hela årskostnaden kunna uppskattas till minst 20,000 kronor, varav allenast 5,000 kronor stå till förfogande.

Sammanlagt skulle alltså — fränsett den ränta på det omskrivna lånet, som kan ankomma på år 1918 — enligt ovan angivna siffror, vilkas riktighet statskontoret likväl icke haft tillfälle att närmare pröva, anslag å tilläggsstat till riksstaten för år 1918 erfordras med 33,979 kronor 86 öre, eventuellt med avdrag för det belopp, med vilket Stockholms stad kan befinnas vara villig att bidra. Då det icke synes vara riktigt, att för täckande tillsvidare av den från år 1916 härflytande bristen i skolans räkenskaper skolans styrelse skall vara nödsakad upptaga lån, för vilket ränta måste erläggas, och då det synes vara nödvändigt, att skolan med det snaraste beredes ersättning för den under år 1917 uppkomna ökningen i bristen, får statskontoret hem-tälla om bemyndigande att till skolans styrelse, mot redovisningsskyldighet, utbetala ett till 19,000 kronor avjämnat belopp, att framdeles ersättas av det anslag, som å tilläggsstat för år 1918 kan bliva beviljat för täckande av ifrågakvarande under åren 1916—1918 uppkomna brist i skolans räkenskaper.

Den av statskontoret omförmälda, från kassaförvaltaren införskaffade handlingen var av följande innehåll:

[13.] av 5,000 kronor. I själva verket skulle till bestridande av kostnader för bränsle kunna vara att tillgå även andra medel. Ett vid 1896 års riksdag på ordinarie stat beviljat anslag å 1,000 kronor till förhöjning av anslaget till diverse utgifter angavs avse »renhållning, uppvärmning, belysning m. m. av skolans nyförvärvade lokaler». Likaledes skulle ur ett anslag till diverse utgifter, ingående bland de av riksdagen på extra stat för skolan beviljade medel, samt ur ett motsvarande belopp av Stockholms stads årligen beviljade anslag kunna beräknas någon mindre summa till uppvärmning. Vidare har enligt Kungl. Maj:ts brev den 29 maj 1896 medgivits, att styrelsen må beträffande de utgiftsposter i skolans stat, som icke innefatta löner till föreståndare, överlärare och underlärare samt tjänstemän och betjante eller medel till stipendier, pris och belöningar, å en post göra minskning och å en annan ökning, endast anslagsbeloppens summa icke överskredes. Skolans ekonomiska förhållanden hava emellertid, särskilt under de senare åren, ej varit sådana, att en genom 1896 års brev medgiven överflyttning av anslagsmedel kunnat ske till fromma för bränsleanskaffningen; ej heller har styrelsen kunnat ur ovannämnda, till uppvärmning jämte andra ändamål avsedda anslagsbelopp förstärka det egentliga bränsleanslaget å 5,000 kronor. Detta har måst, utan tillskott från andra håll, draga bränslekostnaderna.

Vid övervägande av huru i styrelsens iråkade svårigheter hjälp skulle kunna beredas densamma, har först tanken på bidrag härtill från Stockholms stad framställt sig. Att staden måste hava synnerligen stort intresse av att undervisningen i skolans flesta avdelningar — främst kanske afton- och söndagsskolan — uppehålls är uppenbart. Med skäl kunde ock förväntas större bidrag till skolan från staden än den nu lämnar. Stadsfullmäktige hava dock avvisat frågan om sådant bidrag i form av tillskott till täckande av 1916 års brist. Det torde vara synnerligen ovisst, om fullmäktige under nuvarande förhållanden skulle tillmötesgå en framställning om dylikt bidrag för åren 1917 och 1918. Vilken utgång en sådan framställning än komme att få, har jag i allt fall funnit omöjligt att i avvaktan på ett avgörande därav låta frågan om en lättnad i styrelsens trångmål bero eller att vid en eventuell framställning till riksdagen, i förväntan på att staden skulle täcka någon del av anslagsbehovet, föreslå, att statens anslag sättes till mindre belopp än som motsvarar det föreliggande behovet eller göres beroende av att visst anslagsbelopp lämnas även från stadens sida.

Därmed anser jag mig emellertid icke utan vidare hava godtagit stadens ställning till den förevarande frågan. I sammanhang med den lägre tekniska undervisningens ordnande kommer, på sätt jag vid annat tillfälle

(proposition nr 96/1918) omförmält, tekniska skolan i Stockholm att undergå en väsentlig omorganisation. En reglering av statens och stadens inbördes förhållande i avseende å den undervisning, som nu lämnas i de olika avdelningarna, torde böra ske i samband med det praktiska utformandet av denna omorganisation och den ekonomiska uppgörelse mellan staten och Stockholms stad, som därav föranledes. Det blir då tillfälle att taga i övervägande en lämpligare proportion mellan statens och stadens kostnader, än som nu råder, och att i övrigt ordna statens och stadens rättsförhållanden i fråga om skolan. Att märka är, att den tomt, varå tekniska skolan nu ligger, är statens och att staten tillsläppt den ojämförligt största delen av kostnaderna för skolhusbyggnaden.

En utväg till upphjälpande av skolans ekonomi, som vid ovannämnda utredning hos Stockholms stads myndigheter sattes i fråga, var höjning av elevavgifterna. Dessa utgöra i den mest besökta av skolans avdelningar, afton- och söndagsskolan, i regel 5 kronor, i vissa fall dock 50 kronor, i avdelningen för kvinnliga lärjungar lägst 10 kronor och högst 50 kronor samt växla i övrigt mellan 15 och 60 kronor, allt för år räknat. Kammarkontoret hade hos skolans rektor förfrågat sig om möjligheten av att utkräva tillfälliga avgifter till bestridande av de ökade kostnaderna. Rektorn svarade, att detta tagits i övervägande, men att man i stället för att kunna vidtaga sådan ökning varit på grund av rådande särskilda tidsförhållanden nödsakad att medgiva befrielse från erläggande av stadgade avgifter i långt större omfattning än vad tidigare varit förhållandet.

Rektorn upplyste tillika, att rätt omfattande inskränkningar i lokaler- nas användande vidtagits i syfte att i möjligaste mån nedbringa bränsle- kostnaderna. Därjämte anmärkte rektor, att av skolans elever under läs- året 1916—1917, 1,481 till antalet, 1,317 varit anställda i yrken, att 1,029 elever begagnat sig av undervisningen i afton- och söndagsskolan samt att det vore att befara att, därest extra tilläggsavgifter uttoges, befrielse från dessas erläggande måste till stor utsträckning medgivas eller ock att an- talet elever, särskilt i afton- och söndagsskolan, komme att nedgå.

Vad rektorn sålunda anfört beträffande ifrågasatt förhöjning av elev- avgifterna har, enligt vad han på förfrågan meddelat, fortfarande giltighet. Jag har under sådana förhållanden icke funnit tillrädligt att söka genom uttagande av ökade avgifter nedbringa bristen i bränslekostnaderna.

Med hänsyn till vad jag i det föregående anfört, lär det ej återstå annan utväg än att genom hänvändande till riksdagen förskaffa skolstyrel- sen erforderliga medel för avhjälpande av dess nu omförmälda ekonomiska trångmål. På sätt statskontoret uttalat, bör man därvid taga i sikte ej blott att täcka de för åren 1916 och 1917 uppkomna bristerna utan även att

[13.] förstärka de för år 1918 till uppvärmning anvisade medlen, varjämte erforderligt belopp lärer böra beredas till gottgörelse för ränta å det lån, som styrelsen nödgats upptaga för att hålla skolans verksamhet i gång.

Till täckande av bristerna för åren 1916 och 1917 skulle enligt vad anförts ett belopp av 18,516 kronor vara tillfyllest — jag frånser öretal. Enligt vad jag inhämtat, har emellertid vid granskning i kammarrätten av skolans räkenskaper för år 1916 framställts anmärkning av innehåll, att utgiftstiteln »uppvärmning» obehörigen påförts ett belopp av 600 kronor. Det anslag, som för nyssnämnda ändamål bör begäras, torde alltså skäligen nedsättas till 17,916 kronor.

Den emotsedda bristen under år 1918 har uppskattats till 15,000 kronor. Till räntegottgörelsen kan i runt tal beräknas ett belopp av 550 kronor.

Inalles skulle alltså hos riksdagen äskas en summa av 33,466 kronor. Därest riksdagen beviljar de ifrågasatta anslagsbeloppen, lärer av desamma böra utgå erforderlig del till täckande av vad statskontoret på grund av ovannämnda beslut den 26 februari 1918 må hava förskottsvis utbetalat till skolstyrelsen samt återstoden ställas till skolstyrelsens förfogande mot redovisning i vanlig ordning.

Det hade naturligtvis varit önskligt, att skolstyrelsen i god tid framlagt sina anslagsbehov för åren 1917 och 1918. Detta hade då kunnat göras till föremål för framställning till riksdagen redan i den proposition angående tilläggsstat för år 1918, vilken Kungl. Maj:t den 14 januari 1918 avlät till riksdagen. Nu böra de nödiga anslagsbeloppen såsom förslagsanslag, högst, äskas å tilläggsstat för år 1918.

Jag hemställer, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen
att på *tilläggsstat* för år 1918 såsom särskilda förslagsanslag anvisa
dels till täckande av under åren 1916 och 1917 uppkomna brister i de för tekniska skolan i Stockholm anslagna medel till uppvärmning högst 17,916 kronor,
dels till gottgörande av ränta å ett för uppehållande av läroanstaltens verksamhet av dess styrelse upptaget lån högst 550 kronor,
dels ock till förstärkande av de för år 1918 läroanstalten till buds stående medel till uppvärmning högst 15,000 kronor.

Åtgärder för fysisk utbildning.

1. **Täckande av brist i gymnastiska centralinstitutets räkenskaper m. m.** Å gymnastiska centralinstitutets ordinarie stat, vilken daterar sig från år 1879, finnes under rubrik: anslag till ved, ljus, materiell, samlingar m. m., uppfört ett belopp av 3,550 kronor. Till förhöjning av detta anslag hava alltsedan år 1909 utgått extra anslag, utgörande för vardera av åren 1909—1917 1,450 kronor; för år 1918 är anslaget höjt till 2,500 kronor, och samma belopp är av Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition åskat för år 1919.

I underdånig skrivelse den 24 januari 1916 utvecklade direktionen över gymnastiska centralinstitutet, hurusom dessa anslagsmedel sedan länge visat sig otillräckliga för fyllandet av samtliga ifrågavarande behov. Å berörda anslagskonto hade därför avförts allenast kostnaderna för bränsle, belysning, vatten och fäktklingsor. Övriga utgifter av expensmedels natur, såsom till nyanskaffning och underhåll av materiell, expeditjonskostnader, renhållning, samlingar m. m., hade måst avföras å kontot för s. k. extra medel. Till dessa räknades alla institutets extra inkomster, såsom avgifter för sjukgymnastisk behandling, uthyrning av institutets lokaler för enskilt bruk m. m. — Dessa medel hava genom nådigt brev den 4 mars 1864 ställts till direktionens förfogande.

Trots denna avlastning av det egentliga kontot för expenser hava institutets räkenskaper, såsom ovan antytts, ej kunnat undgå att visa brist å ifrågavarande anslagskonto. Vid 1915 års slut uppgick denna brist till 5,023 kronor. I ovan nämnda underdåniga skrivelse den 24 januari 1916 begärde direktionen, att Kungl. Maj:t måtte anvisa medel till täckande av bristen. Då kammarrättens revisionsavdelning på grund av nådig remiss hade att avgiva utlåtande över berörda framställning, anmärkte revisionsavdelningen, att å kontot för extra medel sedan flera år balanserades överskott, år 1911 uppgående till 3,194 kronor 14 öre och år 1915 till 5,248 kronor 70 öre. Revisionsavdelningen fann emellertid, att denna behållning, som ej syntes visa tendens att vidare stiga, ej borde helt eller delvis tagas i anspråk för täckande av den ifrågavarande bristen å 5,023 kronor. Då vederbörande departementschef i sammanhang med övriga ärenden, som borde föreläggas 1917 års riksdag, inför Kungl. Maj:t an-

[14.]

Täckande av
brist i
gymnastiska
central-
institutets
räkenskaper
m. m.

[14.] mälde denna anslagsfråga (punkt 233 i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln), anslöt han sig till revisionsavdelningens nyss nämnda mening och hemställde, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att anvisa medel till bristens täckande. Kungl. Maj:ts i enlighet därmed avlåtna framställning till riksdagen bifölls av densamma, och de anvisade medlen hava av Kungl. Maj:t ställts till direktionens förfogande.

I ovannämnda underdåniga skrivelse rörande täckande av berörda brist för år 1915 ansåg sig direktionen kunna med säkerhet förutse, att utgifterna under år 1916 för uppvärmning, belysning, vatten och andra expenser skulle komma att trots den största möjliga sparsamhet överstiga, i vissa fall med betydande belopp, vad som under år 1915 utgivits för samma ändamål. Detta har ock besannat sig.

I skrivelse den 13 augusti 1917 har styrelsen anfört:

Institutets räkenskaper för år 1916 visade, att årets omkostnader för bränsle, belysning, vatten samt fäktklingsor — vilka omkostnader avfördes å kontot för anslaget till ved, ljus, materiell, samlingar m. m. — uppginge till ett belopp av 7,199 kronor 3 öre. I detta belopp inginge likväl icke kolräkningar för årets tre sista månader, uppgående till 1,992 kronor, vilket belopp överförts till år 1917.

Till täckande av omkostnaderna på detta konto hade direktionen att tillgå ordinarie och extra anslag å tillhoppa 5,000 kronor. Bortsett från det till 1917 års räkenskaper överförda beloppet, hade sålunda å kontot uppstått en brist av 2,199 kronor 3 öre, beroende på den högt uppdrivna kostnaden för de till kontot hörande materiella behoven.

Då det visat sig, att ifrågavarande omkostnader för år 1917 redan uppginge till över 9,000 kronor, såge sig direktionen stå inför möjligheten att under år 1918 ej kunna balansera utgifterna på berörda konto och att slutligen sakna medel till gäldande av dessa för institutets behöriga verksamhet nödvändiga utgifter. Trots att 1915 års brist täckts och trots höjningen av det extra anslaget till ved m. m. fruktade direktionen på grund av prisstegringarna, att medel under år 1918 kunde komma att saknas för verksamhetens behöriga uppehållande vid institutet.

Direktionen slutade sin skrivelse med anhållan, att nödiga medel måtte ställas till dess förfogande för täckande av 1916 års omförmälda brist.

Efter nådig remiss har kammarrätten i skrivelse den 25 oktober 1917 yttrat sig över direktionens berörda framställning och därvid såsom eget utlåtande åberopat ett av dess revisionsavdelning å första kontoret avgivet yttrande, däri anförts följande:

Institutets räkenskaper för år 1916, vilka härstädes granskats utan anmärkning, utvisa följande:

Kontot för ved, ljus, materiell, samlingar m. m. upptager såsom brist vid årets början 5,023 kronor och vid årets slut 7,154 kronor 8 öre; bristen har under år 1916 således ökats med 2,131 kronor 8 öre.

Kontot för extra medel upptager såsom behållning vid årets början 5,248 kronor 70 öre och vid årets slut 7,899 kronor 81 öre, nämligen »förskott till ved, ljus, materiell och samlingar» 7,154 kronor 8 öre och »disponibelt överskott» 745 kronor 73 öre; behållningen har under år 1916 således ökat med 2,651 kronor 11 öre.

A sistnämnda konto har jämväl under år 1916 uppdebiterats inkomsterna för upplåtande av lokaler med värme och belysning.

Direktionens skrivelse den 13 augusti 1917 ställde, såsom av det anförda synes, i utsikt svårigheter för institutets ekonomi under år 1918. Naturligen bliva dessa svårigheter större, i den mån ekonomien redan under år 1917 undergrävs. Institutets ekonomiska ställning, sådan den dels konstaterats, dels kunnat förutses under dessa båda år, har föranlett direktionen att inkomma med en ny, den 20 december 1917 dagtecknad framställning. Ur denna torde jag få anföra:

Institutets räkenskaper under år 1917 visa, att kostnaderna från årets början tills dato för bränsle, belysning, vatten och fäktklingsor, ehuru alla möjliga besparingsåtgärder blivit vidtagna, uppgå till 12,043 kronor 98 öre. Dessutom finnas ineliggande räkningar, till vilkas gäldande institutet saknar medel, dels för koks under november och december 3,876 kronor 50 öre, dels för elektrisk ström under sista halvåret 778 kronor 82 öre, eller tillsammans 4,655 kronor 32 öre. Här ifrågavarande expenser komma således under år 1917 att uppgå till minst 16,699 kronor 30 öre, till vilkas gottgörande direktionen endast har förenämnda ordinarie och extra anslag å tillhoppa 5,000 kronor att tillgå. En brist i årets räkenskaper å detta konto kommer därför att med all säkerhet uppstå, belöpande sig till minst 11,699 kronor 30 öre eller i jämnt tal 11,700 kronor.

Direktionen har hittills, tack vare förutnämnda extra anslag å 5,023 kronor, kunnat med tillgängliga extra medel balansera denna brist och dessutom bestrida de nödvändigaste utgifter, för vilka dessa extra medel egentligen äro avsedda. Nu hava de emellertid nedgått till ett belopp av endast 333 kronor 71 öre, vadan nödvändiga utgifter under december 1917 å kontot för extra medel, belöpande sig till 2,065 kronor 50 öre, icke ens kunna gäldas. Således kommer även på detta konto en brist att uppstå på grund därav, att dessa medel måst tillgripas för ett för detta konto främmande ändamål, ett förhållande som dessutom medfört, att andra för institutets verksamhet viktiga detaljer fått stå tillbaka.

Sålunda hava vissa nödvändiga reparationer och nyanskaffning av gymnastikattiralj icke kunnat företagas ej heller ersättning av förbrukad och nyanskaffning av behövlig materiell för den anatomiska och fysiologiska undervisningen, för vilka jämte vissa andra ändamål direktionen beräknat en summa av omkring 7,000 kronor.

Direktionen anser sig därför böra uttala samma åsikt, varåt chefen för ecklesiastikdepartementet givit uttryck i sitt anförande till statsverkspropositionen för år 1917, att det icke torde vara lämpligt att för täckande av brist på annat konto anlita behållning å konto för extra medel. Denna behållning bör bevaras för mötande av oförutsedda behov. Skulle dessa medel nu berövas institutet, blir direktionen utan tvivel nödsakad att hos Kungl. Maj:t tid efter annan anhålla om anslag till olika nödvändiga utgifter, som hittills kunnat besörjas med behållningen av extra medel.

Av vad sålunda anförts torde framgå, att det vid 1917 års slut kommer att visa sig en brist å det för gymnastiska centralinstitutet å ordinarie stat uppförda anslaget

[14.] till ved, ljus, materiell, samlingar m. m., uppgående för år 1917 till ett belopp av minst 11,700 kronor, vartill kommer bristen för år 1916 å samma anslag, belöpande sig till 2,199 kronor 3 öre eller tillhopa minst 13,899 kronor 3 öre. Nu är att förutse, att kostnaderna under år 1918 å detta konto ingalunda komma att minskas utan tvärtom stegras. Det torde därför vara oundgängligen nödvändigt, att direktionen redan under år 1918 disponerar medel att möta dessa ökade omkostnader. 1918 års anslag å extra stat till ved, ljus, materiell, samlingar m. m. har blivit höjt från 1,450 kronor till 2,500 kronor, således med ett belopp av 1,050 kronor. Man torde därför kunna beräkna den sannolika bristen under år 1918 å ordinarie anslaget till ved, ljus, materiell, samlingar m. m. till samma belopp, som synes uppstå för år 1917, eller till 11,700 kronor och ändock vara skyddad för en ringa prisförhöjning. Skulle denna bliva betydlig, anser sig direktionen det oaktat kunna balansera den ökade bristen med tillgängliga extra medel.

På grund av vad sålunda anförts får direktionen anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder, att — förutom det i underdånig skrivelse den 13 augusti 1917 begärda beloppet å 2,199 kronor 3 öre till täckande av bristen i gymnastiska centralinstitutets räkenskaper för år 1916 å anslaget till ved, ljus, materiell m. m. — en summa av högst 23,400 kronor måtte ställas till direktionens förfogande för att dels täcka uppkommen brist å samma anslag för år 1917, dels sådan, som med säkerhet kan väntas uppstå under år 1918.

Uti infordrat underdånigt utlåtande den 4 januari 1918 har statskontoret i nu förevarande ärende anført:

Vad beträffar de belopp, direktionen begärt för täckande av brist i institutets materiellanslag för åren 1916 och 1917, synes denna utgift vara av beskaffenhet att böra upptagas å tilläggsstat för år 1918. Visserligen torde ej nu detta kunna ske redan i den proposition om tilläggsstat, som Kungl. Maj:t lärer komma att framlägga för instundande riksdag samtidigt med statsverkspropositionen för år 1919. Men statskontoret föreställer sig, att, såsom även framhållits av kassaförlagskommittén i dess underdåniga betänkande den 20 mars 1917, hinder icke bör möta att även under riksdagens lopp framlägga förslag om ytterligare utgifter å tilläggsstat för löpande året.

Skulle direktionens behov av ytterligare kassaförslag nu vara oavvisligt, torde belopp, motsvarande det sålunda ifrågasatta anslaget, kunna av statskontoret förskottas.

I fråga om den av direktionen motsedda bristen för år 1918 lärer dess belopp svårigen kunna redan nu beräknas, vadan med åtgärder för dess täckande synes böra anstå.

Sedan räkenskaperna för år 1917 blivit avslutade, begärde jag från gymnastiska centralinstitutets redogörare uppgift å den exakta siffran för bristen under år 1917. Med anledning av denna begäran har redogöraren insänt en promemoria, som även innehåller vissa andra upplysningar av intresse för ifrågavarande ärende.

Denna promemoria är av följande lydelse:

Angående kontot för ved, ljus, materiell och samlingar vid gymnastiska centralinstitutet år 1917.

- 1) Bristen från år 1916, sedan anslaget 5,023 kronor till täckande av bristen från år 1915 frändragits, utgör jämlikt underdånig skrivelse den 13/8 1917 2,131 kronor 8 öre. [14.]
- 2) Utgifter under år 1917 å detta konto kronor 12,191: 31
 Den 31 december obetalda räkningar » 4,655: 32 kronor 16,846: 63
 Inkomster under år 1917 å detta konto..... » 5,080: 29
 Under år 1917 uppkommen brist kronor 11,766: 34

Sammanläggas från år 1916 kvarstående och den under år 1917 uppkomna bristen, kvarstår vid 1917 års slut en skuld av 13,897 kronor 42 öre, till vars täckande direktionen saknar medel.

- 3) Om från denna sammanlagda brist för åren 1916—1917 eller 13,897 kronor 42 öre drages anslaget å kontot för ved, ljus, materiell och samlingar för år 1918 eller 6,050 kronor, återstår 7,847 kronor 42 öre såsom det belopp, vartill nu saknas medel. Härtill komma utgifterna för år 1918, vilka icke torde kunna beräknas lägre än för år 1917, således till cirka 16,800 kronor. För täckande av nyssnämnda skuld, 7,847 kronor 42 öre, samt utgifterna under första hälften av år 1918 eller omkring 8,400 kronor, torde erfordras snarast möjligt en summa av minst 16,000 kronor.

Stockholm den 8 januari 1918.

Carl Hjort.
 Redogörare.

Vid överbägande av direktionens framställningar fann jag väl, att direktionen bort kunna tidigare, än som genom direktionens skrivelse den 20 december 1917 skett, närmare precisera den tydliga underbalansen å ifrågavarande konto för ved m. m. under år 1917 och de hotande svårigheterna beträffande uppehållet av institutets verksamhet under år 1918. Det hade då blivit möjligt att i så god tid införskaffa erforderliga upplysningar och utredningar, att detta anslagsärende, såsom önskligt varit, kunnat medtagas redan i den tilläggsstat för sagda år, vars framläggande för riksdagen Kungl. Maj:t beslöt den 14 januari 1918. När så emellertid icke skett och institutets verksamhet var i fara att avstanna, om institutet bleve i saknad av tillgångar till bekostande av värme och belysning m. m., såg jag mig nödsakad att hemställa hos Kungl. Maj:t om befallning till statskontoret att förskottsvis av under händer varande medel till direktionen mot redovisning utbetala för uppehållande av verksamheten vid institutet erforderliga medel intill ett belopp av 12,000 kronor. Denna min hemställan bifölls av Kungl. Maj:t enligt beslut den 16 januari 1918; och förklarade sig Kungl. Maj:t därvid vilja framdeles förordna om ersättande av förskottet.

Departementschefen.

Genom nämnda förskott hava gymnastiska centralinstitutets ekonomiska bekymmer för den närmaste tiden blivit undanröjda. Min framställning under förevarande punkt avser nu att genom hänvändelse till

[14.] riksdagen medel må beredas först och främst till ersättande av den konstaterade bristen under år 1916 å kontot för ved, ljus, materiell, samlingar m. m. Vidare bör ett avrundat belopp ställas till direktionens förfogande med anledning av den brist, som enligt räkenskaperna åsamkats institutet under år 1917. Slutligen lärer ock, till förekommande av att institutet under loppet av år 1918 ånyo råkar i ekonomisk förlägenhet, böra anvisas ett belopp, som kan anses motsvara det ungefärligen behövligen tillskottet till institutets medel till kostnader å ovannämnda konto under år 1918.

För täckande av 1916 och 1917 årens brister erfordras — fränsett öretal — respektive 2,131 kronor och 11,766 kronor, tillhopa 13,897 kronor. Beloppet av 1916 års brist är i direktionens skrivelse den 13 augusti 1917 uppgivet till 2,199 kronor 3 öre. Skillnaden beror, enligt vad jag inhämtat, på att institutet kommit i åtnjutande av viss rabatt å belysningskostnaderna.

Till förstärkning av 1918 års anslag till ved, ljus, materiell, samlingar m. m. synes ett belopp av 11,750 kronor lämpligen böra ställas till förfogande.

Anslagen, tillhopa 25,647 kronor, böra å tilläggstat för år 1918 uppföras såsom förslagsanslag, högst. Därest riksdagen beviljar dessa medel, lärer av dem böra utgå erforderligt belopp till täckande av vad statskontoret på grund av ovannämnda beslut den 16 januari 1918 må hava förskottsvis utbetalat samt återstoden ställas till direktionens förfogande mot redovisning i vederbörlig ordning.

I ärendet har vid upprepade tillfällen bragts på tal lämpligheten av att använda institutets s. k. extra medel för täckande av brist av förevarande beskaffenhet. Direktionen har i sin skrivelse den 20 december 1917 uttalat sig häremot, och jag finner ej anledning frångå den uppfattning i fråga härom, som gjort sig gällande hos kammarrätten och omfattats av vederbörande förutvarande departementschef.

På grund av det anförda hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:ts tacktes föreslå riksdagen

att på *tilläggsstat* för år 1918 såsom särskilda förslagsanslag anvisa

dels till täckande av under år 1916 uppkommen brist i de för gymnastiska centralinstitutet anslagna medel till ved, ljus, materiell, samlingar m. m. högst 2,131 kronor,

dels till täckande av under år 1917 uppkommen
brist i samma medel högst 11,766 kronor,

dels ock till förstärkande av de för samma anstalt
till enahanda ändamål för år 1918 redan anvisade me-
del högst 11,750 kronor.

2. **Täckande av brist i Stadions räkenskaper.** Den i Stockholm belägna idrottsplats, vilken bär namnet Stadion och som med rätta be-
tecknats såsom en centralpunkt för vårt idrottsväsen, har tillkommit i samband med 1912 års olympiska spel därstädes och upprättats med an-
litande av lotterimedel. I överensstämmelse med Kungl. Maj:ts beslut den 22 april 1910 vid medgivande till det för ändamålet anordnade lotteriet har Stadion med äganderätt överlämnats till statsverket. Kungl. Maj:t har därefter den 27 september 1912 föreskrivit, att Stadion jämte därmed sammanhängande anläggningar i den gamla »Idrottsparken» — vars plats intagits av Stadion — skall stå under tillsyn av överintendentensämbetet, numera byggnadsstyrelsen.

[15.]
Täckande av
brist i
Stadions
räkenskaper.

Genom kungl. brev den 23 december 1910 hade närmaste vården och förvaltningen av Stadion och därmed sammanhängande anläggningar uppdragits åt Sveriges centralförening för idrottens främjande — en av de båda stora idrottsorganisationerna i Sverige; den andra är svenska gymnastik- och idrottsföreningarnas riksförbund. Med upphävande av de genom sistnämnda brev och i övrigt meddelade föreskrifter rörande denna vård och förvaltning har Kungl. Maj:t den 17 september 1915 fastställt från och med den 1 oktober 1915 gällande bestämmelser i ämnet.

Enligt dessa bestämmelser skola numera Stadion och övriga anläggningar i Idrottsparken förvaltas av en särskild styrelse, bestående av fem ledamöter, vilka, sedan Sveriges centralförening för idrottens främjande samt svenska gymnastik- och idrottsföreningarnas riksförbund föreslagit vardera två ledamöter, förordnas av Kungl. Maj:t för en tid av högst fem år. Av styrelsens ledamöter utser Kungl. Maj:t en att vara styrelsens ordförande. Styrelsen skall årligen över sin förvaltning avgiva berättelse till Kungl. Maj:t, som äger utse revisorer att granska styrelsens räkenskaper. Kungl. Maj:ts förutnämnda beslut den 17 september 1915 innehåller vidare bestämmelser med anledning av en i det följande omnämnd transaktion mellan aktiebolaget Idrottsparken och Sveriges centralförening för idrottens främjande.

Å stadionstyrelsens vägnar har nu dess ordförande, generalmajoren V. G. Balck i underdånig skrivelse den 12 december 1917 hemställt om
Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml. 257 häft. (Nr 291.) 11

[15.] anslag med anledning av uppkomna och hotande svårigheter för Stadions ekonomi.

I skrivelsen anföres:

Den rådande dyrtiden har inverkat synnerligen menligt på den ekonomiska förvaltningen av Stadion, och det blir alltmera bekymmersamt för stadionstyrelsen att fullfölja det av Kungl. Maj:t givna uppdraget. Räkenskaperna för det senaste arbetsåret, den 1 oktober 1916—den 30 september 1917, visa, trots en ökning i inkomsterna, jämförda med föregående år, av 20,595 kronor 38 öre, en förlust av 9,235 kronor 40 öre, och med hänsyn till de alltjämt stigande kostnaderna måste en betydligt större förlust väntas för det nu påbörjade arbetsåret. Ökningen i kostnader återfaller på alla poster, men de största äro arbetslöner och bränslekostnader. Kostnaden för bränsle, som under arbetsåren 1915—1916 och 1916—1917 var respektive 14,782 kronor 26 öre och 14,602 kronor 28 öre, kan under räkenskapsåret 1917—1918 beräknas icke komma att understiga 30,000 kronor. Ordinarie och extra avlöningar, som under arbetsåret 1915—1916 uppgingo till 30,650 kronor 25 öre, stego under arbetsåret 1916—1917 till 44,245 kronor 36 öre. En ökning av minst 15,000 kronor måste beräknas på denna post. För att göra största möjliga besparingar i bränsleåtgången under den kommande vintern hava en del åtgärder vidtagits, bland annat genom avstängning från värme av samtliga omklädnadsrum och genom vissa omändringar av värmepannorna till centralvärmeledningarna i Stadion. Likaså beräknas under innevarande arbetsår endast de allra nödvändigaste kompletterings- och underhållsarbetena komma att vidtagas. Den sammanlagda summan ökning under nuvarande arbetsår på dessa två poster, bränsle och arbetslöner, måste dock beräknas komma att belöpa sig till minst 30,000 kronor.

Då en höjning av hyran för de ideella företag av olika slag, som förekomma i Stadion, idrottstävlingar, fosterländska fester, arbetarfester, barnensdags-festligheter m. m., av flera skäl torde vara mindre lämplig och i en del fall utan tvivel skulle innebära ett inställande av desamma och sålunda en dylik åtgärd icke heller vara ägnad att vinna en höjning av Stadions inkomster, återstår för stadionstyrelsen ingen annan utväg än att hos Kungl. Maj:t anhålla om bidrag till täckande av de förluster, som på grund av dyrtiden uppstått för stadionförvaltningen. Förlusten under det gångna arbetsåret uppgår till 9,235 kronor 40 öre, vartill dock komma 6,000 kronor, som enligt kungl. brevet av den 17 september 1915 skall årligen under 10 år erläggas till Sveriges centralförening för idrottens främjande såsom ersättning för utlösen av aktiebolaget Idrottsparkens rätt till den mark, varå Stadion byggdes.

På grund av vad sålunda anförts får stadionstyrelsen anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes bevilja ett anslag av 40,000 kronor till bestridande av såväl Stadions förlust under föregående räkenskapsår som de höga extra kostnaderna för bränsle och arbetslöner under det pågående räkenskapsåret den 1 oktober 1917—den 30 september 1918.

Statskontoret har den 15 januari 1918 avgivit infortrat utlåtande i ärendet.

Enligt kungl. brev den 25 juni 1917, yttrar statskontoret, hade Kungl. Maj:t anbefallt styrelsen för Sveriges centralförening för idrottens främjande samt övertyrelsen för svenska gymnastik- och idrottsföreningarnas riksförbund att inkomma med gemensamt

underdånigt utlåtande och förslag i avseende å användningen av det i 1918 års riksstat uppförda extra anslaget å 75.000 kronor till understödjande av idrotten. Om en del av anslaget skulle användas för nu ifrågakvarande ändamål, torde detta visserligen komma att inkräkta på de önskemål i övrigt, som berörda styrelser kunna hava att framställa. Men i avseende härå ville statskontoret framhålla, att när år 1913 anslag till understödjande av idrotten första gången av riksdagen beviljades, till stöd för anslagsäskandet bland annat åberopats behovet av medel till fyllande av eventuella brister i Stadions budget. Det syntes därför vara befogat, om detta behov i första rummet från anslaget tillgodosåges.

[15.]

Statskontoret hemställde följaktligen, att Kungl. Maj:t täcktes från ovanberörda riksstatsanslag anvisa dels erforderligt belopp för täckande av den för Stadions arbetsår 1916—1917 uppkomna bristen, 9,235 kronor 40 öre, dels ock därutöver vad Kungl. Maj:t på grund av föreliggande framställning kunde finna gott bevilja.

Med anledning av remiss hava härefter Sveriges centralförening för idrottens främjande och svenska gymnastik- och idrottsföreningarnas riksförbund i skrivelse den 20 februari 1918 utlätit sig över den gjorda framställningen. Skrivelsen är, med uteslutande av ingressen, av följande innehåll:

Stadions räkenskaper för senaste åren giva vid handen, att inkomsterna betydligt stegrats — sista räkenskapsåret med omkring 20.000 kronor — men att utgifterna ökats i ännu högre grad, samt att stegringen av utgifterna huvudsakligen hänför sig till bränsle, avlöningar samt reparationers och nyanläggningars konto. Dessa ökade utgifter äro emellertid icke beroende på bristande omtanke från stadionstyrelsens sida utan fastmer på omständigheter, över vilka densamma ej kunnat råda. De äro en direkt följd av dyrtiden och en orsak till brist vid flertalet av statens övriga byggnader och institutioner, varjämte beträffande reparationerna och därmed i samband stående åtgärder byggnadsstyrelsen starkt framhållit för stadionstyrelsen nödvändigheten av en hel del arbetens utförande för byggnadens hållande i fullgott skick.

Av dessa skäl få centralföreningen och riksförbundet tillstyrka, att Kungl. Maj:t täcktes anvisa medel till bristens täckande.

I den underdåniga skrivelse från centralföreningen och riksförbundet av den 17 december 1912, i vilken ett ärligt statsanslag på 100,000 kronor begärdes för idrottens inom landet befrämjande, voro de särskilda posterna noggrant uppdragna, men voro där inga medel beräknade för täckande av eventuell brist i Stadions förvaltning. Visserligen står det i samma skrivelse: »eventuell brist skulle komma att ytterligare betunga centralföreningens redan genom förlusten av 700,000 kronor kringskurna budget», men centralföreningens avsikt då var att, om Stadions förvaltning fortfarande skulle ålegat föreningen, vid eventuell brist begära särskilda medel för dennas täckande, så att en sådan utgift icke skulle tynga idrottens ordinarie budget.

Därest därför nu en brist i Stadions budget skulle täckas genom anlitande av statens »idrottsanslag», kommer den idrottsliga verksamheten i sin helhet att bliva lidande därpå, särskilt den del därav, som avser idrottsplatsers anläggande runt om i landet. De för detta ändamål tillgängliga medlen äro redan nu i hög grad otillräckliga.

[15.]

Därtill har Kungl. Maj:t i brev av den 7 december 1917 ålagt centralföreningen och riksförbundet att vid fördelningen av det å rikstatsens åttonde huvudtitel anvisade idrottsanslaget noggrant iakttaga, att Stockholms behov av understöd för ordnande av idrottsplatser icke allt för mycket tillgodosåges på landsortens bekostnad.

Av dessa skäl kunna centralföreningen och riksförbundet icke tillstyrka statskontorets förslag att av det redan nu hårt anlitate idrottsanslaget anvisa medel till täckande av bristen i Stadions förvaltning. I stället torde det böra tagas i övervägande, om icke ett särskilt extra statsanslag kunde för ändamålet erhållas i likhet med vad som av Kungl. Maj:t föreslagits 1918 års riksdag beträffande åtskilliga av statens verk och inrättningar, varvid — därest ett täckande av hela det av stadionstyrelsen begärda beloppet ej skulle vinna Kungl. Maj:ts bifall — i främsta rummet den till siffran fullt kända bristen i 1916—1917 års förvaltning torde böra täckas.

Det av centralstyrelsen och riksförbundet omnämnda kungl. brevet av den 7 december 1917 har avlåtits med anledning av vederbörande revisorers berättelse över verkställd granskning av centralföreningens räkenskaper för år 1916.

Departementschefen.

Den av statskontoret antydda utvägen — att för det ifrågavarande ändamålet anvisa medel ur 1918 års extra anslag till understödjande av idrotten — har jag funnit icke böra anlitas. Jag erinrar därom, att idrottsanslaget i själva verket under de senare åren på grund av tidsförhållandena lidit en inknappning av det belopp, 100,000 kronor, som ursprungligen ansågs erforderligt och som även vid två riksdagar beviljades. Att ytterligare minska de medel, som genom detta anslag kunna komma idrotten till godo, har synts mig obilligt mot idrottsrörelsen, som ju i alla händelser därförutan har att dragas med särskilda svårigheter under nuvarande kristider. Då jag därför den 8 mars 1918 för Kungl. Maj:t framlade förslag till användning av nämnda anslag, hemställde jag om anslagsmedlens fördelning i närmaste överensstämmelse med vad som skedde under föregående år och beräknade ej, att någon del av dem skulle tjäna till täckande av i detta ärende omförmälda brister. Detta mitt förslag blev av Kungl. Maj:t bifallet.

Annan utväg än den av statskontoret ifrågasatta torde därför böra anlitas för tillmötesgående av stadionstyrelsens anhållan, i den mån sådant tillmötesgående finnes böra ske. Jag anser, att man därvid bör inskränka sig till att bereda medel för täckande av den under räkenskapsåret den 1 oktober 1916—den 30 september 1917 uppkomna faktiska bristen. Enligt de avslutade — visserligen ännu ej vederbörligen reviderade — räkenskaperna uppgår denna brist, fränsett öretal, till 9,235 kronor. Genom framställning till riksdagen torde ett förslagsanslag å högst detta belopp böra utverkas å tilläggsstat för år 1918 för att i sinom tid ställas till stadionstyrelsens förfogande.

Jag hemställer alltså om förslag till riksdagen

[15.]

att till tackande av under räkenskapsåret den 1 oktober 1916—den 30 september 1917 uppkommen brist i räkenskaperna för Stadion på *tilläggsstat* för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst 9,235 kronor.

Diverse.

[16.]
Ersättning för
förskott.

1. **Ersättning för förskott.** I underdånig skrivelse den 14 december 1917 tillkännagav statskontoret, att av nämnda ämbetsverk eller Kungl. Maj:ts befallningshavande i länen förskjutits åtskilliga närmare angivna belopp, vilka syntes böra under åttonde huvudtiteln anmälas till ersättande av riksdagen på tilläggsstat för år 1918.

Då jag den 14 januari 1918 för Kungl. Maj:t föredrog detta ärende, yttrade jag, efter att hava redogjort för berörda förskott, att desamma avsåge tiden intill den 1 november 1917. Vidare anförde jag:

Enligt hittills tillämpad praxis skulle förskottsutgifter, vilka utbetalats under november och december 1917, komma att hos Kungl. Maj:t anmälas till ersättande först i december 1918 tillsammans med liknande utgifter för tiden januari—oktober 1918. I sammanhang med avvecklandet av förskottsförfarandet bör givetvis, såsom jämväl kassaförlagskommittén och statskontoret förutsatt, ändring härutinnan göras. Av de utvägar, som i sådant avseende stå till buds, anser jag, i anslutning till vad chefen för finansdepartementet förut denna dag till statsrådsprotokollet över finansärenden anført i ämnet, den lämpligaste vara, att så snart utredning vunnits om dessa förskottsutgifters belopp, desamma anmälas till täckande av 1918 års riksdag på tilläggsstat för samma år. Erforderliga medel härför, approximativt beräknade till ungefär en sjättedel av de i statskontorets förenämnda skrivelse angivna förskottsutgifterna för tiden till den 1 november 1917, eller således för åttonde huvudtiteln till ungefär 50,000 kronor, torde emellertid, i enlighet med vad chefen för finansdepartementet därom uttalat, nu böra tagas i beräkning å 1918 års tilläggsstat. Sedan ifrågavarande förskott blivit av statskontoret hos Kungl. Maj:t anmälda till ersättande, torde jag få återkomma till frågan om deras täckande.

Sedan jag därefter förordat, att såväl beloppet för de av statskontoret då anmälda förskotten som ock beloppet för täckande av ytterligare förskottsutgifter under år 1917 skulle av angivna orsaker undergå någon jämkning, fann Kungl. Maj:t, i enlighet med min hemställan, gott att i den till riksdagen avlåtna propositionen nr 2, om tilläggsstat till riksstaten för år 1918, under åttonde huvudtiteln, punkten 44, föreslå riksdagen att

dels till täckande av de utav statskontoret då till ersättande anmälda förskotten anvisa på tilläggsstat för år 1918 såsom förslagsanslag ett belopp av högst 300,260 kronor;

dels ock därutöver till täckande av ytterligare förskottsutgifter under år 1917 beräkna å 1918 års tilläggsstat såsom förslagsanslag ett belopp av högst 50,077 kronor.

Nu har statskontoret i underdånig skrivelse den 21 februari 1918 överlämnat uppgift å de av statskontoret under november och december 1917 utbetalda förskott, som äro av beskaffenhet att bära hos Kungl. Maj:t anmälas till ersättande, vilken uppgift jämväl innefattar de utgifter, som av Kungl. Maj:ts befallningshavande i länen under år 1917 anförts under titel »Förskott att av statskontoret hos Kungl. Maj:t anmälas till ersättande».

De i statskontorets sistnämnda skrivelse avsedda ytterligare förskott, som torde bära under åttonde huvudtiteln anmälas till ersättande av riksdagen på tilläggsstat för år 1918, äro följande:

1) jämlikt kungl. brev den 2 maj 1902 och den 17 september 1914 till bestridande av kostnader för <i>ortnamnskommittén</i>	kronor	1,304: —
2) jämlikt kungl. brev den 21 november 1913 till bestridande av kostnader för <i>fornminnesvårdskommittén</i>	»	300: —
3) jämlikt kungl. brev den 28 september 1917 till bestridande av kostnader för ersättning åt <i>extra bevakningsbiträden vid naturhistoriska riksmuseets offentliga förevisningar</i>	»	700: —
4) jämlikt kungl. brev den 12 oktober 1917 till bestridande av kostnader för <i>sakkunniga jör utarbetande av vissa förslag beträffande nationalmuseum</i>	»	500: —
5) jämlikt kungl. brev den 2 mars 1917 till bestridande av kostnader för <i>revidering av inventariemärkena å livrustkammarens samlingar</i>	»	1,800: —
6) jämlikt kungl. kungörelse den 14 november 1902 och kungl. brev den 25 maj 1917 till bestridande av kostnader för <i>transport av handlingar till landsarkiv</i> ...	»	1,105: 11
7) jämlikt kungl. brev den 27 februari 1917 till bestridande av ersättning åt <i>vissa församlingar till följd av lindring i främmande trosbekännares skattskyldighet</i>	»	6,640: 62
8) jämlikt kungl. brev den 9 november och den 7 december 1917 till bestridande av kostnader för <i>bibelkommissionen</i>	»	11,708: 90
9) jämlikt kungl. brev den 12 oktober och den 9 november 1917 till bestridande av kostnader för <i>korallboks-kommittén</i>	»	4,356: 50
10) jämlikt kungl. brev den 18 juni 1910, den 23 december 1914 samt den 24 augusti och den 30 november 1917 till bestridande av kostnader för <i>sakkunniga för fortsatt beredande av frågor angående reglering av prästerskapets löneförmåner</i>	»	3,362: 39

[16.]	11) jämlikt kungl. brev den 1 oktober 1915 samt den 11 september och den 16 november 1917 till bestridande av kostnader för <i>kyrkofondskommittén</i>	kronor 12,082: 33
	12) jämlikt kungl. brev den 6 oktober 1917 till bestridande av kostnader för <i>sakkunnig vid beredande av fråga om vissa ändringar i förordningen angående kyrkoböckers förande m. m.</i>	» 270: 80
	13) jämlikt kungl. brev den 23 november 1917 till <i>täckande av brist i domkapitlens i Skara och Visby expeditionskassor m. m.</i>	» 1,154: 85
	14) jämlikt Kungl. Maj:ts utslag den 30 december 1916 till bestridande av kostnader för ersättning till <i>vederbörande för vissa i anledning av kammarrättens utslag till offentliga kassor inbetalda anmärkningsmedel</i>	» 1,000: —
	15) jämlikt kungl. brev den 19 juni och den 14 december 1917 till bestridande av kostnader för <i>sakkunniga för beredning av fråga om nya stadgar för tekniska högskolan m. m.</i>	» 4,440: 20
	16) jämlikt kungl. brev den 5 juli samt den 1 och den 22 november 1912, den 13 oktober, den 5 och den 9 november samt den 31 december 1915 ävensom den 9 november och den 14 december 1917 till bestridande av kostnader för <i>lärarlönenämnden</i>	» 10,969: 11
	17) jämlikt kungl. brev den 9 juli 1915 samt den 10 augusti, den 30 november och den 7 december 1917 till bestridande av kostnader för <i>kommittén för omorganisation av gymnastiska centralinstitutet</i>	» 5,323: 53
	18) jämlikt kungl. brev den 21 augusti, den 12 oktober och den 9 november 1917 till bestridande av kostnader för <i>sakkunniga för utarbetande av förslag till ändrade bestämmelser beträffande elementarlärares m. fl. ställning i disciplinärt avseende</i>	» 885: 96
	19) jämlikt kungl. brev den 20 november 1917 till ersättning åt <i>vikarier för ämbets- och tjänstemän i folkskolöverstyrelsen</i>	» 96: 32
	20) jämlikt kungl. brev den 31 mars 1916 för <i>vissa med gymnastikinspektionen vid folkundervisningsanstalterna sammanhängande ändamål</i>	» 74: 63
	21) jämlikt kungl. brev den 17 augusti 1917 till bestridande av kostnader för <i>sakkunniga inom folkskol-</i>	

överstyrelsen för utredning i fråga om vissa åtgärder till folkundervisningens befrämjande	kronor	215: —	[16.]
22) jämlikt kungl. brev den 30 oktober och den 20 november 1917 till bestridande av kostnader för sak-kunniga för utredning rörande omläggning av upplysnings- och undervisningsverksamheten för nykterhetens befrämjande m. m.	'	1,079: 85	
23) jämlikt kungl. brev den 3 november 1916 samt den 26 januari, den 8 juni, den 30 oktober och den 30 november 1917 till bestridande av kostnader för sak-kunniga för fortsatt utredning av frågorna om den lägre tekniska undervisningen, fortsättningsskolan och den lägre handelsundervisningen	'	7,390: 22	
<hr/>			
Summa kronor		76,760: 32	

Med iakttagande av grundsatsen om anslags bestämmande till jämnt tal av kronor hemställer jag nu, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till tackande av nu ifrågavarande, av statskontoret och Kungl. Maj:ts befallningshavande i länen utbetalade förskott anvisa på *tilläggsstat* för år 1918 såsom förslagsanslag ett belopp av högst 76,760 kronor.

Sammanfattning.

De anslagsbehov, beträffande vilka jag i det föregående hemställt om avlåtande av proposition till riksdagen, uppgå, såsom framgår av en inom ecklesiastikdepartementet upprättad sammanställning (se bil.), till ett sammanlagt belopp av 1,201,512 kronor. Medel för deras tackande å 1918 års tilläggsstat hava icke förut tagits i beräkning i vidare mån, än att Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 2 angående tilläggsstat för år 1918 i punkten 44 under åttonde huvudtiteln föreslagit riksdagen att till tackande av ytterligare förskottsutgifter under år 1917 utöver dem, för vilka anslag äskats under oförmälda punkt, beräkna å 1918 års tilläggsstat såsom förslagsanslag ett belopp av högst 50,077 kronor. För tillgodoseende av de anslagsbehov jag i det föregående oförmäلت erfordras följaktligen att medel ytterligare beredas till belopp av 1,151,435 kronor. Av chefen för finansdepartementet kommer under riksdagens fortgång hemställa att göras om avlåtande av framställning till riksdagen angående beredande av medel till bestridande jämväl av ifrågavarande anslagsbehov.

Vad departementschefen sålunda hemställt, tacktes, på tillstyrkan av statsrådets övriga ledamöter, Hans Maj:t Konungen bifalla samt förordna, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skulle avlåtas till riksdagen; och skulle utdrag av detta protokoll tillställas finansdepartementet till ledning vid avgivande av förslag till beredande av ytterligare medel till tackande av utgifter å 1918 års tilläggsstat.

Ur protokollet:

Em. G:son Bergman.

**Sammanställning av de i förevarande proposition under
åttonde huvudtiteln äskade anslag å tilläggsstat
för år 1918.**

Sida.	Punkt		Kronor.
Arkiv, bibliotek och museer.			
Museer.			
8	1	Nationalmuseum: Vissa inredningsarbeten m. m. inom nationalmuseum, <i>reservationsanslag</i>	5,288
12	2	Naturhistoriska riksmuseet: Expenser m. m. vid etnografiska avdelningen, <i>förslagsanslag</i> , högst	5,100
Kyrkliga ändamål.			
<i>Kleresistaten.</i>			
20	3	Ersättning för kostnader i samband med utbetalning av krigstidshjälp under år 1917 åt pensionsberättigade änkor och barn efter delägare i prästerskapets änke- och pupillkassa, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	1,625
<i>Domkapitlens expeditioner.</i>			
22	4	Täckande av brist i domkapitlets i Karlstad expeditionskassa, <i>förslagsanslag</i> , högst	1,540
(22)	(4)	Täckande av brist i domkapitlets i Luleå expeditionskassa m. m., <i>förslagsanslag</i> , högst	2,818
Universiteten, den medicinska undervisningen m. m.			
<i>Serafimerlasarettet.</i>			
28	5	Täckande av brist i serafimerlasarettets räkenskaper för åren 1917 och 1918, <i>förslagsanslag</i> , högst	468,097

Sida	Punkt.		Kronor.
Allmänna skolväsendet.			
<i>Det högre skolväsendet.</i>			
34	6	Högre lärarinneseminariet: Täckande av brist i hushållsskolans räkenskaper för åren 1916 och 1917, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	3,468
		Förstärkande av anslaget till hushållsskolan för år 1918, <i>förslagsanslag</i> , högst	5,660
Statens läroverk:			
37	7	Täckande av brist i läroverksöverstyrelsens anslag för tillfällig adjunktion, vikariatsersättning, expenser m. m. för år 1917, <i>förslagsanslag</i> , högst	4,500
(37)	(7)	Förstärkande av läroverksöverstyrelsens anslag för tillfällig adjunktion, vikariatsersättning, expenser m. m. för år 1918, <i>förslagsanslag</i> , högst	4,500
41	8	Täckande av utgifter att bestridas av de allmänna läroverkens ljus- och vedkassor under år 1918, <i>förslagsanslag</i>	300,000
50	9	Täckande av brist i nya elementarskolans skolkassas räkenskaper för år 1917, <i>förslagsanslag</i> , högst	3,227
(50)	(9)	Förstärkande av nya elementarskolans skolkassas medel för år 1918, <i>förslagsanslag</i> , högst	2,429
(50)	(9)	Täckande av vissa utgifter för nya elementarskolans skolkassa under år 1918, <i>förslagsanslag</i>	11,000
<i>Folkundervisningen.</i>			
56	10	Folkskolöverstyrelsen: Täckande av brist i staten för år 1916, <i>förslagsanslag</i> , högst	5,551
		Täckande av brist i staten för år 1917, <i>förslagsanslag</i> , högst	9,001
Abnormundervisningen.			
63	11	Nybyggnad för hantverksskolan i Kristinehamn för blinda, <i>reservationsanslag</i> ...	200,000
Den tekniska undervisningen.			
64	12	Täckande av vid 1917 års utgång förefintlig brist i anslag till uppvärmning, belysning och diverse utgifter vid Chalmers tekniska institut, <i>förslagsanslag</i> , högst	16,600

Sida	Punkt		Kronor
(64)	(12)	Förstärkande av anslag till uppvärmning, belysning och diverse utgifter vid Chalmers tekniska institut, <i>förslagsanslag</i> , högst	6,000
66	13	Täckande av brist i tekniska skolans i Stockholm räkenskaper för åren 1916 och 1917, <i>förslagsanslag</i> , högst	17,916
(66)	(13)	Gottgörande av ränta å lån för tekniska skolan i Stockholm, <i>förslagsanslag</i> , högst	550
(66)	(13)	Förstärkande av medel till uppvärmning vid tekniska skolan i Stockholm för år 1918, <i>förslagsanslag</i> , högst	15,000
Åtgärder för fysisk utbildning.			
75	14	Täckande av brist i gymnastiska centralinstitutets räkenskaper för år 1916, <i>förslagsanslag</i> , högst	2,131
(75)	(14)	Täckande av brist i gymnastiska centralinstitutets räkenskaper för år 1917, <i>förslagsanslag</i> , högst	11,766
(75)	(14)	Förstärkande av medel till ved, ljus, materiell, samlingar m. m. vid gymnastiska centralinstitutet för år 1918, <i>förslagsanslag</i> , högst	11,750
81	15	Täckande av brist i Stadions räkenskaper för räkenskapsåret den 1 oktober 1916 — den 30 september 1917, <i>förslagsanslag</i> , högst	9,235
Diverse.			
86	16	Ersättning för förskott, <i>förslagsanslag</i> , högst	76,760
Summa			1,201,512